

Pro gradu -tutkielma
Aluetiede
Kaupunkimaantiede

Helsingiläisten yhteiset olohuoneet:
Kaupunginosapuistojen merkityksiä sosiaalisena julkisena tilana

Mia Puttonen

2017

Ohjaaja:

Kati Vierikko

HELSINGIN YLIOPISTO
MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN LAITOS
MAANTIEDE

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Laitos Geotieteiden ja maantieteen laitos
Tekijä Mia Puttonen		
Työn nimi Helsingiläisten yhteiset olohuoneet: Kaupunginosapuistojen merkityksiä sosiaalisena julkisena tilana		
Oppiaine Aluetiede / Kaupunkimaantiede		
Työn laji Pro Gradu -tutkielma	Aika Marraskuu 2017	Sivumäärä 114
<p>Tiivistelmä</p> <p>Helsingin yleiskaavan vuoteen 2050 tähtäävässä visiossa kaupunginosapuistot ovat kaupunkilaisten olohuoneita, jotka tarjoavat ympäristön monimuotoiselle kaupunkielämälle. Olohuoneen määritelmässä korostuu ajatus oleskelusta, tilan jakamisesta ja kohtaamisen mahdollisuudesta. Tulevaisuuden tiivistyvässä kaupungissa puistojen merkitys monitoiminnallisina kaupunkielämän keskuksina ja laadukkaina lähivirkistysalueina korostuu.</p> <p>Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, minkälaisina julkisen tilan ympäristöinä Helsingin kaupunginosapuistot näyttäytyvät, ja millainen rooli niillä voi elävän kaupungin edistämisessä olla. Humanistiseen maantieteeseen tukeutuen tutkimus halusi myös tarkastella, minkälaisia paikan merkityksiä asukkaat puistoihin liittävät. Tutkimus korostaa asukaslähtöisen kokemuksellisen tiedon tärkeyttä ja on erityisen kiinnostunut siitä kokemusmaailmasta, joka kumpuaa puistoista sosiaalisena ympäristönä.</p> <p>Tutkielma valmistui osana EU:n rahoittamaa GREEN SURGE -tutkimushanketta, jota Suomessa koordinoi Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitos. Keräsimme tutkimusryhmässä haastattelu- ja havainnointiaineiston hankkeen asettamien kriteerien mukaisesti 12 helsinkiläispuistossa kesällä 2015. Haastatteluja kertyi yhteensä 596.</p> <p>Puistojen käyttömotivaatioina korostuivat rentoutuminen, oleskelu, virkistyminen ja aurinkoisesta säästä nauttiminen, kun taas luontokäytön merkitys käyttömotivaationa oli vähemmän merkittävä. Sosiaalisiksi mainitut toiminnot (yhdessä oleskelu, piknik jne.) kattoivat noin neljäsosan kaikista puistojen käyttömotivaatioista. Sosiaalisista syistä saapuneet puistokäyttäjät viihtyivät puistoissa keskimäärin pidempään ja nauttivat useammin puiston ihmisympäristöstä - seurasta ja tunnelmista. Käpylässä sijaitseva Otto-livari Meurmanin puisto näyttäytyi yhteisöllisyyden ja elävän sosiaalisen ilmapiirin kannalta tutkimuspuistoista ylivoimaisena, minkä taustalla voidaan nähdä puistossa sijaitseva lippakioski.</p> <p>Yhteensä 65 prosenttia vastaajista koki puiston erityisen tärkeäksi. Puistot koettiin tärkeäksi monista eri syistä, mutta lähisijainti ja fyysinen viherympäristö korostuivat vastauksissa. Ihmisympäristöstä kumpuavat merkitykset olivat merkittäviä sosiaaliselta julkiselta tilaltaan laadukkaissa puistoissa. Tutkimus osoitti, että ollakseen elävää kaupunkia edistävä julkinen tila, puiston ei tarvitse olla käyttäjälleen tunnetasolla erityisen tärkeä paikka (<i>place</i>). Puisto voi olla merkittävä, koska se tilana (<i>space</i>) tarjoaa mieluisia käytön mahdollisuuksia ja toivottua ihmisympäristöä tai ilmapiiriä. Tulos haastaa perinteisen humanistisen maantieteen näkemystä paikan ja tilan välisistä eroista.</p> <p>Tutkimuksen mukaan Helsingin kaupunginosapuistoja ei voida pitää keskenään samanlaisina tai samoja funktioita täyttävinä kaupunkiympäristöinä. Laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan näkökulmasta toiset helsinkiläispuistot ovat onnistuneita ja toimivia, toiset epäonnistuneita ja toimimattomia. Laadukkaina sosiaalisina ympäristöinä näyttäytyneet puistot olivat mm. sijainniltaan, muotoilultaan, monitoiminnallisuudeltaan, palveluiltaan ja identiteetiltään onnistuneita kaupunkiympäristöjä, jotka houkuttelivat kaupunkilaisia jäämään puistoon. Tämän tutkimuksen valossa onnistuneilla kaupunginosapuistoilla on potentiaalia edistää elävää kaupunkia ja tukea Helsingin visiota tulevaisuuden hyvästä kaupunkiympäristöstä asua.</p>		
Avainsanat puisto, viheralue, julkinen tila, sosiaalinen tila, elävä kaupunki, kaupunkimuotoilu, laadullinen		
Säilytyspaikka Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto - Helda		
Muita tietoja		

Faculty Faculty of Science		Department Department of Geography and Geosciences	
Tekijä Mia Puttonen			
Title The living rooms of Helsinki-dwellers: Meanings of urban parks as social public space			
Subject Regional Studies / Urban Geography			
Level Master's Thesis	Month and year November 2017	Number of pages 114	
<p>Abstract</p> <p>The Helsinki City Plan Vision 2050 perceives urban parks as its citizens' living rooms that offer a setting for diverse urban life. The definition of a living room highlights the notion of "hanging out", sharing space and possibilities for social encounters. In a densifying future urban environment, the significance of urban parks as multifunctional centres of urban life and high quality recreation areas continue to grow.</p> <p>The aim of this thesis was to discover what characterizes Helsinki's urban parks as public spaces, and to investigate the role they can have in enhancing the lively city. Based on human geography, this thesis hoped to examine the place meanings that urban dwellers attach to urban parks. This research emphasizes the importance of residents' experiences in knowledge production and is especially interested in the world of experiences that evolve from urban parks as social environments.</p> <p>The thesis was written as part of a European Union funded project GREEN SURGE which in Finland is coordinated by the Department of Environmental Sciences at the University of Helsinki. As a research group, we collected interview and observation field data based on the project guidelines in 12 urban parks in Helsinki in summer 2015. In total, we received 596 interviews.</p> <p>The most popular motivations to use urban parks included relaxing, hanging out, recreation and enjoying the sunny weather, whereas the significance of nature in user motivations was lower. Activities mentioned as social (being together, having a picnic etc.) covered about one fourth of all motivations to use the parks. Park users who arrived for social reasons tended to stay in parks longer and enjoyed the human environment - company and atmosphere - more often. Otto-livari Meurman Park in Käpylä turned out to be superior from the point of view of community spirit and lively social atmosphere, which was mainly due to the little café inside the park.</p> <p>In total, 65 % of park users stated the park as very important. The sources of importance were versatile, but close location and physical green environment were highlighted. On the parks' level, results showed that a park can be a social public space stimulating the lively city without a deep <i>sense of place</i> from park users. It seems that a park can be important to its user only because the <i>space</i> offers the right opportunities of use and pleasant human environment or atmosphere. The result in part challenges the traditional visions of human geographers over the differences in the meaning of space and place.</p> <p>This research concluded that the urban parks of Helsinki cannot be defined as one type that fulfills same functions in urban space. As social public spaces, other parks are successful and "work" - others unsuccessful and do not work. The parks that were defined as quality social spaces were successful e.g. due to their location, design, multifunctionality, services and identity formation, and they attracted users to stay in the park. In the light of this research, successful urban parks have the potential to enhance the lively city and support the Helsinki City Plan Vision to create a good living environment for all.</p>			
Keywords urban park, green space, public space, social space, lively city, urban design, qualitative			
Where deposited The Digital Archive of Helsinki University - Helda			
Additional information			

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. TEOREETTINEN TAUSTA JA KÄSITTEITÄ.....	4
2.1. Paikan merkityksiä	4
2.2. Kaupunginosapuistot julkisena tilana.....	9
2.2.1. Laadukkaan julkisen tilan ominaisuuksia.....	9
2.2.2. Kaupunginosapuistot osana asukkaiden elinympäristöä	16
2.2.3. Esimerkkejä elävästä viherympäristöstä	18
2.3. Helsingin viherympäristön tutkimus	21
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	26
3.1. Aineiston keruu	27
3.1.1. Tutkimusalueen valinta	28
3.1.2. Aineiston keruun haasteita	30
3.2. Aineiston käsittely ja analysointi	31
3.3. Tutkijapositio ja etiikka.....	32
4. KUVAUS TUTKIMUSPUISTOISTA JA VASTAAAJAJOUKOSTA	34
4.1. Kantakaupungin puistot.....	36
4.2. Välikaupungin puistot	40
4.3. Esikaupungin puistot	43
5. TULOKSET	47
5.1. Puistokäyttäjien paikkatunne ja puiston tärkeys	47
5.1.1. Merkityksiä Gustafssonin mallin mukaan	48
5.1.2. Kielikuvat keinona välittää paikkatunnetta	54
5.2. Tutkimuspuistojen viihtyvyys- ja häiriötekijät.....	57
5.2.1. Parhaat puolet ja nautinnon lähteet	58
5.2.2. Häiriöt ja huoli tulevaisuudesta	60
5.3. Puistokäytön tarkastelu: jäädään vai kuljetaan?	61
5.3.1. Havainnoidut käyttäjämäärät ja toiminnot	61
5.3.2. Käyttömotivaatiot: tarpeelliset, valinnaiset ja sosiaaliset toiminnot puistoissa	63
5.3.3. Seura ja puistovierailun kesto.....	67
5.4. Lähiympäristön GIS-tarkastelu	68
6. TULOSTEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	71
6.1. Tutkimuspuistot sosiaalisena julkisena tilana	71

6.2. Kaupunginosapuistojen merkittävyys - tarvitaanko paikkatunnetta?	80
6.3. Elävä viherympäristö osana laadukasta Helsinkiä	87
6.4. Tutkimuksen rajoitteita	90
7. LOPUKSI.....	92
8. KIITOKSET	95
9. KIRJALLISUUS	96
LIITTEET	

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Tutkimukseen valitut 12 puistoa kolmelta eri kaupunkivyöhykkeeltä.	29
Taulukko 2. Vastaajajoukon taustatiedot kaupunkivyöhykkeittäin	35
Taulukko 3. Gustafssonin (2001) mallin mukaan ryhmitellyt kielikuvat merkityksineen.....	55
Taulukko 4. Puistokäyttäjien eniten mainitsemia viihtyvyys- ja häiriötekijöitä ympäristötyypeittäin.....	58
Taulukko 5. Bufferianalyysin tulokset tutkimuspuistojen lähiympäristön väestön ominaisuuksista.	70

KUVALUETTELO (ilman lähdettä olevat kuvat itse ottamia)

Kuva 1. Gustafssonin (2011) kolmiomalli, joka kuvaa paikkoihin liitettyjä merkityksiä	7
Kuva 2. Laadukkaan julkisen tilan komponentit (PPS 2015).....	10
Kuvat 3–4. Yksinkertaista viherympäristön tuomista julkiseen kaupunkitilaan Tampereen Hämeenkadulla (Elias Lahtinen/Aamulehti 2016; Matti Vikman/Yle Uutiset 2015).....	19
Kuvat 5–6: Puistot toimivat kaupunkitapahtumien näyttämöinä Helsingissä (Blomberg 2013/Siivouspäivä; Sarparanta 2012/this is Finland).	19
Kuvat 7–8. Eläväinen lissabonilainen kaupunginosapuisto.....	20
Kuva 9. Torontolaispuistossa vallitsee yhteisöllinen tekemisen henki (www.urbaneer.com 2015).....	20
Kuva 10. Viherympäristöllä voidaan luoda jäämisen mahdollisuuksia (Nordic Surface 2014).....	21
Kuvat 11–12. "Salaisen puutarhan" tunnelmaan vaikutti julkisen tilan intiimiys (Mankkinen/Yle 2017; Helsingin Juhlaviikot 2016).....	21
Kuva 13. Tutkimusalueeni eli 12 kaupunginosapuiston sijoittuminen Helsingissä.....	29
Kuvat 14–15. Alppipuistossa tapahtuu kesäisin. Puiston eri elementit ja monitoiminnallisuus luovat puistoon tunnelmaa.....	36
Kuva 16. Alppipuiston liberaali henki näkyy puistossa.....	36
Kuvat 17–18. Kaivopuisto on klassisesti suunniteltu ja tunnelmaltaan merellinen.....	37
Kuvat 19–21. Pengerpuisto on monikulttuurinen ja toiminnallinen puisto.....	38
Kuvat 22–23. Hesperian puiston laaja nurmialue on usein piknik-seurueiden käytössä, kun taas merenranta kerää rauhoittujia.....	39
Kuva 24. Erilaisilla toiminnoilla voidaan houkutella eri-ikäisiä käyttäjiä.....	39
Kuvat 25–26. Kauppalanpuistossa on sekä rehevää luonnonympäristöä että rakennettuja hiekkakenttiä.....	40
Kuva 27. Kauppalanpuistossa on tuulettomia nurmialueita, joissa oleskellaan.....	40
Kuvat 28–29. Pajalahden puistossa on luontoa ja hiekkateitä, mutta vain vähän istumisen mahdollisuuksia.....	41
Kuvat 30–31. Lippakioski houkuttelee käyttäjiä jäämään Meurmanin puistoon.....	42
Kuvat 32–33. Annalan kartano on Annalan puiston sydän.....	42
Kuvat 34–35. Lampipuiston käytetyimmät alueet: leikkipuisto ja "Viiskulma".....	43
Kuva 36. Lampipuistossa on säilytetty metsän tunne.....	44
Kuvat 37–38. Ala-Malmin puiston rakennettu ympäristö on moniulotteinen ja siellä on monia istumisen mahdollisuuksia.....	44
Kuva 39. Ala-Malmin puisto tarjoaa intiimejä ja vehreitä ympäristöjä oleskella.....	45

Kuvat 40–41. Kirsikkapuisto levittäytyy Herttoniemen vesitornin etelärinteelle ja sen käytetyin paikka on koirapuisto.....	45
Kuvat 42–43. Mustankivenpuisto on laakea viheralue tiiviin asuinalueen keskellä.....	46
Kuva 44. Tutkimuspuistojen koettu tärkeys määrällisesti tarkasteltuna.....	48
Kuva 45. Puistokäyttäjien näkemys kaupunginosapuistojen hyvinvointivaikutuksesta itselle ja kaupungille.....	46
Kuva 46. Systemaattisesti havainnoitu puistojen keskimääräinen käyttäjämäärä puistoittain ja kaupunkivyöhykettäin.....	62
Kuva 47. Puistokäyttäjien havainnoidut toiminnot aktiivisiin ja staattisiin toimintoihin jaettuna puistoittain.....	62
Kuva 18. Puistokäyttäjien mainitsevat motivaatiot saapua puistoon Gehlin (2011) jaottelun mukaan.....	64
Kuvat 49 A-C. Puistojen käyttömotivaatiot toimintojen laadun mukaan (Gehl 2011).....	65
Kuva 50. Puistokäyttäjien seura ja keskimääräisesti (mediaani) vietetty aika puistoissa.....	67
Kuva 21. Tutkimuspuistojen bufferivyöhykkeet ja lähiasutus 500 metrin säteellä kaupunkivyöhykettäin. Analyysissä on huomioitu bufferin pinta-ala puiston ulkoreunoista.....	69
Kuva 52. Tutkimuspuistojen asettuminen julkisen tilan kehikkoon sekä ne puistot, jotka profiloituivat tutkimuksessa laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi.....	72
Kuva 53. Tekijät, joiden vuoksi puisto voitiin määrittää laadukkaaksi sosiaaliseksi julkiseksi tilaksi ja siten elävää kaupunkia edistäväksi.....	73
Kuva 54. Gustafssonin (2001) kolmiomallista mukailtu kaavio, jossa sosiaalisesti laadukasta julkista tilaa tukevat merkitystekijät kumpuavat tilan ja ihmisten välisestä suhteesta.....	82

LIITELUETTELO

- Liite 1. Tutkimuspuistojen sijainti Helsingissä
- Liite 2. Suomenkielinen haastattelulomake
- Liite 3. Haastattelututkimuksen vastaajajoukko
- Liite 4. Kävijöiden havainnoidut toiminnot tutkimuspuistoissa

We have not even scratched the surface of the impact parks could have on the revitalization of communities.

-Fred Kent 2009

1. JOHDANTO

”Minun lapsuuteeni 60-luvulla kuuluivat kyltit, joissa luki: Älä tallaa nurmikoita.”

- Puutarhuri, Helsingin Sanomat 24.8.2014

1900-luvun puolivälissä kaupunkien puistot olivat paikkoja, joiden tuli miellyttää silmää. Puistot suunniteltiin koristeiksi, joihin tultiin näyttäytymään. Puistoihin paettiin epämiellyttävää ja likaistakin kaupunkielämää. Tämä tutkielma on syntynyt oletuksesta, että 2000-luvulla puistojen rooli on toinen. Ihailamisen sijaan puistoja käytetään: niissä virkistytään, seurustellaan, pelataan, syödään ja järjestetään tapahtumia. Parhaimmillaan puistot ovat monitoiminnallisia kohtauspaikkoja, jotka edistävät kaupunkilaisten hyvinvointia. Helsingin kaupungin vuoteen 2050 tähtäävässä visiossa puistot ovat kaupunkilaisten olohuoneita, jotka tarjoavat ympäristön monimuotoiselle kaupunkielämälle (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 52).

Helsingin väkiluvun oletetaan kasvavan voimakkaasti vuoteen 2050 mennessä, mikä tarkoittaa lisääntyvää käyttöpainetta myös kaupungin viheralueille (Vierikko et al. 2014). Tiivistyvässä kaupungissa kaupunginosapuistojen merkitys laadukkaina lähivirkistysalueina korostuu. Vuonna 2050 Helsingin virkistysalueilla tavoitellaan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä, korkeaa elämänlaatua ja luonnon ihmiselle tarjoamia hyötyjä (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 49). Aasukkaiden mahdollisuus fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin sekä aktiiviseen ja kestäväan kaupunkielämään on oleellinen osa Helsinki 2050-visiota.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, minkälaisina julkisen tilan ympäristöinä Helsingin kaupunginosapuistot näyttäytyvät, ja minkälainen rooli niillä voi elävän kaupungin edistämisessä olla. Haastattelu- ja havainnointiaineistoon pohjautuen tutkielmani tarkastelee kaupunginosapuistojen erilaisia käyttömuotoja sekä niitä kokemuksia ja merkityksiä, joita asukkaat puistoihin liittävät. Tutkimus on erityisen kiinnostunut kokemusmaailmasta, joka kumpuaa puistoista sosiaalisina ympäristöinä.

Tutkielman keskeisenä ajatuksena toimii kaupunkitutkijoiden (esim. Jacobs 1961; Gehl 2011) ajatus siitä, että laadukas julkinen tila on paikka, jossa on ihmisiä, elämää ja hyvä olla. Kun julkiseen kaupunkitilaan pysähdytään viettämään aikaa ja siellä harjoitetaan

erilaisia toimintoja, se on onnistunut ja elävää kaupunkia edistävä (Kent & Madden 2003; Gehl 2011). Elävyyden kannalta puistot ovat yleensä onnistuneimpia tiiviissä ja monipuolisessa kaupunkiympäristössä, jolloin puistoihin riittää käyttäjiä (Jacobs 1961). On todettu, että ihmisten läsnäolo puistossa lisää toisten käyttäjien mukavuuden ja viihtyisyyden tunnetta (Peters et al. 2010). Parhaimmillaan kaupunginosapuisto on silloin, kun se houkuttelee jäämään ja kaupunkilaiset ottavat sen kuin omakseen (Chiesura 2004; Gehl 2011).

Tartun tutkielmassani kaupunkisuunnittelun retoriikkaan kutsua Helsingin puistoja ”kaupunkilaisten olohuoneiksi”. Olohuoneen määritelmä ei kuvainnollisena käsitteenä ole yksiselitteinen, vaan subjektiivinen ja kulttuurisidonnainen. MOT Kielitoimiston sanakirja (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2014) määrittelee olohuonetta kuvainnollisesti seuraavalla tavalla: ”Piha on asukkaiden yhteinen olohuone” ja ”Kirjastot, puistot kaupunkilaisten olohuoneena”. Käsitystä julkisen tilan olohuonemaisuudesta voidaan pitää jo jokseenkin vakiintuneena. Olohuoneen käsitettä on käytetty myös Helsingin julkisen tilan tutkimuksessa aiemmin (esim. Galanakis 2012).

Helsingissä viheralueiden tutkimus on viime aikoina suuntautunut enemmän luonnontilaisiin kaupunkimetsiin, merenranta-alueisiin tai viherverkostoon kokonaisuutena, kun taas vähemmän on tarkasteltu rakennetussa ympäristössä sijaitsevia kaupunginosapuistoja tai niiden roolia sosiaalisina ympäristöinä. Ihmislähtöinen viheraluetutkimus on keskittynyt luonnonympäristön tuottamiin mitattaviin terveys- ja hyvinvointivaikutuksiin tai asukkaiden luontokokemuksiin ja -suhteisiin (Hauru et al. 2014; Lanki et al. 2017). Aineistoa on kerätty verkossa pehmoGIS-menetelmin (Kytä et al. 2013) tai kotiin lähetetyillä kyselylomakkeilla (Korpela et al. 2010). Paikan päällä tehtyjä kvalitatiivisia viheralueita koskevia tapaustutkimuksia on julkaistu Helsingissä vähän, ja nekin ovat useimmin keskittyneet asukkaiden luontokokemuksiin tai -suhteisiin metsä- tai vesialueilla (esim. Hauru et al. 2014; Lanki et al. 2017).

Tutkielmani pyrkii täyttämään tätä aukkoa tarkastelemalla viheralueiden tarjoamia sosiaalisia hyötyjä, jotka kumpuavat ihmisympäristöstä, eivät niinkään luontosuhteesta. Haastattelu- ja havainnointimenetelmiin perustuva etnometodologinen tutkimukseni haluaa korostaa asukaslähtöisen kokemuksellisen tiedon merkitystä kaupunkien julkisen tilan tutkimuksessa. Helsingissä tehdyn laajan karttakyselytutkimuksen (Kytä et al.

2013) perusteella tiedetään jo, että viheralueet ylipäänsä koetaan voimakkaimpana myönteisenä kaupunkiasumisen laatutekijänä.

Eri viheraluetyyppejä kattaneet tutkimukset ovat osoittaneet, että Helsingissä rakennetut puistot nähdään sosiaalisina ja toiminnallisina viherympäristöinä useammin kuin kaupunkimetsät, jotka puolestaan edustavat asukkaille enemmän luontokokemuksia ja rauhoittumisympäristöä (Korpela et al. 2010; Silfverberg 2010). Helsingin kaupunginluonnon ollessa rikas ja monimuotoinen, rakennetut puistot voivat toimia sosiaalisina ja monitoiminnallisina ympäristöinä vaarantamatta asukkaille tärkeimpiä luontokokemusten lähteitä. Kaupunginosapuistojen potentiaalia ei ole mielestäni Helsingissä hyödynnetty tarpeeksi.

Tutkielmani ensisijainen tarkoitus ei ole perustella kaupunkiluonnon olemassaoloa kaupungissa suunnittelun näkökulmasta, vaan tutkia rakennetun viherympäristön potentiaalia avoimen, viihtyisän ja elävän julkisen kaupunkitilan edistämisessä. Pysin tutkielmassani vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. *Minkälaisia merkityksiä puistokäyttäjät liittävät helsinkiläispuistoihin? Koetaanko puistot tärkeinä?*
2. *Toimivatko helsinkiläispuistot 'kaupunkilaisten olohuoneina' ja sosiaalisen kanssakäymisen areenoina?*
3. *Voivatko kaupunginosapuistot edistää elävää kaupunkia?*

Tutkielmani on valmistunut osana Euroopan Unionin rahoittamaa nelivuotista *GREEN SURGE* -tutkimushanketta (2013–2017), jossa selvitettiin eurooppalaisten pääkaupunkien biokulttuurista monimuotoisuutta (www.greensurge.eu). Suomessa hanketta koordinoi Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitos. Hankkeessa on ollut mukana 24 partneria 11 Euroopan valtiosta. Helsingin puistotutkimus suunniteltiin yhdessä Lissabonin yliopiston kanssa ja myös toteutettiin sellaisenaan molemmissa kaupungeissa kesällä 2015. Tutkimusaineiston keräämisen aikana Helsingin yliopiston tutkimusryhmässä oli kuusi henkilöä, joista valtaosa oli pro gradu -tutkielmaa työstäviä opiskelijoita.

Tutkielmani rakentuu siten, että ensin esittelen tutkimukselle oleellista teoreettista viitekehystä sekä käsitteitä aiheen taustalla. Kuvailen myös muutamia aiempia viheralueita käsitteleviä tutkimuksia. Seuraavaksi selvitän tutkimuksen menetelmällisiä

valintoja tarkemmin, minkä jälkeen jatkan tulosten esittelyllä. Lopuksi nidon yhteen esittelemäni teoriataustan ja tutkimuksen tulokset sekä pohdin, mitä tästä kaikesta voi päätellä.

2. TEOREETTINEN TAUSTA JA KÄSITTEITÄ

2.1. Paikan merkityksiä

Työni teoreettinen lähtökohta on humanistisessa maantieteessä. Ihmisten kokemuksia, käsityksiä ja mielikuvia korostava humanistinen maantiede syntyi positivistisen tutkimusperinteen kritiikistä 1970-luvulla. Perinteiset humanistiset maantieteilijät kokivat ilmiöiden laskennallisen selittämisen riittämättömäksi kuvaamaan ihmismaailmaa, joten he pyrkivät ymmärtämään tutkittavia ilmiöitä laadullisesti kokemusmaailman kautta. Tutkielmani kannalta on tärkeää tuntea humanistisen maantieteen tutkimusperinteen mukainen paikan määritelmä sekä tarkastella, millä eri tasoilla paikkoihin liitetyt merkitykset voivat esiintyä.

Humanistisen maantieteen tutkimuksessa korostetaan paikan (*place*) ja tilan (*space*) käsitteellistä eroa (esim. Tuan 1977). Tila on perinteisesti yhdistetty objektivistisiin tieteenteorioihin kuten marxismiin, ja paikka subjektivistisiin tieteenteorioihin kuten fenomenologiaan tai postmodernismiin (Agnew 1987). Humanistisen maantieteen tutkijat edustavat jälkimmäistä subjektivistista tutkimusperinnettä, ja ovat paikan merkitysten tutkimuksessa useimmin omaksuneet fenomenologisen tutkimusotteen.

Paikan ja tilan ero on lähtöisin kokemus- ja merkitysmaailmasta (Relph 1976; Tuan 1977; Agnew 1987; Massey 1994; Cresswell 2005). Tilalla voidaan ajatella yleistä fyysistä tilallisuutta, kun taas paikan määritelmä on monikerroksellisempi. Tuanin (1977) mukaan tila muuttuu paikaksi, kun siihen liitetään merkityksiä, ja näyttäytyy siten yksilölle erityisenä. Paikka on kuin eletty tai koettu tila. Vastaavasti Cresswellin (2005) mukaan paikat ovat tiloja, joihin ihmisellä on jonkinlainen yhteys, ja jotka on itse tehty merkitykselliseksi.

Agnew (1987) jatkaa, että tila toimii kuin paikan raameina, joihin ihmiset elämisen, kokemusten ja sosiaalisen kanssakäymisen kautta liittävät merkityksiä. Hän on nimennyt kolme tekijää, joista paikat koostuvat:

1. **Sijainti** (*location*). Paikat sijaitsevat tietyssä maantieteellisessä lokaatiossa.
2. **Tapahtumapaikka** (*locale*). Paikat syntyvät sosiaalisten suhteiden ja toimintojen kautta sekä toimivat näiden arjen näyttämönä.
3. **Paikkatunne** (*sense of place*). Paikat ovat subjektiivisesti ja emotionaalisesti yksilölle merkittäviä paikkoja.

Agnew:n jaottelun tapaan Relph (1976) on esittänyt, että paikat ovat humanistisen ja luonnontieteellisen maailman yhteen sulautumia, joissa merkitykset, fyysinen ympäristö ja toiminnot kohtaavat. Näistä kolmesta tekijästä merkitykset ovat Relphin mukaan vaikeimmin määriteltävissä, mutta ovat tärkeimpiä paikan olemuksen kannalta. Tutkija korostaa paikkojen olevan kokemusten merkittäviä keskuksia sekä yksilön ja yhteisön identiteetin lähteitä. Relph (1976) näkee paikat täynnä merkityksiä, joihin yksilöillä on emotionaalisia ja psykologisia siteitä.

Postmodernin humanistisen maantieteen edustaja Doreen Massey (1994) kritisoi perinteisten humanististen maantieteilijöiden tapaa pitää paikkoja ympäristöstään eristäytyneinä ja staattisina. Tutkijan mukaan paikan identiteetti ei ole essentialistinen vaan juontuu vuorovaikutuksesta ulkopuolen kanssa eri aikoina. Massey (1994: 157) käyttää esimerkkinä kotia, johon usein liitetty turvallisuuden, vakauden ja erityisyyden tunteet esiintyvät väistämättä suhteessa kodin sijaintiin ja sitä ympäröivään yhteiskunnalliseen ja poliittiseen ilmapiiriin.

Toisaalta Relph (1976) on huomionut ulkomaailman vaikutukset teoriassaan paikattomuudesta (*placelessness*). Paikattomuudella tutkija tarkoittaa modernin maailman ja massakulttuurin synnyttämää autenttisuuden, juurettomuuden ja paikkatunteen puutetta, jolloin paikat ovat menettäneet oman uniikin merkityksensä. Kuusisto-Arponen ja Tani (2009) eivät näe tällaista paikattomuutta kaupungissa kuitenkaan aina negatiivisena. Tutkijoiden mukaan paikkojen ei tarvitse herättää kaupunkilaisissa voimakkaita tunnereaktioita ollakseen tärkeitä oleskelun, sosiaalisten kohtaamisten tai yleisen viihtymisen kannalta. Toisin sanoen paikka voi olla ihmisten

mielessä hyvinkin tavallinen tai ”juureton”, mutta siihen silti hakeudutaan mielellään viettämään aikaa ja on käytön kannalta merkityksellinen.

Relphin (1976: 143) mielestä paikattomuus voi syntyä myös asiantuntijoiden, kuten kaupunkisuunnittelijoiden, asenteesta, joka ei tunnista paikkojen merkittävyyttä. Viimeaikaisissa tutkimuksissa (Dinnie et al. 2013; Galanakis 2014; Pyyry & Taini 2017) kaupunkisuunnittelijoiden roolin hälveneminen on kuitenkin nähty päinvastaisesti mahdollisuutena synnyttää uudenlaista paikkatunnetta. Esimerkiksi Galanakisen (2014) mukaan paikkojen luonne syntyy nimenomaan silloin, kun niitä käytetään ihmisten ehdoilla luovasti, odottamattomasti tai jopa suunnittelijoiden määrittelemää alkuperäistä tarkoitusta vastaan.

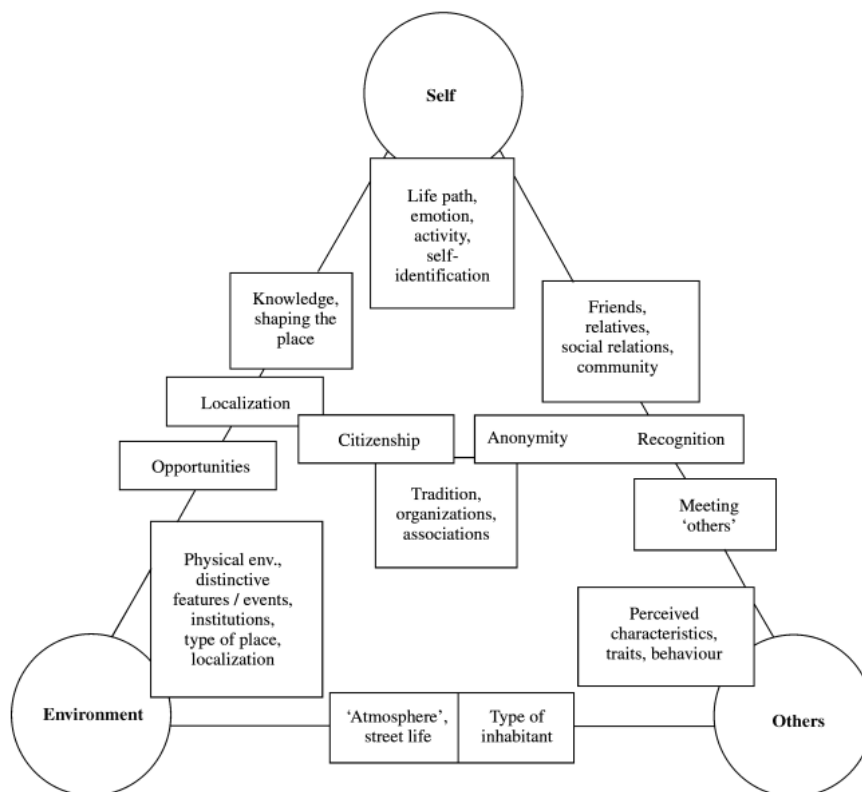
Tätä näkemystä tukee myös humanistinen maantieteilijä Tuan (1979), jonka mukaan kaupungissa odottamattomiin kohtaamiseen kannustavat toiminnalliset ihmisympäristöt ovat merkityksellisempiä paikkoja kuin suoraviivaiset ja yksiulotteiset ympäristöt. Esimerkiksi kadunkulma, puisto, tori ja naapurusto ovat Tuanin mukaan merkityksellisiä paikkoja, mutta kulkuväylä, monumentti, formaali puutarha tai ideaali kaupunki eivät. Myös Bennett (2010) esittää, että ihmisten käyttäytymiset ja kerääntymiset kaupunkitilassa tulisi aina suunnittelussa olettaa moniulotteisiksi, ei ennalta määritellyiksi tai lineaarisiksi.

Inroy (2000) ja Mitchell (1995) ovat huolissaan kaupunkien aloitteista liiallisesti luoda paikkoja (*place-creating*). Paikkojen tarkoituksenmukainen synnyttäminen esimerkiksi muotoilun tai ”brändäämisen” kautta voi johtaa teennäisiin, formaaleihin ja homogeenisiin ympäristöihin, joissa vuorovaikutus on tarkoin ennalta suunniteltua (Mitchell 1995). Tavallaan yritys luoda paikkoja tällöin paradoksaalisesti synnyttää Relphin (1976) esittämää paikattomuutta.

Moniulotteiset orgaaniset kaupunkiympäristöt sen sijaan tarjoavat parempia mahdollisuuksia tilan kokemiseen (Dinnie et al. 2013; Galanakis 2014). Tilan kokeminen sisältäpäin arjen kokemusten ja eri aistien (näön, kuulon, hajun, kosketuksen jne.) kautta on Tuanin (1979) mukaan paikkatunteen saavuttamisen edellytys. Kun kaupunkilaiset ovat kiintyneet paikkaan psykologisesti, tunnelähtöisesti ja fyysisesti, se alkaa kertoa heille tarinoita ja paikan merkitys kasvaa (Galanakis 2014).

Tutkielmani hyödyntää edellä kuvatun humanistisen näkemyksen mukaista paikan määritelmää ja olettaa puistojen olevan *paikkoina* osa laadukasta kaupunkiympäristöä. Puistoa voi paikkana ajatella toisaalta eräänlaisena noodina, jossa kaupunkilaisten erilaiset toiminnot ja relaatiot yhtyvät, toisaalta ympäristönsä merkitysten ja voimaantumisen keskuksena (Tuan 1979). Paikkojen merkitykset voivat syntyä hyvin erilaisista lähteistä (Sixsmith 1986; Gustafsson 2001), joita on ihmisympäristöön keskittyvän tutkielmani kannalta oleellista erotella. Siirryn seuraavassa esittelemään paikkamerkitysten toteutumisen eri tasoja.

Sekä Sixsmith (1986) että Gustafsson (2001) perustavat paikkojen merkitysten tarkastelun kolmikantaiseen jaotteluun. Sixsmith (1986) jakaa paikkoihin liitetyt merkitykset henkilökohtaisiin (*personal*), sosiaalsiin (*social*) ja fyysisiin (*physical*) merkityksiin. Gustafsson (2001) hyödyntää jaottelua esittämällä paikkojen merkitysten syntyvän itsestä (*self*), toisista (*others*) ja ympäristöstä (*environment*) (kuva 1).

Kuva 1. Gustafssonin kolmiomalli, joka kuvaa paikkoihin liitettyjä merkityksiä. Käsitteet on itse suomennettu seuraavasti: itse, toiset ja ympäristö. (Lähde: Gustafsson 2001)

Postmodernia tutkimussuuntausta edustava Gustafsson (2001) ei tyydy kolmeen toisistaan eroteltuun kategoriaan, vaan väittää paikkojen merkitysten syntyvän myös näiden välisistä suhteista. Gustafssonin vuorovaikutteinen kolmiomalli (kuva 1) on

Sixsmithin (1986) jaottelua sopivampi teoreettinen lähtökohta tutkimukselleni, sillä ihmisten kokemukset ja paikkoihin liittämät merkitykset ovat harvoin yksiselitteisiä, eikä niiden syntymisen lähteitä ole mielekästä täysin erottaa toisistaan. Esittelen Gustafssonin kolmiomallista ensin sen pääkategoriat, ja tämän jälkeen niiden välisiä suhteita kuvaavat kategoriat.

Itse. Tähän ryhmään kuuluvat paikkojen henkilökohtaiset merkitykset, jotka liittyvät yksilön elämäntapaan: missä tämä on esimerkiksi asunut pitkiä aikoja. Merkitykset ovat syntyneet eri elämänvaiheissa ja ne ilmenevät kokemusten, muistojen ja tunteiden kautta. Myös itselle tärkeät toiminnot tietyssä paikassa voivat synnyttää henkilökohtaisia merkityksiä. Paikka voi lisäksi toimia itseidentifioitumisen lähteenä: asumalla tietyllä alueella tai käyttämällä tiettyä tilaa yksilö kertoo itsestään ja heijastamistaan arvoista.

Toiset. Paikka voi olla merkityksellinen muiden ihmisten vuoksi myös ilman sosiaalisia suhteita tai ihmisten kohtaamisia. Tällöin muiden asukkaiden luonne, ominaisuudet tai käyttäytyminen koetaan itsessään paikassa tärkeänä. Merkitykset voivat syntyä ihmisten samankaltaisuudesta (usein viitataan ”me täällä vs. ne siellä” -ajatteluun), mutta myös ryhmän heterogeenisyydestä.

Ympäristö. Ympäristöllä tarkoitetaan ensinnäkin paikan fyysisiin ominaisuuksiin liitettyjä merkityksiä. Ne voivat syntyä rakennetusta ympäristöstä, luonnonympäristöstä tai luonnonolosuhteista, kuten vuodenajasta ja säästä. Toisaalta paikan ympäristö voi olla merkityksellinen symbolisena tai historiallisena ympäristönä, jolloin esimerkiksi paikkaan liittyvä tapahtuma on kokijalle tärkeä. Lisäksi sijainti tai saavutettavuus voi tehdä paikasta yksilölle merkityksellisen.

Itse - toiset. Tässä kategoriassa paikka on merkityksellinen, koska se liittyy yksilön ja muiden väliseen vuorovaikutukseen sekä näiden suhteiden luomaan yhteisöllisyyden tunteeseen. Yksilölle voi olla tärkeää olla ihmisten kanssa, mutta toisaalta myös olla anonymi muiden silmissä. Paikan tärkeys voi syntyä myös uusien ihmisten kohtaamisen mahdollisuudesta.

Toiset - ympäristö. Tähän ryhmään kuuluvat sellaiset merkitykset, jotka liittyvät paikan tunnelmaan, ilmapiiriin tai elämään. Ryhmä on tutkijan mukaan vaikein tunnistaa. Käytännössä tässä ryhmässä kyseinen kaupunkitila määräytyy muiden asukkaiden ja heidän ominaisuuksien tai toimintojen kautta.

Ympäristö - itse. Tässä ryhmässä paikan merkitykset liittyvät usein ihmisen tietouteen paikasta tai paikan tuttuuteen. Paikan sijainti suhteessa itseän (lähellä, kaukana) voi myös olla merkityksellinen. Lisäksi paikka voi tarjota mahdollisuuksia erilaisiin toimintoihin tai kokemuksiin, jotka ovat itselle tärkeitä. Toisaalta paikka voi myös rajoittaa yksilön mahdollisuuksia.

Itse - toiset - ympäristö. Jotkut paikan merkitykset voivat sisällyttää kaikki kolme pääpilaria. Esimerkiksi traditiot tai juhlapäivät koskettavat yleensä sekä itseä, muita että erilaisia ympäristöjä (paikallisia ja kansallisia). Myös paikkaan sidotun järjestön tai yhdistyksen toiminta on usein merkityksellistä itsensä (mukana järjestön toiminnassa), toisten (muut jäsenet) sekä ympäristön (maantieteellisen tai institutionaalisen) kautta yhtä aikaa.

2.2. Kaupunginosapuistot julkisena tilana

2.2.1. Laadukkaan julkisen tilan ominaisuuksia

Julkinen tila muodostuu kodin tai työpaikan ulkopuolella sijaitsevista paikoista, jotka ovat kaikkien saavutettavissa ja edistävät asukkaiden välistä vuorovaikutusta sekä mahdollistavat uusia kohtaamisia (Francis et al. 2012). Kaupunkiympäristössä julkinen tila on se yhteinen maaperä, jossa ihmiset harjoittavat erilaisia toiminnallisia ja tavanomaisia toimintoja luoden yhteisötunnetta (Galanakis 2014). Julkisen tilan määritelmä korostaa tässä julkista pääsyä julkisen omistuksen tai hallinnan sijaan, ja sisältää muun muassa puistot, aukiot, kävelytiet, ostoskeskukset ja kirjastot (Francis et al. 2012). Tästä näkökulmasta on mahdollista selvittää se todellinen potentiaali, joka kaupunkitiloilla voi monimuotoisen kaupungin kannalta olla (Pyyry ja Taini 2017).

Maineikkaan kaupunkitutkija William H. Whyten työtä jatkava, vuonna 1975 perustettu yhdysvaltalainen järjestö *Project for Public Spaces* (PPS) kuvailee laadukasta julkista tilaa sellaiseksi, joka on helposti saavutettavissa, tarjoaa erilaisia toimintoja erilaisille käyttäjille, tuntuu turvalliselta, mukavalta ja kiinnostavalta, on yhteydessä sitä ympäröivään yhteisöön ja ennen kaikkea toimii sosiaalisten vuorovaikutusten mahdollistajana (PPS 2015). Ominaisuudet kietoutuvat neljän komponentin alle (kuva 2),

joita järjestön puheenjohtaja Fred Kent (2009) on onnistuneiden kaupunkipuistojen kohdalla soveltanut seuraavasti:

Uses and activities: puistossa on erilaisia toimintoja erilaisille käyttäjätyypeille ja ikäryhmille

Access and linkages: puisto on helposti saavutettavissa ja linkittynyt ympäröivään yhteisöön

Comfort and image: puisto on turvallinen, siisti, houkutteleva ja siellä on tarpeeksi paikkoja istua

Sociability: puisto tarjoaa mahdollisuuden tavata muita ihmisiä ja puisto on olennainen osa yhteisön elämää

Kuva 2. Laadukkaan julkisen tilan komponentit (Lähde: PPS 2015)

Julkisia tiloja on kansainvälisesti tutkittu kattavasti, mutta kadut ja aukiot ovat olleet näkyvimpiä tutkimuskohteita etenkin kaupunkisosiologiassa ja suunnittelussa (esim. Jacobs 1961; Whyte 1980; Gehl 2010). Puistoihin kohdistunut julkisen tilan tutkimus on ollut vähäisempää tai se on keskittynyt useimmin viheralueiden tuottamiin terveys- ja hyvinvointivaikutuksiin (esim. Korpela et al. 2010; Lanki et al. 2017). Sosiaalinen vuorovaikutus, paikkatunne ja yhteisöllisyys ovat puistotutkimuksessa jääneet vähemmälle huomiolle (Chiesura 2002; Ward Thompson 2002; Francis et al. 2012; Dinnie et al. 2013; Kazmierczak 2013).

Tunnettu tanskalainen arkkitehti Jan Gehl tutki julkisen tilan laatua elävyyden näkökulmasta jo 1970-luvulla. Gehlin (2010, 2011) mukaan toimintojen määrä, laatu ja kesto kertovat paljon julkisen kaupunkitilan viihtyisyydestä ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksista. Viihtyisäksi koettuun kaupunkitilaan pysähdytään viettämään aikaa myös spontaanisti (*place to stay*), kun taas epäviihtyisää kaupunkitilaa käytetään lähinnä paikasta toiseen liikkumiseen (*space to walk*). Laadukkaassa kaupunkiympäristössä toimintojen kirjo on kauttaaltaan suurempi (Gehl 2011).

Gehlin (2010, 2011) tilajaotteluun sisältyy ajatus paikan ja tilan välisestä merkityserosta, jota on eksplikoitu tutkielman edellisessä osiossa (2.1). Jaottelussa löytyy yhtymäkohtia Franck ja Stevensin (2007) tilatarkasteluun, jossa julkinen tila määritellään tiukaksi (*tight space*) tai väljäksi (*loose space*) (suom. Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Tiukoilla paikoilla Franck ja Stevens (2007) tarkoittavat kaupunkitiloja, joita määrittävät ennalta

määrätyt funktionaaliset käyttötarkoitukset (esim. portaat). Mikäli tilaa käytetään toisin, tila muuttuu väljäksi (esim. skeittaus, parkour, oleskelu). Väljät tilat tekevät arkiympäristöistä elävämpiä, sallivampia ja mahdollistavat kaupunkilaisten välisiä kohtaamisia (Ameel & Tani 2007; Kuusisto-Arponen & Tani 2009).

Gehl (2011) jakaa näissä julkisissa kaupunkitiloissa esiintyvät toiminnot kolmeen eri kategoriaan: tarpeellisiin (*necessary*), valinnaisiin (*optional*) ja sosiaalisiin (*social*) toimintoihin. Tarpeellisilla toiminnoilla Gehl tarkoittaa normaalin arkielämän edellyttämiä aktiviteetteja kuten töihin tai kouluun menoa, kaupassa käyntiä, koiran ulkoiluttamista tai liikennevälineen odottelua. Ympäristöllä on toimintoihin vähän vaikutusta, sillä ne suoritetaan joka tapauksessa ympäri vuoden kaikissa olosuhteissa. Valinnaisiin toimintoihin ympäristöllä on sen sijaan vaikutusta. Nämä toiminnot ovat itselle mieluisia ja ne toteutuvat vain, jos aika ja paikka ne mahdollistavat. Tällaisia ovat esimerkiksi penkillä istuskelu, lukeminen tai auringonotto. Gehl (2011) korostaa valinnaisten toimintojen merkitystä onnistuneessa kaupunkisuunnittelussa. Niiden voidaan nähdä toteutuvan herkemmin väljissä kaupunkitiloissa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009).

Sosiaaliset toiminnot riippuvat toisten ihmisten läsnäolosta kaupunkitilassa (Gehl 2011). Näihin sisältyvät muun muassa tervehtiminen, keskusteleminen, yhdessä oleskelu, pelaaminen ja leikkiminen. Myös passiiviset kontaktit, eli muiden näkeminen ja kuuleminen, kuuluvat sosiaalisiin toimintoihin. Sosiaaliset toiminnot ovat oikeastaan seurausta tarpeellisista ja valinnaisista toiminnoista, sillä ne kehittyvät samassa tilassa sen ollessa tarpeeksi laadukas. Gehlin mukaan erilaisten ihmisten, aktiviteettien, tapahtumien ja inspiraation läsnäolo on julkisen tilan tärkeimpiä ominaisuuksia. (Gehl 2011)

Aleksandra Kazmierczak (2013) hyödyntää Gehlin jaottelua puistotutkimuksessaan Manchesterissa, Englannissa. Kazmierczakin kyselytutkimuksen mukaan valinnaiset toiminnot olivat yleisin puistojen käyttömuoto. Suosituimmat toiminnot olivat rentoutuminen, ympäristöstä nauttiminen ja raittiin ilman saaminen. Tarpeelliset toiminnot ja sosiaaliset toiminnot kattoivat kumpikin noin neljäsosan puiston käytöstä. Sosiaalisten toimintojen vuoksi puistoon tulleet kävivät puistoissa keskimäärin useammin ja viipyivät puistoissa pidempään. Tulos vahvistaa Gehlin (2011) kantaa siitä, että pidempikestoiset oleskelut lisäävät sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia

julkisessa tilassa. Samaan tulokseen ovat tulleet Kent & Madden (2003) ja Moylay et al. (2017) puistoympäristössä.

Vastaavasti Chiesura (2004) selvitti puistotutkimuksessaan Amsterdamissa, että valinnainen toiminta oli ihmisten päämotiivi saapua puistoon. Rentoutuminen, luonnosta nauttiminen ja pako kaupungista olivat eniten mainittuja motivaatiotekijöitä, kun taas toisten tapaamisen tai lasten kanssa oleskelun takia puistoihin saavuttiin vähemmän. Tunnetasolla yleisin puistosta saatu emootio oli vapaus.

Chiesuran (2004) tutkimustuloksesta poiketen skotlantilaistutkijat (Dinnie et al. 2013) esittävät, että sosiaaliset hyvinvointivaikutukset ovat puistokäyttäjille usein arjesta pakenemista tai luontokokemuksia merkityksellisempiä. Dinnie et al. (2013) mukaan rakennettujen viheralueiden tuottamat hyvinvointivaikutukset ovat väistämättä sosiaalisia, vaikka puistoihin saavutaan eri motivaatioista, eri seurueissa tai yksin. Tällöin voidaan puhua passiivisesta sosiaalisesta interaktiosta. Vaikka Chiesura (2004) puhuu laajemmin puistojen immateriaalisista hyvinvointivaikutuksista (vapaus, sosiaaliset suhteet jne.), hän näkee niiden merkittävästi lisäävän kaupunkilaisten hyvinvointia ja elämänlaatua sekä olevan tärkeä osa sosiaalisesti kestävästä kaupunkia (ks. YT 1987; Bramley & Power 2009; Dempsey et al. 2011).

Jan Gehlin ohella pioneerimainen julkisen kaupunkitilan tutkija oli jo 1960-luvulla kaupunkiteoreetikko Jane Jacobs, jonka vaikutusvaltainen teos *The Death and Life of Great American Cities* (1961) nostatti vastustuksen Yhdysvalloissa vallinneelle modernistiselle kaupunkipolitiikalle. Jacobsin mukaan modernistinen kaupunki-ihanne tuhosi paikallisyhteisöjä ja katuelämää sekä vauhditti eristyneiden ja kylmien kaupunkitilojen syntymistä. Asumisen, palveluiden ja työpaikkojen erottelun sijaan Jacobs argumentoi, että elävä kaupunkitila edellyttää ympäristön diversiteettiä. Eri toimintojen sekoittuminen ja tiivis kaupunkiympäristö ovat välttämättömiä riittävän ihmismäärän ja toiminnan turvaamiseksi, ja ovat siten myös edellytyksiä laadukkaan ja elävän kaupunkitilan syntymiselle. (Jacobs 1961)

Jacobs (1961) kutsuu tutkimuksen kaltaisia puistoja naapurustopuistoiksi (*neighbourhood parks*) erottaakseen ne kaupunkien suurista tai erikoistuneista puistoista. Naapurustopuistot on tarkoitettu asukkaiden arkielämän käyttöön ikään kuin paikallisina julkisina pihoina (Jacobs 1961). Helsingin kontekstissa tällaisia rakennettuja puistoja

voidaan nimittää kaupunginosapuistoiksi. Ne eroavat esimerkiksi keskuspuiston tapaisista kaupunkimetsistä, joita Helsingin viheralueista on suurin osa.

Jacobs (1961: 125) esittää, että naapurustopuistojen käyttö on suurempaa tiiviillä kaupunkialueella, jossa asuminen, työpaikat ja palvelut sekoittuvat. Tutkija uskoo, että erilaisten toimintojen synnyttämä katuelämä tuo puistoihin eri käyttäjiä eri aikoihin, sillä heidän elämänrytminsä ja aikataulunsa vaihtelevat. Tavallinenkin puisto voi muodostua suosituksi paikaksi vain, koska se sijaitsee lähellä sellaisen alueen ydintä, jossa aktiiviset ja erilaiset elämänvaiheet, -rytmit ja -tavat kohtaavat. Toimintojen sekoittuminen myös lisää luonnollista valvontaa alueella, mikä kasvattaa puiston käyttöastetta turvallisuudentunteen vuoksi. (Jacobs 1961)

Jacobs (1961: 124) korostaa, että puistot eivät fyysisenä ympäristönä ole ”automaattisesti mitään”. Tutkijan mukaan kaupunkisuunnittelussa turhan usein oletetaan, että puisto on aina luonnostaan käytetty ja arvostettu, parantaa asuinympäristön laatua tai vakauttaa alueen kiinteistöarvoa. Naapurustopuiston käyttöarvo on tutkijan mukaan päinvastoin riippuvainen puistoa ympäröivien alueiden ominaisuuksista. (Jacobs 1961: 124–136)

Helsinginkin kaupunkitiloja tutkinut Galanakis (2014) tukee Jacobsin näkemystä esittäessään, että julkisista tiloista suunnitellaan liian usein automaattisesti pohjoismaisin standardein ”hyviä”: neutraaleja, turvallisia ja rauhallisia tiloja, ilman vastakkainasetteluja tai voimakkaita suunnittelijoiden interventioita. Kaupunkitilojen suunnittelussa ihmisten väliset erot ja konfliktit nähdään ensisijaisesti uhkaavana, ja niitä pyritään torjumaan diversiteetin synnyttämisen sijaan (Galanakis 2014). Neutralisointi ja kontrollin lisääntyminen on nähty uhkana julkisen tilan perimmäiselle tarkoitukselle ja kansalaisdemokratialle (Madden 2010; Galanakis 2014; Pyyry & Tani 2017). Kriittisimmät tutkijat (esim. Low & Smith 2006; Mitchell 2013) kutsuvat kehitystä jopa merkiksi aidon julkisen tilan katoamisesta kaupungissa.

Standardoitu näkemys julkisesta tilasta on kaupunkitutkijoiden (Jacobs 1961; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Peters et al. 2010; Galanakis 2014; Pyyry & Tani 2017) mukaan kaukana kaupunkien jokapäiväisestä sosiaalisesta elämästä, epäjärjestyksellisyydestä ja yllätyksellisyydestä, ja siten heikentää elävän kaupunkitilan laatua. Mahdollisuus olla ja toimia erilaisesti tilassa synnyttää elävää ja monimuotoista kaupunkia, joka on kiinnostava, provosoiva ja demokraattinen (Pyyry ja Tani 2017). Väljien tilojen (Franck

& Stevens 2007) ja vapaaehtoisten toimintojen (Gehl 2011) puuttuminen kaupungissa heikentävät mahdollisuuksia sosiaalisiin kohtaamisiin ja itsensä toteuttamiseen sekä estää avoimuuden ilmapiirin syntymistä. Toisaalta eri käyttäjäryhmien ja toimintojen sekoittuminen samassa tilassa voi synnyttää jännitteitä, jotka lopulta heikentävät puiston merkitystä ja alentavat siitä syntyviä hyvinvointihyötyjä (Dinnie et al. 2013).

Galanakiksen (2014) mukaan suunnittelijoiden tulisi jättää kaupunkitiloihin joustavia rajapintoja eikä asettaa kovia rajoituksia. Esimerkiksi puistoihin tulisi suunnitella pysähtyneisyyden sijaan monitoiminnallisuutta ja jättää tilaa ”odottamattomalle”. Myös Kuusisto-Arponen ja Tani (2009) epäilevät, että liiallisesti suunnitellussa kaupunkiympäristöissä ”hengailun” perimmäinen ajatus sosiaalisesta oleskelusta ilman aikatauluja ja rajoituksia saattaa kadota. Suunnittelijoiden tulisi antaa kaupunkilaisille tilaa ja luottamusta oman elinympäristönsä luomisessa:

The success of a particular public space is not solely in the hands of the architect, urban designer or town planner; it also relies on the people adopting, using and managing the space. People make places, more than places make people. (Peters et al. 2010:99)

Toisaalta tutkijat (Kent & Madden 2003; Peters et al. 2010; Moulay et al. 2017) uskovat, että kaupunkisuunnittelulla ja puiston fyysisellä rakenteella on merkittävä rooli julkisen tilan onnistuneisuudessa ja käytön laadussa. Myös Jacobs (1961) myöntää, ettei ankea puisto houkuttele ihmisiä, vaikka se sijaitsisi sopivalla kaupunkialueella. Vastaavasti aktiivisillakin alueilla sijaitsevat puistot eivät hänen mukaansa aina toimi esimerkiksi puiston koosta tai muotoilusta johtuen.

Peters et al. (2010) jatkavat, että puiston muotoilulla on merkitystä monitoiminnallisuuden ja sitä kautta sosiaalisen ympäristön edistämisessä. Nimenomaan monitoiminnallisuuden mahdollisuudet synnyttävät puistoihin erilaisia ilmapiirejä ja tunnelmia, jotka voidaan myös nähdä merkinä kollektiivisuudesta ja maailman eloisuudesta (Koch et al. 2011). Vastaavasti Kent ja Madden (2003) näkevät, että vähäiset toiminnalliset mahdollisuudet perinteisen virkistyskäytön ulkopuolella estävät tällä hetkellä monen puiston positiivista kehitystä. Mahdollisuudet istua, pelata, leikkiä, syödä, juoda, lukea, järjestää torimyyjäisiä tai muita tapahtumia ovat onnistuneen ja elävän kaupunkipuiston kannalta olennaisia (Kent & Madden 2003).

Sosiaalisen kanssakäymisen maksimoimiseksi Moulay et al. (2017) ovat eritelleet puiston fyysisen rakenteen tarpeellisia ominaisuuksia. Heidän mukaansa puistojen tulisi olla (1) tiiviitä moniulotteisia ympäristöjä, joissa (2) toiminnot sijoittuvat lähelle kulkureittejä ja toisiaan, ja joiden (3) muotoilu on sellainen, joka säilyttää näköyhteyksiä ja kannustaa istumaan. Tämän tuoreen tutkimuksen tulokset myötäilevät jo vuosikymmeniä tunnettujen kaupunkitutkijoiden (Jacobs, Whyte, Gehl) ajatuksia laadukkaasta julkisesta tilasta: niiden kytkeytyneisyyden tärkeydestä (esimerkiksi aktiivisiin katuihin) ja itse puistojen fyysisistä ominaisuuksista (koosta ja muotoilusta).

Erityisesti William H. Whyte (1980) peräänkuuluttaa pienten tilojen merkittävyyttä elävälle kaupungille. Hänen empiirisissä tutkimuksissaan houkuttelevimmiksi ja käytetyimmiksi koettiin ne julkiset kaupunkitilat, joissa oli tehokas tilankäyttö, suhteellisen korkea ihmistiheys sekä mahdollisuuksia istua. Lisäksi tutkija havaitsi, että ruoalla on suuri merkitys julkisen tilan toimivuudelle: *If you want to seed a place with activity, put out food. (--) Food attracts people who attract more people.* (Whyte 1980: 50–52).

Heikosti toteutettuna toiminnallisuuden lisääminen voi tarkoittaa tilan kaupallistumista tai segmentoitumista, mikä tekee siitä puolijulkisia ja kontrolloitua (Low & Smith 2006; Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Vaarana on demokraattisen julkisen tilan kutistuminen (Mitchell 1995) ja joidenkin käyttäjäryhmien sosiaalisen sallivuuden väheneminen (Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Erityisesti nuoret, joiden oleskelun päätarkoituksena on yleensä ajanvietto ja toisten tapaaminen ilman kuluttamista, ovat puolijulkisessa tilassa muodostuneet kontrollin kohteeksi (Pyry & Tani 2017).

Kaupunkitilojen jäykän suunnittelun lisäksi ilmasto rajoittaa Gehlin (2011) ja Galanakiksen (2014) mukaan kaupunkitilojen elävyyttä Pohjois-Euroopassa. On yleisempää, että Etelä-Euroopassa julkiset tilat synnyttävät oman elämänsä ja identiteettinsä kaupunkilaisten toimintojen kautta (Galanakis 2014). Tanskalainen arkkitehti Gehl (2011) on kuitenkin sitä mieltä, että myös Pohjois-Euroopassa elävän ja onnistuneen julkisen kaupunkitilan syntyminen on mahdollista, kun vaan tilat osataan suunnitella oikein.

2.2.2. Kaupunginosapuistot osana asukkaiden elinympäristöä

Tutkijat (Jacobs 1961; Ward Thompson 2002; Gehl 2010; Peters et al. 2010) ovat yhtä mieltä siitä, että julkinen tila toimii parhaiten, kun sen ja kaupunkilaisten välille syntyy suhde. Ajatus linkittyy tutkielmassa aiemmin (osio 2.1.) esitettyihin teorioihin paikkatunteesta ja paikkojen merkityksistä. Onnistuneissa julkisissa tiloissa voidaan nauttia kulttuurien kohtaamisista, luonnon prosesseista sekä säilyttää muistoja (Ward Thompson 2002).

Viimeaikaisten tutkimusten (esim. Peters et al. 2010; Dinnie et al. 2013) mukaan puistoon liitetään merkityksiä siinä missä mihin muuhunkin paikkaan ja merkitykset syntyvät ihmisille hyvin erilaisista lähteistä. Yhä kasvavassa määrin puisto muistuttaa kaupunkilaisille käsitystä omasta puutarhasta tai pihasta, jonka yhteys voi ilmetä fyysisellä, henkisellä tai sosiaalisella tasolla (Ward Thompsonin 2002). Kun puisto on osa arkipäiväisiä kokemuksia, se tuntuu enemmän omalta: *Urban parks that function as everyday places are places in which people feel at home* (Peters et al. 2010: 99).

Asukkaiden tapa kutsua julkista tilaa omaksi kertoo kaupunkilaisen ja tilan välisestä läheisestä yhteydestä (Dinnie et al. 2013) sekä julkisen tilan laadukkuudesta (Jacobs 1961). Tilassa vallitsee sallivuuden ilmapiiri, se tuntuu itselle mukavalta ja turvalliselta ja siellä voi toteuttaa omia arvoja (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Peters et al. 2010; Dinnie et al. 2013). Skotlantilaistutkimuksessa (Dinnie et al. 2013) puistokäyttäjät olivat tällöin myös erityisen kiinnostuneita siitä, mitä puistossa tulisi tai ei tulisi tapahtua. Jacobsin (1961) mukaan puistoa ei oteta omaksi, jos sen ympäristö on tylsä ja yksipuolinen tai alueella on liian monta puistoa samaan tarkoitukseen.

Kuusisto-Arponen ja Tani (2009) sekä Pyyry ja Tani (2017) ovat tutkineet julkisen tilan omaksi ottamista nuorten ”hengailun” näkökulmasta Helsingissä. Tutkimuksissa kutsutaan *olemisen tiloiksi* sellaisia ympäristöjä, joita jäsentää sosiaalinen ajanvietto muiden kanssa ilman tarkoin suunniteltua tekemistä tai aikataulua. Kuusisto-Arponen ja Tanin (2009: 52) mukaan olemisen tilat ”eivät useinkaan herätä voimakkaita tunnereaktioita, mutta niissä vietetään paljon aikaa ja niihin hakeudutaan mielellään”. Vaikka näitä tutkimuksia ei ole tehty viherympäristössä, ne ilmentävät asukkaiden tapaa osallistua kaupunkielämään luomalla erilaisia ilmapiirejä hetkellisen käytön kautta (Pyyry & Taini 2017). Luova ja omaehtoinen tilankäyttö kertoo tarpeesta luoda väljiä ja sallivia tiloja kaupunkiin (Franck ja Stevens 2007).

Julkisista tiloista nimenomaan puistoilla voi olla parhaimmat edellytykset toimia sallivina ja avoimina kaupunkiympäristöinä, jotka edistävät sosiaalista koheesiota eli yhtenäisyyttä (Ward Thompson 2002; Kent & Madden 2003; Peters et al. 2010; Leikkilä et al. 2013). Ward Thompson (2002) näkee puistot katuja, aukioita tai ostoskeskuksia universaalimpina kohtauspaikkoina, sillä niissä voi kohdata ihmisiä etnisestä tai taloudellisesta taustasta välittämättä, eikä niihin yhdisty kuluttamisen painetta. Hollantilaistutkimuksen (Peters et al. 2010) mukaan kaupunkipuistot ovat tällaisia kohtaamisen paikkoja erityisesti maahanmuuttajille, jotka kantahollantilaisia harvemmin käyttävät kaupungin ulkopuolisia luonnonympäristöjä. Leikkilän, Faehnlen ja Galanakiksen (2013) tulokset maahanmuuttajien kiintymyksestä käyttää helsinkiläispuistoja ovat samansuuntaisia. Helsingissä suvaitsevaan oleskeluun sopivia julkisia tiloja etsivät myös nuoret, joiden oleskelua esimerkiksi kauppakeskuksissa on kritisoitu (Tani 2011).

Vaikka muun muassa Peters et al. (2010) toteavat tuntemattomien kohtaamisen olevan puistoissa omassa sosiaalisessa ryhmässä pysymistä pintapuolisempaa ja harvinaisempaa, kaupunkitutkijat (Jacobs 1961; Ward Thompson 2002; Kent & Madden 2003) uskovat, että tarjoamalla kohtaamisen mahdollisuuksia puistojen olemassaolo naapurustossa edistää koko alueen yhteisöllisyyttä. Tuntemattomia täynnä olevat puistot näyttäytyvät asukkaille kotoisina ja viihtyisinä ympäristöinä, koska houkutellessaan erilaisia ihmisiä, ne tuntuvat avoimilta ja helposti lähestyttäviltä (Peters et al. 2010). Puistokäyttäjille on ylipäänsä tärkeää olla samassa tilassa muiden ihmisten kanssa, sillä se tekee heidän olonsa mukavaksi, vaivattomaksi ja tuottaa hyvän olon kokemuksia (Dinnie et al. 2013).

Vaikka puistojen merkitys sosiaalisena paikkana on viime aikoina korostunut, Ward Thompson (2002) muistuttaa, että niiden täytyy luoda mahdollisuuksia myös anonyymiydelle ja yksinololle. Niin ikään Dinnie et al. (2013) huomauttavat, että puistokäytön kokemukset ovat monitahoisia, eivätkä yhden käyttäjäryhmän kokemukset ole aina symbioosissa toisten käyttäjäryhmien kokemusten kanssa. Erilaiset julkisen tilan käytöt johtavat heidän mukaansa sekä positiivisiin että negatiivisiin kokemuksiin, minkä vuoksi myös viherympäristöjen käytöt ovat usein tasapainon hakemista. Kun toiset ryhmät saavat hyvinvointihyötyjä, vaara toisten ryhmien marginalisaatiosta elää (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Dinnie et al. 2013; Leikkilä et al. 2013). Joillekin ryhmille kuten naisille tai etnisille vähemmistöille puistot voivat olla ahdistavia tai pelottavia paikkoja (Ward Thompson 2002).

Koch et al. (2011) arvostelevat eri väestöryhmien marginalisaatioon ja julkisen tilan valtasuhteisiin keskittynyttä viimeaikaista kriittistä kaupunkitutkimusta, sillä samalla on unohdettu julkisen tilan muodostumisen ja laadukkuuden perustekijät. Vaikka Koch et al. (2011) tunnustavat julkisen tilan poliittiset ja sosiaaliset vaikutteet, heidän mielestään täytyy myös tiedostaa fyysisen tilan vaikutukset sen käyttöön. Toisin sanoen ennen kaikkea on tärkeä ymmärtää itse tilan synnyttämät mahdollisuudet ja rajoitteet esimerkiksi muotoilun ja sijainnin kannalta (Jacobs 1961; Moulay et al. 2017), koska jo näiden keinoin on mahdollista torjua sosiaalista marginalisaatiota (Koch et al. 2011).

2.2.3. Esimerkkejä elävästä viherympäristöstä

Rakennetun viherympäristön potentiaali elävän kaupungin edistäjänä on tunnistettu monessa eri kaupungissa niin Suomessa kuin ulkomailla. Tampereen kaupunki aloitti kaupungin pääkadun, Hämeenkadun, elävöittämisen vuonna 2015 tuomalla penkkejä ja istutuksia kaupunkikuvaan. Yksityisautoilu kadulla oli kielletty jo kaksi vuotta aiemmin. Viherympäristö huomioitiin ruukkuistutusten lisäksi tuomalla Hämeenkadun varrelle pieniä nurmikkotaskuja, joihin kaupunkilaiset saivat istahtaa ja tuntee nurmikon jalkojensa alla pysähtyessään katukuvaan ilmestyneille myyntikojuille ja tapahtumapaikoille (kuvat 3 ja 4). Aukkaat kokivat julkisen tilan elävöittämisen lisännen alueen viihtyisyyttä, ja alueen ”olohuonemaisuudelle” on mediassa toivottu jatkoa (mm. Yle Uutiset 21.8.2015 ja Aamulehti 3.6.2016).

Kuvat 3 ja 4. Yksinkertaista viherympäristön tuomista julkiseen kaupunkitilaan Tampereen Hämeenkadulla. (Lähteet: kuva 3 Elias Lahtinen/Aamulehti 2016; kuva 4 Matti Vikman/Yle Uutiset 2015)

Helsingissä kaupunkipuistot toimivat päänäyttämöinä yhteisölähtöisille kaupunkitapahtumille kuten ravintolapäivälle ja siivouspäivälle (kuvat 5 ja 6). Siivouspäivänä kuka tahansa kaupunkilainen voi asettaa tavaroitansa myytäväksi

päiväksi kaupungin julkisessa tilassa ilman minkäänlaisia lupamaksuja. Ravintolapäivän idea on vastaava, mutta myynnin kohteena on ruoka tai juoma, jota voi jokainen kaupunkilainen valmistaa ja myydä vapaasti. Tapahtumat eivät sinänsä kuvaa kaupunginosapuistojen arkikäyttöä, mutta ne kertovat siitä, että avoimen kaupunkikulttuurin vallitessa nimenomaan kaupunginosapuistot ovat orgaanisesti valikoituneet tiloiksi yhteisölähtöisille tapahtumille, jotka edistävät elävää kaupunkia.

Kuvat 5 ja 6: Puistot toimivat kaupunkitapahtumien näyttämöinä Helsingissä. (Lähteet: kuva 5 Jaakko Blomberg 2013/Siivouspäivä; kuva 6 Tuomas Sarparanta 2012/this is Finland)

Tutkielmani emohankkeen *GREEN SURGE*:n kumppanikaupungissa Lissabonissa sijaitseva kaupunginosapuisto *Jardim da Estrela* on kulttuurin ja palveluiden keinoin onnistunut luomaan ilmapiirin, joka houkuttelee kaupunkilaisia viettämään vapaa-aikaa (kuva 7). Puistossa muun muassa soitetaan säännöllisesti ilmaista jazz-musiikkia ja siellä sijaitsee ulkoilmakahvila-baari sekä pieni kirjalainaamo. Puistossa on lisäksi moniulotteisia kävelyreittejä ja ympäristöjä (istutuksia, paviljonkeja, vesielementtejä jne.), suurten puiden vuoksi varjoa ja istumisen mahdollisuuksia (kuva 8). Puistossa vieraillessamme tutkimusryhmämme aisti eläväisen, ihmisläheisen ja monitoiminnallisen tunnelman. Puistosta oli helppo löytää syitä ja mahdollisuuksia jäädä viettämään aikaa.

Kuvat 7 ja 8. Eläväinen lissabonilainen kaupunginosapuisto (Lähde: Mia Puttonen)

Torontossa, Kanadassa, aiemmin järjestyshäiriöistä kärsineeseen kaupunginosapuistoon perustettiin ”ystävyyhteisö”, jonka aktiivisten toimien ansiosta puisto on palautunut koko naapuruston saatavilla olevaksi yhteisöllisen elämän keskuksiksi. Puiston fyysiset elementit, kuten viljelypalstat, yhteisörakennukset, kivi-uuni, pikinik-pöydät ja liikuteltavat penkit antavat tilaa ja mahdollisuuksia ihmisten omille aloitteille (kuva 9). Yhteisö on toiminnassaan aktiivinen ja puistossa esimerkiksi säännöllisesti tehdään ruokaa, leivotaan tai pelataan yhdessä sekä kuullaan paikallisten musiikkiopiskelijoiden

Kuva 9. Torontolaispuistossa vallitsee yhteisöllinen tekemisen henki (Lähde: www.urbaneer.com 2015)

esityksiä ilmaista harjoittelutilaa vastaan. Dufferin Grove Park on hyvä esimerkki naapurustopuistosta, jota asukkaiden omien aloitteiden ansiosta käytetään ja josta asukkaat itse huolehtivat. (Barnes et al. 2009) Puistosta on tullut turvallinen ja tärkeä ympäristö, jossa on paikkatunnetta: ”Now, Dufferin Grove Park looks and feels more like a big backyard than a city park” (PPS 2017).

Jo aiemmin esitetty Tampereen esimerkki osoitti, että rakennettuihin julkisiin tiloihin voidaan tuoda viherympäristöä lisäämään alueen viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta. Tukholmassa kaupungin keskustaan Sergels torgille asetettiin vuonna 2009 tempauksena suorakaiteen muotoisen alueen verran nurmikkoa, jonka kaupunkilaiset ottivat omakseen (kuva 10). Nurmialue tarjosi mahdollisuuden jäädä tilaan, jota yleensä määrittää läpikulkeminen, ja jossa on muuten vain vähän istumisen mahdollisuuksia.

Kuva 10. Viherympäristöllä voidaan luoda jäämisen mahdollisuuksia. (Lähde: www.nordicsurface.se 2014)

Helsingissä kaupungin paraatipaikalle Senaatintorille rakennettiin vuoden 2017 Juhlaviikkojen ajaksi ”salainen puutarha” (kuva 11). Tempaus sai kaupunkilaisilta kiitosta muun muassa monitoiminnallisuudesta, mutta edellisvuoden vastaavaan tapahtumaan verrattuna (kuva 12) Senaatintoria kritisoitiin sosiaalisessa mediassa paikkana liian suureksi ja avoimeksi intiimin kaupunkitunnelman luomisen kannalta.

Kuvat 11 ja 12. "Salaisen puutarhan" tunnelmaan vaikutti julkisen tilan intiimiys. (Lähteet: kuva 11 Mankkinen/Yle 2017; kuva 12 Helsingin Juhlaviikot 2016)

Vuotta aiemmin ”salainen puutarha” oli järjestetty Kaartin lasaretin puistomaisella sisäpihalla (kuva 12), joka oli kaupunkitaltaan kaupunkilaisille voittamaton kokemus: ”viime vuonna oli todella upea tunnelma... magic” (Maria Ojastin julkinen kommentti Salaisen Puutarhan Facebook-sivulla 25.8.2017). Esimerkki osoittaa, että julkisten kaupunkitilojen toimivuuden tai toimimattomuuden periaatteet yhdistyvät myös viherympäristön suunnitteluun: tilan muoto, sijainti ja moniulotteisuus vaikuttavat sen houkuttelevuuteen ja tunnelmaan (Jacobs 1961).

2.3. Helsingin viherympäristön tutkimus

Helsinki on moniin eurooppalaisiin pääkaupunkeihin verrattuna vihreä kaupunki. Helsingin maapinta-alasta 47 prosenttia on viheralueita, jotka voidaan edelleen jakaa luonnonmukaisiin elinympäristöihin (64 % viherpinta-alasta), ihmistoiminnan tuloksena syntyneihin viheralueisiin (17 %) ja rakennettuihin puistoihin (19 %). Kaupunkimetsät kattavat suurimman osan luonnonmukaisista elinympäristöistä ja samalla koko Helsingin viherrakenteesta. Ihmistoiminnan synnyttämällä viheralueilla tarkoitetaan esimerkiksi viljelyalueita tai niittyjä. Tämän tutkielman kannalta olennaisin viheraluetyyppi on rakennetut puistot, jotka kattavat puustoisten ja nurmikkoisten puistoalueiden lisäksi hautausmaat, siirtolapuutarhat ja hiekkauimarannat. Kaiken kaikkiaan helsinkiläisillä on suhteellisen hyvä pääsy kaupungin viheralueille läheltä kotiaan. (Vierikko et al. 2014)

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston (2013: 49) mukaan kaupungin virkistysalueilla tavoitellaan ”ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä, elämänlaatua ja luonnon

ihmiselle tarjoamia hyötyjä”. Tutkimukset (Neuvonen et al. 2007; Lankinen et al. 2017; Vierikko et al. 2017a) ovat todistaneet, että monimuotoinen kaupunkiluonto tarjoaa kaupunkilaisille ainutlaatuisia luontokokemuksia sekä merkittäviä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Viheralueiden ekologinen merkitys lajistojen säilymisen ja ilmanlaadun kannalta on niin ikään osoitettu merkittäväksi (Hamberg et al. 2008; Niemelä et al. 2010).

Helsingin väkiluvun on oletettu kasvavan 260 000 uudella asukkaalla vuoteen 2050 mennessä, mikä lisää Helsingin viheralueiden käyttöpainetta tulevaisuudessa. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston teettämän kestävä viheralueiden selvityksen (Vierikko et al. 2014) mukaan viheralueiden lisääntyvää käyttöä tulisi ohjata pois alueilta, jotka ovat ekologisesti herkkiä sellaisille alueille, joissa lisääntyvä käyttö on jopa suotavaa. Kasvava monitoiminnallinen virkistyskäyttö toimii tutkijoiden mukaan perusteena uusien kaupunginosapuistojen rakentamiselle tiiviiseen kaupunkiympäristöön, jossa tarvitaan kulutusta kestäviä viheralueita virkistystoimintojen toteuttamiseksi (Vierikko et al. 2014).

Tavoitteellisesti ehdotus perustaa uusia kestäviä viheralueita tukee Helsingin yleiskaavan näkemystä tehdä kaupunginosapuistoista toiminnallisesti laadukkaita virkistys-, kulttuuri- ja luonnonympäristöjä, jotka ”toimivat kaupunkilaisten arjen kohtauspäikkoina sekä kulttuurin, tapahtumien ja matkailun näyttämönä” (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 54). Tästä huolimatta uusi yleiskaava toteaa tiiviin kaupungin edellyttävän viheralueiden ”laadun painottamista määrän sijasta” (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 11), mikä on verraten ristiriidassa viheralueiden selvityksen ehdotuksen kanssa. Joka tapauksessa molemmat Helsingin uusi yleiskaava ja viheralueiden selvitys painottavat, että kaupunginosapuistojen merkitys virkistysympäristöinä tulee kasvamaan nykyisestä (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013; Vierikko et al. 2014).

Pääkaupunkiseudun viheralueita on sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteisöllisyyden näkökulmasta tutkittu vähän. Iso osa viimeaikaisista viheralueisiin kohdistuneista tutkimuksista on tehty kaupunkisuunnittelun tueksi pehmoGIS-menetelmin (esim. Tyrväinen et al. 2007; Kyttä et al. 2013). Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa asukkaiden viheralueisiin liittämiä kokemuksia tai viheralueiden laatutekijöitä perustelemaan kaupunkiluonnon hyvinvointivaikutuksia tai sijoittumista

kaupunkirakenteessa. Helsingin uuden yleiskaavan valmistuessa vastaavia tutkimuksia on hyödynnetty synnyttämään keskustelua täydennysrakentamisen ja viheralueiden välisestä suhteesta, joka nähdään usein ristiriitaisena (Ikonen 2010).

Eräs paikan kokemiseen liittyvä tutkimus pääkaupunkiseudulla on ollut Aalto-yliopiston Urbaani Onni -hanke, jossa asukkailta kerättiin tietoa asumisen koetusta laadusta paikkoihin liitettynä pehmoGIS-kyselyn avulla (Kyttä et al. 2013). Kysely osoitti, että viheralueet koettiin kaikista voimakkaimpana myönteisenä kaupunkiasumisen laatutekijänä. Viheralueiden rooli nähtiin tärkeänä asuinympäristön fyysisessä ilmeessä, ympäristön tunnelmassa ja toiminnallisessa laadussa. Vaikka Urbaani onni -hankkeen pääpainotus ei ollut viheralueiden tutkimuksessa asumisen laatutekijänä, tulokset osoittavat, että viheralueilla on tärkeä rooli kaupunkiasumisen laatutekijänä suhteessa muuhun rakennettuun ympäristöön.

Outi Silfverberg (2010) tarkensi opinnäytetyössään Urbaani Onni -hankkeen näkökulmaa tutkimalla kaupunkiluonnon synnyttämiä merkityksiä kenttämenetelmin. Silfverberg syvähaastatteli Itä-Helsingin Mellunkylän asukkaita, jotka vastauksissaan valitsivat luontokokemuksiksi enemmän kaupungin metsiä kuin puistoalueita. Asukkaat näkivät Helsingin kaupunkimetsät rauhoittumisen ja latautumisen paikkoina, kun taas puistot edustivat asukkaille sosiaalisempaa ja toiminnallisempaa kaupunkiympäristöä. Asukkaat arvostivat kaupunkipuistoissa erityisesti hyvää hoitoa, suunnittelua ja ympäristön sosiaalisuutta. (Silfverberg 2010)

Helsingissä ja Tampereella toteutettu lempipaikkoja ja virkistyskokemuksia (*restorative experiences*) koskeva laajan otannan kyselytutkimus vastaavasti osoitti, että henkinen virkistyminen koettiin voimakkaampana kaupunkimetsissä kuin kaupungin puistoissa (Korpela et al. 2010). Rakennetussa kaupunkiympäristössä virkistymisen taso ei edelleen riippunut rakennetun ympäristön laadusta, vaan lempipaikka saattoi olla yhtä virkistävä kaupungin puistossa kuin muualla rakennetussa ympäristössä. Tulos oli tutkijoiden mukaan yllättävä, sillä aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet kaikenlaisen viherympäristön, myös kaupunginosapuistojen, olevan muuhun rakennettuun kaupunkiympäristöön verrattuna voimakkaampi virkistymisen lähde. Tulos heijastaa kaupunginosapuistojen muuttuvaa asemaa aktiivisena kaupunkiympäristönä luonnonympäristön sijaan. (Korpela et al. 2010)

Yhteisöllisyyden merkitystä korostava Inka Kaakinen (2013) tarkasteli Kalliossa sijaitsevan, aiemmin levottoman Karhupuiston uudelleensyntymistä osana Helsingin kaupungin ”Puistot olohuoneiksi” hanketta 1990-luvun puolivälissä. Tällöin Karhupuistossa aloitettiin vapaaehtoinen puistotoiminta, jossa Karhupuiston kummeiksi valikoituneet kaupunkilaiset ottivat puiston kuin omakseen ja uudistivat sen niin ulkonäöllisesti kuin ilmapiirillisesti. Lippakioskiin avattu kesäkahvila edelleen lisäsi puiston vetovoimaa, toi elävyyttä ja loi ”kunnon käyttöjä” (Kaakinen 2013). Tutkimus kritisoi poliisikeskeistä julkisen tilan kontrollia ja peräänkuuluttaa sosiaalista valvontaa eli tilan avaamista laajemmalle osallistuvalla yleisöllä ja näiden katseilla.

Kaakisen tulos mukailee aiemmin esitetyn torontolaispuiston tarinaa (s. 20) sekä monen kaupunkisosiologin (esim. Jacobs 1961; Whyte 1980) näkemystä siitä, että paras tapa käsitellä ei-haluttua puistokäyttöä on tehdä puistosta houkutteleva kaikille muille. Tästä näkökulmasta Karhupuisto on onnistunut julkisen tilan muutoksessaan:

Karhupuisto tarjoaa toisin sanoen tekemistä ja palveluja, jotka ovat ruokkineet arkisia sosiaalisuuden muotoja, monipuolistaneet tilan merkityksiä, tuoneet sille uusia tarkoituksia, houkutteleet kuvittelemaan tilan toisin. (Kaakinen 2013)

Leikkilä et al. (2013) tutkivat pääkaupunkiseudun viheralueiden tarjoamia sosiaalisia hyötyjä monikulttuurisuuden näkökulmasta. Viheralueilla on tutkijoiden mukaan potentiaalia edistää kulttuurienvälistä ymmärrystä ja yhdistää eri kulttuuritaustoista tulevia kaupunkilaisia. Haastatellut maahanmuuttajataustaiset kaupunkilaiset kokivat viheralueiden käytön auttavan heitä kotoutumisessa, omasta asuinympäristöstä nauttimisessa ja sosiaalisten verkostojen ylläpitämisessä. Erityisesti kaupunkiviljely koettiin mieluisaksi aktiviteetiksi, joka mahdollistaa myös sosiaaliset kohtaamiset viherympäristössä.

Leikkilä, Faehnle ja Galanakis (2013) toivoisivat kulttuurienvälisyyden parempaa huomioimista osallistavassa suunnittelussa ja monitoiminnallisten viherympäristöjen luomisessa Helsingissä. Peters et al. (2010) ovat saaneet rohkaisevia tuloksia Hollannissa, jossa yhdessä paikallisasukkaiden kanssa suunniteltu kaupunkipuisto edisti eri etnisten ryhmien välisen sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia samalla, kun puiston käyttö ja tuttuuden tunne vahvistuivat.

Tutkielmani kirjallisuuskatsauksessa esitettyjen kaupunkiteoreetikkojen ajatukset voidaan yhdistää Helsingin yleiskaavan vuoteen 2050 tähtäävään visioon (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013). Vision retoriikassa on omaksuttu muun muassa Jane Jacobsin (1961) ajatus tiiviistä ja monimuotoisesta kaupunkiympäristöstä:

Asumisen, työssäkäynnin ja palveluiden lomittuessa tiiviimmin toisiinsa, mahdollistaa se elävän kaupunkiympäristön muodostumisen, kun kaduilla on liikkeellä ihmisiä vuorokaudenajasta riippumatta. Elävä kaupunkiympäristö lisää myös koettua turvallisuuden tunnetta, mikä on keskeinen edellytys vetovoimaisen kaupunkiympäristön syntymiselle. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 16).

Visiossa puhutaan paljon kaupunkielämästä, jonka keskeisenä syntypaikkana kaupunki näkee nimenomaan julkiset ulkotilat:

Laadukkaat julkiset ulkotilat tarjoavat ympäristön monimuotoiselle kaupunkielämälle sekä fyysisen ja henkisen terveyden ylläpitämiselle (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 52). Kaupunkielämä syntyy ihmisten kohtaamisista ja hyvä kaupunki tarjoaa siihen tilaa ja mahdollisuuksia (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013:12).

Helsingin kaupunki liittää julkisiin tiloihin kielikuvan kautta syvällisempiä merkityksiä: ”Erilaiset kaupunkitilat kuten torit, aukiot, rannat ja puistot ovat kaupunkilaisten ’olohuoneita’” (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 49). Nämä julkiset tilat lisäävät asukkaiden mahdollisuuksia ”aktiiviseen ja kestäväan kaupunkielämään” ja ovat viihtyisinä asuinympäristöinä tärkeä osa suunnittelua (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013: 52).

Neil Inroy (2000) varoittaa kaupunkien julkisten tilojen kehittämishankkeiden voivan liittyä ensisijaisesti kaupungin imagollisiin pyrkimyksiin, jolloin taloudelliset intressit toimivat muutoksen katalysaattorina asukkaiden arkipäiväisten tarpeiden täyttämisen tai hyvinvoinnin parantamisen sijaan. On suunnittelijoiden vastuu tunnustaa ja vaalia paikallisia sosiaalisia realiteetteja ja arjen käytäntöjä, eikä antaa liiallista jalansijaa kaupungintasoisten tavoitteiden eteenpäin viemiselle ulkopuolisen tai jopa kansainvälisen yleisön vuoksi (Inroy 2000). Luonnon arvoa mittaavien fiskaalien työkalujen puuttuessa liiallinen viheralueiden kehittäminen voi vaarantaa viheralueiden

säilymistä sekä edistää ihmisten eristäytymistä luonnosta (Pincetl & Gearin 2005). Kaupunkilaisille on jo nyt usein haasteellista tunnistaa kaupunginosapuistojen monimuotoisuutta luonnon näkökulmasta (Gonçalves et al. 2017).

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimusaineistoni helsinkiläisistä kaupunginosapuistoista elettyinä ja koettuna julkisena tilana on kerätty haastattelemalla ja havainnoimalla puistokäyttäjiä Helsingin rakennetuilla viheralueilla kesällä 2015. Tausta-aineistona tutkielma hyödyntää Helsingin seudun ympäristöpalvelujen paikkatietoaineistoa alueen väestöstä (HSY 2015). Tutkimuksen ensisijaisena näkökulmana on haastattelututkimuksen tarjoama asukasnäkökulma, mutta toisaalta systemaattisen ja tutkijahavainnoinnin tulokset lisäävät tuloksiin moniulotteisuutta. Tutkimus on monimenetelmäinen, mutta pääasialliselta luonteeltaan kvalitatiivinen.

Tutkielman ontologinen perusta on etnometodologiassa. Etnometodologia on fenomenologian perillinen ja tutkii arkisen toiminnan perusteita. Etnometodologia pitää jokapäiväistä vuorovaikutusta merkityksellisenä ja tarkastelee yhteiskuntaa ja kulttuuria prosesseina, joita ihmiset ylläpitävät ja ohjailevat (Räsänen 2014). Etnometodologiassa on kyse arkielämän sosiologiasta, jossa keskitytään tarkastelemaan sellaisia menettelytapoja ja ajastuskulkua, joiden avulla tavalliset yhteiskunnan jäsenet ymmärtävät elinolojaan, toimivat niissä ja vaikuttavat niihin (Heritage 1996: 16). Oleellista on ajatus ihmisistä toimintaan osallistuvina aktiivisina yhteisön jäseninä.

Toisin kuin kokeellista testaamista korostavat kvantitatiiviset menetelmät, etnometodologia alleviivaa sosiaalisen todellisuuden tulkittua ja konstruoitua luonnetta. Etnometodologia korostaa merkitysten paikallista, hetki hetkeltä etenevää institutionaalisia rajoja rikkovaa määrittelyä sosiaalisessa kontekstissa. (Heritage 1996) Etnometodologia sopii tutkielmani teoreettiseksi lähtökohdaksi, koska se suhtautuu positiivisesti arkitiedon tutkimukseen ja torjuu käsitykset yhteiskunnallisen tiedon paremmuudesta maallikkotietoon verrattuna. Sosiaalisesti rakennetun tiedon ja ihmisten arkisen toiminnan välinen refleksiivinen suhde on oiva perusta tutkimukselleni.

3.1. Aineiston keruu

Tutkimuksen tavoitteena oli toteuttaa 600 haastattelua 12 eri puistossa eli 50 haastattelua puistoa kohden. Sääolosuhteista johtuen kenttätutkimus tehtiin heinäkuun ja syyskuun välisenä aikana. Tutkimuspuistoihin ei menty sateisina päivinä tai kun lämpötila oli alle kymmenen astetta. Jokaisessa puistossa käytiin vähintään kolme kertaa siten, että yksi käynneistä tapahtui arki-aamupäivällä, yksi arki-iltapäivällä ja yksi viikonloppuna. Jokaisessa puistossa vietettiin vähintään 10 tuntia: kolme tuntia arki-aamu- ja arki-iltapäivällä sekä neljä tuntia viikonloppuna. Vähäisestä kävijämäärästä johtuen joissakin puistoissa oltiin 1–5 lisätuntia, jotta haastattelumäärät täyttyivät. Tutkimusta ei toteutettu silloin, kun puistoissa oli järjestettyjä tapahtumia.

Haastattelut tehtiin yksin tai pareittain suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Kahden haastattelijan ollessa läsnä, toinen kysyi ja toinen kirjoitti. Puolistrukturoitu haastattelulomake sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että strukturoituja suljettuja kysymyspatteristoja (liite 2). Strukturoituihin kysymyksiin vastaaja vastasi itsenäisesti. Vastaajiksi valittiin vilkkaissa puistoissa noin joka viides ja hiljaisissa puistoissa jokainen kävijä. Haastateltaviksi pyrittiin saamaan mahdollisimman monen eri väestöryhmän edustajia. Kaikki vastaukset olivat yksilövastauksia, ja tutkimukseen hyväksyttiin ainoastaan täysi-ikäisiä vastaajia.

Haastattelututkimus oli ympäristöön osallistuvaa vuorovaikutteista toimintaa, jossa tutkittavalle kerrottiin avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta. Eskolan ja Suorannan (1998: 86) mukaan haastattelutilanne on aina vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet sekä normaalit fyysiset, sosiaaliset ja kommunikaatioon liittyvät seikat ovat aina läsnä ja vaikuttavat haastattelun kulkuun. Hyvän ja luotettavan ilmapiirin omaavassa haastattelussa haastateltavan voidaan uskoa kertovan todellisista mielipiteistään herkemmin. (Eskola & Suoranta 1998: 86–94)

Havainnointitutkimus toteutettiin yhtä aikaa haastattelututkimuksen kanssa. Systemaattinen havainnointi tehtiin kerran tunnissa laskemalla puistokäyttäjien kokonaismäärä, sukupuoli, ikäryhmä ja toiminnot. Lisäksi maahanmuuttajien puistokäyttäjien määrä pyrittiin erottelemaan puistoissa. Yleiseen kirjanpitoon kirjattiin kunkin havainnointikerran sääolosuhteet, puiston erityisiä ilmiöitä sekä tutkimukseen osallistuneiden ja tutkimuksesta kieltäytyneiden puistokävijöiden määrät.

Eskolan ja Suorannan (1998: 103) mukaan havainnointi on aina subjektiivista ja inhimillistä toimintaa, mikä herättää tutkimuseettisiä kysymyksiä. Subjektiivisuus on kuitenkin samalla myös rikkaus, joka ”kuvaava aika hyvin arkielämänkin monivivahteisuutta ja tulkintojen runsautta” (Eskola & Suoranta 1998: 104).

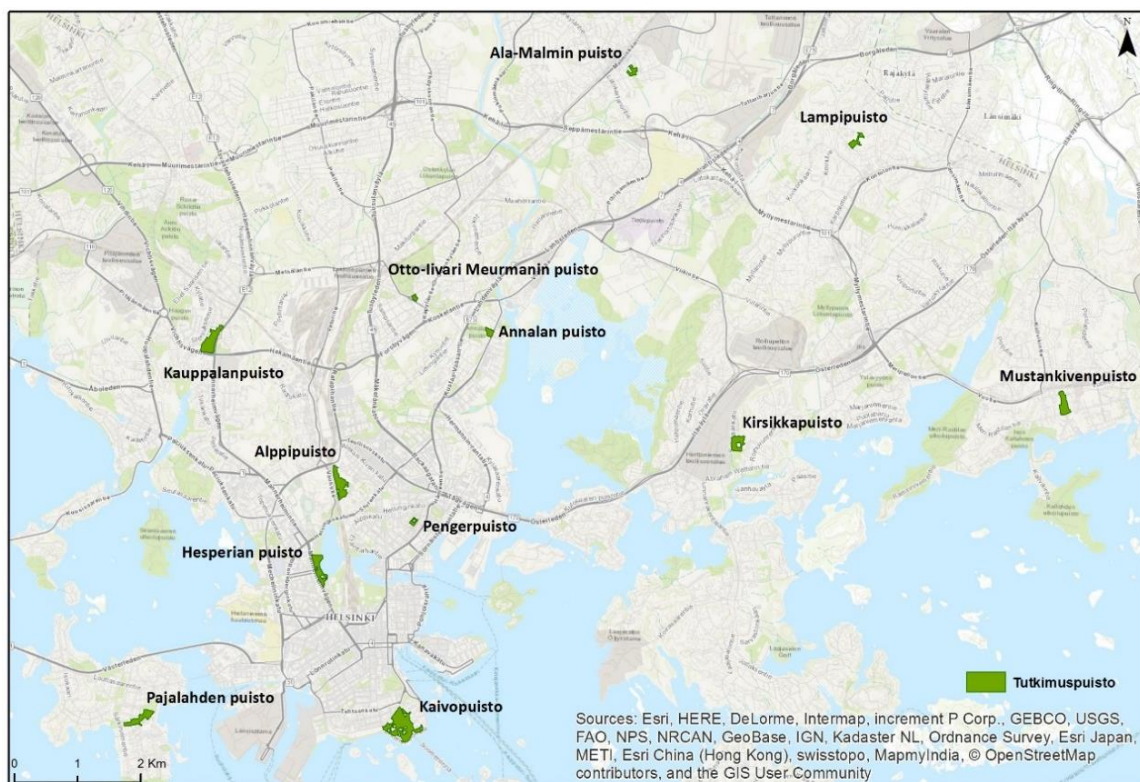
Tutkimusmenetelmältään tämä tutkimus eroaa pehmoGIS-menetelmällä (vrt. Kyttä et al. 2013) tai koteihin lähetetyn laajan otannan kyselyllä (vrt. Korpela et al. 2010) kerätystä aineistosta, ja on siten toivottavasti tavoittanut erilaisia vastaajaryhmiä. Myös tilakeskeinen lähtökohtani eroaa aiemmasta helsinkiläisestä viheraluetutkimuksesta, jossa viheralueiden ihmisille tarjoamien hyötyjen tutkiminen on ollut luontolähtöistä ja terveydelliseen hyvinvointiin keskittyvää (esim. Neuvonen et al. 2007). Hyötyjen on oletettu syntyvän viherympäristön luontoelementeistä eikä siitä arkielämästä, sosiaalisista suhteista tai tunnelmista, joiden areenana viheralue voi toimia. Tutkielmani pyrkii täyttämään tätä aukkoa tarkastelemalla viheralueiden tarjoamia sosiaalisia hyötyjä, jotka kumpuavat ihmisympäristöstä, ei niinkään luontosuhteesta.

3.1.1. Tutkimusalueen valinta

Tutkimus kohdistuu eurooppalaisen *GREEN SURGE* -hankkeen mukaisesti 12 rakennetulle viheralueelle Helsingissä. Viheralueet valittiin hankkeen asettamien kriteerien mukaisesti kolmelta eri kaupunkivyöhykkeeltä: kantakaupungista (*urban*), välikaupungista (*semiurban*) ja esikaupungista (*suburban*). Kaupunkivyöhykkeiden rajat eivät Helsingissä ole yksiselitteisiä, ja etenkin kantakaupungin (keskustan) ja esikaupungin (ns. lähiövyöhykkeen) väliin jäävän kaupunkialueen käsitteellistäminen on haastavaa. Siksi käytän omassa tutkielmassani kaupunkitutkija Pasi Mäenpään (2007) esittämää käsitettä *välikaupunki*, jolla hän on kuvannut Arabianrannan kaltaisia ydinkeskustan ulkopuolella sijaitsevia, mutta siihen hyvin yhteydessä olevia kaupunkialueita. Kaupunkivyöhykejako toimii tutkielmassani vain ikään kuin tutkimuspuistojen alueellisen jäsentelyn välineenä, eikä vyöhykkeisiin tulisi käsitteinä siten kiinnittää liiallista huomiota. Tutkimuspuistot on esitetty kaupunkivyöhykettäin taulukossa 1 ja kartalla kuvassa 13.

Taulukko 1. Tutkimukseen valitut 12 puistoa kolmelta eri kaupunkivyöhykkeeltä.

KANTAKAUPUNKI		VÄLIKAUPUNKI		ESIKAUPUNKI	
Kaupunginosa	Puiston nimi	Kaupunginosa	Puiston nimi	Kaupunginosa	Puiston nimi
Alppila	Alppipuisto	Etelä-Haaga	Kauppalanpuisto	Kontula	Lampipuisto
Töölö	Hesperian puisto	Käpylä	Otto-Iivari Meurmanin puisto	Malmi	Ala-Malmin puisto
Eira	Kaivopuisto	Lauttasaari	Pajalahden puisto	Roihuvuori	Kirsikkapuisto
Kallio	Pengerpuisto	Toukola	Annalan puisto	Vuosaari	Mustankivenpuisto

Kuva 13. Tutkimusalueeni eli 12 kaupunginosapuiston sijoittuminen Helsingissä.

Koska *GREEN SURGE* -tutkimushankkeen päätavoitteena on tutkia kaupunkien biokulttuurista monimuotoisuutta (Vierikko et al. 2015, Vierikko et al. 2017), valittujen tutkimuspuistojen tuli täyttää sijainnin lisäksi tiettyjä sosioekonomisia ja ekologisia kriteerejä. Jokaiselta kaupunkivyöhykkeeltä valikoitiin neljä puistoa, jotka (1) ovat kooltaan vähintään 0,5 hehtaaria, (2) sisältävät nurmikkoa, istutettuja pensaita ja suuria puita (voivat sisältää myös kalliota tai niittyä), (3) ovat erillisiä puistoalueita tai kytkeytyneitä viherverkostoon, (4) sijaitsevat sosioekonomisesti erilaisilla alueilla.

Tarkastelen puistoja tutkielmassani sekä kaupunkivyöhykettäin että puistokohtaisesti. Pääasiallinen painotus on puistokohtaisissa tuloksissa, sillä en lähtökohtaisesti halunnut olettaa puistojen olevan kaupunkivyöhykkeiden sisällä samankaltaisia. Esitän tarkemmat

kuvaukset tutkimuspuistoista tutkielman osiossa 4, sillä kunkin tutkimuspuiston omaleimaisen luonteen, niin fyysisten ominaisuuksien kuin ihmisympäristöjen, tunteminen on lukijalle tärkeää muiden tulosten ymmärtämiseksi.

3.1.2. Aineiston keruun haasteita

Vaihtelevat sääolosuhteet ja kesätapahtumien suuri määrä vaikeuttivat sopivan haastatteluajankohdan löytämistä. Tapahtumat toisaalta toivat lisää kävijöitä puistoihin (esim. ravintolapäivä), toisaalta tyhjensivät puistoja (esim. Flow-festivaali). Tutkimuksen tuloksissa tapahtumien osuus näyttäytyy alhaisena, sillä tutkimus haluttiin toteuttaa puistojen ”normaaliolosuhteissa”. Tämä toisaalta vääristää helsinkiläispuistojen tapahtumantäyteistä arkea, vaikka kohdallemme osuikin joitakin spontaaneja tapahtumia etenkin viikonloppuisin.

Joidenkin puistojen kohdalla vähäinen käyttäjämäärä johti lisätyötunteihin ja puutteellisiin vastaajamääriin. Haastateltavien saavuttaminen oli haastavaa myös puistoissa, joissa oli paljon ohikulkijoita ja pyöräilijöitä. Havainnointi vaikeutui ajoittain ihmistäyteisissä tai kooltaan suurissa puistoissa. Pyrimme laskemaan jokaisen alueen ja käyttäjän vain kerran, mutta liikkuvat ihmisryhmät paikoin heikensivät systemaattista tarkkailuamme.

Kyselylomakkeen muoto tai kysymykset koettiin ajoittain vaikeiksi hahmottaa. Taitosta johtuen viimeisen sivun kysymyksiin ei aina huomattu vastata. Kysymykset kulttuurisesta ja luonnon monimuotoisuudesta olivat käsitteellisesti haasteellisia, mutta en lähtökohtaisesti hyödynnä näitä omassa tutkielmassani. Lisäksi puistokäytön määrällinen arviointi oli tutkimuksen alkuviikkoina vastaajille epämääräistä, sillä niin sanottu puistokausi oli sääolosuhteista johtuen alkanut vasta samaan aikaan tutkimuksen kanssa.

Esikaupungin puistoissa tutkimusryhmämme kohtasi joitakin kielellisiä haasteita. Muutamassa haastattelutilanteessa haastateltavan lapsi toimi tulkkina, jolloin on aina vaara tiedon vääristymisestä. Kyselylomakkeen kääntäminen ainakin venäjäksi olisi ollut tutkimuksen kannalta hyödyllistä. *GREEN SURGE* -tutkimushanke edellytti maahanmuuttajien määrällistä laskemista havainnoinnin yhteydessä, mikä voidaan nähdä kiistanalaisena. Maahanmuuttajiksi oletettiin ulkonäöllisesti erilaisten kulttuurien edustajat, jolloin länsimaalaiset maahanmuuttajat saattoivat jäädä tunnistamatta. Vaikka

tulos voidaan nähdä jonkinlaisena monikulttuurisuuden mittarina, en tutkielmassani käytä tämän ulkoisen havainnoinnin tuloksia.

3.2. Aineiston käsittely ja analysointi

Kysely- ja havainnointitutkimuksen aineisto tallennettiin taulukko-ohjelma Microsoft Excelin avulla. Strukturoidut kyselyvastaukset ja systemaattiset havainnot tallennettiin lomakkeilta numeerisena sellaisenaan. Avovastaukset luokiteltiin induktiivisesti eli aineistolähtöisesti lisäämällä luokkamuuttujia aineiston käsittelyn edetessä. Valtaosa avovastauksista kvantifioitiin, mutta laadultaan monikerroksellisimmat kysymystyypit (esim. kysymys 1.6., liite 2) tallennettiin tekstimuotoisina avovastauksina sellaisenaan. Aineiston tallentaminen tehtiin yhdessä tutkimusryhmän kanssa.

Koska oma tutkielmani tarkastelee asukkaiden paikkakokemuksia ja eletyn kaupunkitilan laatua, kiinnitin aineiston yksilöllisessä analyysivaiheessa erityisestä huomioita avointen kysymysten ja havainnoinnin tuloksiin. Tekemäni analyysi on laadullista sisällön erittelyä, mikä yksinkertaisimmillaan tarkoittaa aineiston luokittelua ja järjestämistä tarkastellen sitä, mitä tai miten jostakin aiheesta on puhuttu (Eskola & Suoranta 1998: 186–188). Erittelin aineistoa ryhmitellen, tyyppitellen sekä frekvenssimittaamalla tutkittavan asian tai termin toistuvuutta.

Ryhmittelin avoimet vastaukset (kysymykset 1.1 ja 1.6, liite 2) abduktiivisesti eli puolustaen valittua teoriataustaa, joka parhaiten mahdollisesti selittää tutkittavaa ilmiötä. Abduktiiviseen päättelyyn liittyy jokin teoreettinen johtajuus, jonka avulla tarkastellaan empiiristä maailmaa ja analysoidaan aineistoa (Anttila 2014). Aineiston ja teorian tiivis yhteys palvelee käytännöllisiä intressejä silloin, kun tavoitteena on päästä kiinni käytännön tasolla esiintyvään logiikkaan (Eskola & Suoranta 1998; Anttila 2014). Ero deduktiiviseen tutkimukseen on se, että teoriajohtamisesta huolimatta olen tutkijana ollut avoin aineistolähtöisille inspiraatioille. Abduktiivisessa päättelyssä teoriapohjaa ei nähdä absoluuttisena totuutena vaan uusien näkemysten ja ideoiden lähteenä (Anttila 2014).

Hyödynnän tutkielmassani sitaatteja puistokäyttäjien vastauksista. Näitä ei voida pitää suorina lainauksina, sillä haastatteluvastaukset kirjoitettiin lomakkeeseen käsin eikä haastatteluja nauhoitettu lausemuotojen tarkastamiseksi. Vastaajien kommentit on

valikoitu tutkielmaani kutakin teemaa ja laajempaa vastaajajoukkoa parhaiten kuvaaviksi. Laadullisessa tutkimuksessa sitaateilla pyritään kuvaamaan ja tukemaan tutkijan tekemiä johtopäätöksiä ja tulkintoja (Eskola & Suoranta 1998: 197). Näen sitaattien tuovan tutkimukseen todenmukaisuutta, kokemuksellisuutta ja elävyyttä.

Lisäksi käsittelen tutkielmassa tutkimusaineistostani esiin nousseita kielikuvia (osio 5.2.2.), jotka tukevat syvempää paikkamerkitystä ja kokemuksellisuutta (Lakoff & Johnson 1980). Kielikuvia käytetään rakentamaan yhteyksiä sellaisten asioiden välille, jotka eivät ilman rinnastusta mielessämme yhdistyisi. Vakiintumattomilla, mielikuvituksellisilla ja luovilla metaforilla on voimakkain kyky luoda uusia sisältöjä kokemuksiemme ymmärtämiseen. (Lakoff & Johnson 1980)

3.3. Tutkijapositio ja etiikka

Tutkimukseen, jossa tutkija aktiivisesti osallistuu tutkittavaan ympäristöön, liittyy joitakin tutkimuseettisiä haasteita. Kokemusmaailmaan perustuva tutkimus voi asettaa tutkijan subjektiivisuuden kyseenalaiseksi tämän esiintyessä sellaisessa inhimillisessä asemassa, jolle tutkittava kertoo kokemuksistaan. Henkilökohtaisessa tutkimuskokemuksessa ihmisympäristön aistimista on mahdoton torjua, eikä tutkija voi inhimillisenä olentona sulkea silmiään tai mieltään ympäristön tapahtumista. Havainnoinnin ja ”vakoilun” eroa on tarkoin pohdittava. Laadulliselle tutkijalle tärkeintä on tiedostaa oma subjektiivisuutensa ja asemansa suhteessa tutkimuskohteeseen (Eskola & Suoranta 1998).

Vaikka havainnointi *GREEN SURGE* -tutkimushankkeen asettamissa puitteissa oli systemaattista, objektiivista ja lyhytkestoista, tutkimusympäristössä vietetty kokonaisaika luonnollisesti vaikutti kokonaiskäsitykseemme puistoista. Oman tutkielmani kannalta on arvokasta, että mielikuva tutkimuspuistoista syntyi niissä itse kävellen, istuen, katsellen, kuunnellen ja keskustellen. Tunnistan ympäristöön osallistuvan etnografisen tutkijapositioni ristiriitaisuuden luonnontieteellisessä tutkimusperinteessä, vaikka humanistiseen maantieteeseen tukeutuva kokemuksellinen tutkimusote onkin tieteenalalla ollut jo pitkään tunnustettu (esim. Tuan 1977). Uskon, että ymmärtääkseen elävää kaupunkitilaa on siinä itse elettävä.

EU-hankepohjaisen tutkimuksen tavoitteet ovat olleet huomattavasti laajempia kuin mitä omassa tutkielmassani voin käsitellä. Siksi en hyödynnä kaikkea kysely- ja havainnointitutkimuksessa keräämääme tutkimusaineistoa. Tutkimuskysymysteni tarkasteluun valitut muuttujat ovat tutkielmani tarkoitusta tukevia, mutta luonnollisesti myös subjektiivisia valintoja. Valikoin muuttujat sillä perusteella, että ne mielestäni tuovat lisäarvoa tutkimukseeni, eivätkä toisaalta vääristä tutkimuskohteen luonnetta.

Jätin tutkielmastani tarkoituksellisesti pois esimerkiksi strukturoidut monikulttuurisuutta kuvaavat kysymyspatterit. Ne eivät ensinnäkään vastaa pääasialliseen tutkimuskysymykseeni, ja toisekseen niiden reliabiliteettia voidaan kyseenalaistaa. Lichert-asteikollisissa (1-5) kysymyksissä vastaajat vastasivat puistosta riippumatta useimmin keskimmäisen arvon, kuten yleensäkin tapahtuu. Lisäksi maahanmuuttajien ulkonäköön perustuvaa havainnointia voidaan nähdä toiseutta (*othering*) vahvistavana menetelmänä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen tekoon liittyvät ratkaisut on syytä eksplikoida mahdollisimman läpinäkyvästi (Eskola & Suoranta 1998). Tutkimusryhmässämme pyrimme tähän hyvän keskinäisen kommunikaation ja raportoinnin keinoin. Yksilönä pyrin tutkielmassa vahvaan eksplikointiin läpinäkyvyyden säilyttämiseksi lukijalle. Vaikka meille tutkimuksen tekijöinä asetettiin yhteiset standardit ja toimintaohjeet, olimme kukin myötäelävänä haastattelijana ja aineiston tallentajana oma subjektiivinen yksilömme. Erityisesti haastattelulomakkeeseen käsin kirjoitettujen vastausten jälkikäteen tulkitseminen oli monitahoista, jolloin vaara täydellisen alkuperäisen tiedon hukkumisesta on ollut olemassa.

On tunnustettava, että tutkielman aihe on lähellä sydäntäni, koska nautin itse elävän kaupungin tunnelmasta. Käytän kaupunginosapuistoja rentoutumiseen, opiskeluun ja toisten kanssa oleskeluun. Voisin siis itse olla tutkielmani ”haluttu kohde”, minkä ymmärrän ristiriitaiseksi, mutta toisaalta myös tutkimustyötä vahvasti motivoivaksi. Todettakoon, että tutkimusryhmämme tutki jokaisen puiston täysin samoin periaattein, eivätkä subjektiiviset tuntemukset vaikuttaneet strukturoituun tutkintatapaamme. Omat tutkijakokemukseni esiintyvät puistokuvaelmassa (osio 4) sekä johtopäätöksissä (osio 5).

4. KUVAUS TUTKIMUSPUISTOISTA JA VASTAAJAJOUKOSTA

Tämä luvun tavoitteena on välittää kuva siitä, millaisina sosiaalisfyysisinä ympäristöinä tutkimuspuistot kohdattiin, tunnettiin ja nähtiin. Osio kuvailee kunkin puiston profiilia perustuen vastaajajoukon ja havainnoinnin tuloksiin. On tärkeä ymmärtää, että tutkimukseen valikoituneet 12 puistoa ovat hyvin erilaisia: erikokoisia, eri toimintoihin sopivia, erilaisia ihmisiä houkuttelevia ja luonnonympäristöltään eriäviä. Lisäksi jokaista puistoa ympäröivä kaupunkitila on erilainen, mikä osaltaan voi vaikuttaa puistojen käyttöön ja laatuun (Jacobs 1961).

Haastattelututkimuksen vastaajajoukon taustatiedot on kuvattu kaupunkialueittain taulukossa 2 ja puistokohtaisesti liitteessä 3. Tutkimuksessa vastaajia kertyi yhteensä 596. Vastaajamäärät vaihtelevat puistojen välillä alhaisimmasta Kirsikkapuistosta (n=42) korkeimpiin Hesperian puistoon (n=52) ja Mustankivenpuistoon (n=52). Erot johtuvat puistojen erilaisista käyttäjämääristä, mutta myös tutkimuksen asettamista aikarajoitteista. Aineistosta jouduttiin poistamaan muutama vastaus, joissa vastaaja oli ollut alaikäinen. Aktiivisinta haastatteluun osallistuminen oli kantakaupungin puistoissa (taulukko 2).

Tutkimuksen vastaajajoukosta 60 prosenttia oli naisia ja 40 prosenttia miehiä (taulukko 2). Nuoret aikuiset (25–34 v.) olivat koko vastaajajoukon suurin käyttäjäryhmä. Tämä ryhmä oli selvästi yliedustettuina kantakaupungissa, kun taas esikaupungissa 45–54 vuotiaiden vastaajien osuus oli korkeampi. Noin 30 prosenttia kaikista vastaajista asui kotitaloudessa, jossa on lapsia. Vuokra-asuminen oli vastaajien yleisin asumismuoto kaikkialla, joskin omistusasuminen oli muita yleisempää välikaupungissa. Noin kaksi kolmasosaa vastaajista olivat työssäkäyviä tai opiskelevia, ja työttömien tai eläkkeelle jääneiden osuudet olivat korkeimpia esikaupungissa. Kantakaupungissa korkeakoulututkinto oli noin kahdella kolmesta vastaajasta, kun esikaupungissa se oli noin yhdellä kolmesta. Kaikista vastaajista ulkomailla syntyneiden osuus oli 12,2 prosenttia, ja vieraista kielistä kotitalouksissa puhuttiin useimmin englantia. Eniten vierasmaalaisia vastaajia esiintyi esikaupungissa, vähiten välikaupungissa. Ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvien osuus oli korkein välikaupungissa.

Taulukko 2. Vastaajajoukon taustatiedot kaupunkivyyhykettäin. Puistokohtainen kuvaus on liitteessä 3.

		YHTEENSÄ	KANTAKAUPUNKI	VÄLIKAUPUNKI	ESIKAUPUNKI
VASTAUSPROSENTTI	Kysytyt (N)	905	268	300	337
	Vastanneet (N)	596	201	200	195
	%	65,9	75,0	66,7	57,9
SUKUPUOLI	N	585	197	195	193
	Miehet	40,0	39,6	34,0	45,2
	Naiset	60,0	60,4	65,6	53,9
IKÄ	N	563	192	186	185
	18–24	14,9	18,8	17,7	8,1
	25–34	29,3	41,1	30,1	16,2
	35–44	21,0	20,8	24,7	17,3
	45–54	14,7	6,8	13,4	24,3
	55–64	8,9	4,2	7,0	15,7
	Yli 65	11,2	8,3	7,0	18,4
KOTITALOUDET, JOISSA LAPsia	N	583	198	196	189
	%	29,5	25,3	30,1	33,3
SYNTYMÄMAA	N	581	197	194	190
	Suomi	87,8	87,3	92,8	83,2
	Muu	12,2	12,7	7,2	16,8
KIELIRYHMÄ	N	807	272	261	274
	suomi	65,6	64,0	69,7	63,1
	ruotsi	8,8	7,7	11,5	7,3
	englanti	12,4	13,6	11,5	12,0
	venäjä	2,2	2,9	0,0	3,6
	viro	1,2	0,7	0,4	2,6
	saksa	1,6	2,9	1,1	0,7
	Muu	8,2	8,1	5,7	10,6
KOULUTUSTASO	N	583	196	197	190
	Peruskoulu	11,8	4,6	8,1	23,2
	Toisen asteen tutkinto	33,4	29,6	28,9	42,1
	Korkeakoulututkinto	54,7	65,8	62,9	34,7
TYÖTILANNE	N	582	196	196	190
	Töissä tai opiskelija	66,5	76,5	74,0	48,4
	Työtön	10,5	7,7	5,6	18,4
	Perhevapaalla/omais- hoitaja	7,2	6,6	7,7	7,4
	Eläkkeellä	14,9	8,2	12,8	24,2
	Muu	0,9	1,0	0,0	1,6
ASUMISMUOTO	N	583	196	196	191
	Omistusasunto	37,0	37,8	44,4	28,8
	Vuokra-asunto	58,0	58,2	51,5	64,4
	Muu	5,0	4,1	4,1	6,8

4.1. Kantakaupungin puistot

Alppipuisto on Linnanmäen huvipuistoon ja Helsingin päärautatiehen rajautuva kaupunginosapuisto, jota määrittää puustoinen kallioalue, nurmikenttä sekä keidasmainen lampialue suihkulähteineen (kuva 15). Alppipuistossa myös sijaitsee koira-aitaus, huvilapaviljonkeja sekä amfiteatterimainen katsomo, joka tarjoaa istumisen mahdollisuuksia. Penkit on sijoitettu lampialueen ympärille, ja nurmikenttää käytetään vapaasti oleskellen. Kallioiden vuoksi nurmialue on suojainen ja tuuleton, joten se on auringonottajien suosiossa. Puistokäyttäjät kertoivat Alppipuistolla olleen levoton maine konemusiikkitapahtumien ja päihteidenkäytön vuoksi, mutta puisto on viimeisen 10 vuoden aikana rauhoittunut. Alppipuistossa järjestetään kesäisin Alppipuiston kesä - tapahtumasarja, johon kuuluu järjestöjen (mm. ELMU ry) konsertteja (kuva 14).

Kuvat 14 ja 15. Alppipuistossa tapahtuu kesäisin. Puiston eri elementit ja monitoiminnallisuus luovat puistoon tunnelmaa. (Kuvat: Mia Puttonen)

Alppipuisto on luonteeltaan nuorekas puisto. Kolme neljästä vastaajasta oli 18–34 vuotiaita, eikä tutkimukseen vastannut yhtäkään yli 44 vuotiasta puistokäyttäjää. Lähes kaksi kolmesta puistokäyttäjistä asui vuokra-asunnossa ja 60 prosentilla vastaajista oli korkeakoulututkinto. Kantakaupungin puistoista Alppipuistossa oli eniten vieraskielistä

Kuva 16. Alppipuiston liberaali henki näkyy puistossa. (Kuva: Mia Puttonen)

väestöä (33,3 %) ja muualla kuin Suomessa syntyneitä vastaajia (16,7 %). Tunnelma Alppipuistossa on nuorekas, kansainvälinen, rento ja liberaali (kuva 16). Tapasimme useita sateenkaaripariskuntia, monikulttuurisia ryhmiä sekä luovien alojen harrastajia, kuten sirkus- ja trapetsitaiteilijoita. Ihmiset oleskelivat yhdessä, ja usein mukana oli musiikkia sekä omia juomia tai ruokia. Alppipuiston äänimaisema on vehreäksi keitaaksi melko urbaani: eri genrejen musiikkia, junien kolinaa ja Linnanmäen huvilaitteiden kirskuntaa.

Kaivopuisto on pinta-alaltaan yksi kantakaupungin suurimmista puistoista. Kaivopuisto sijaitsee Helsingin niemen eteläkärjessä merellisen virkistysreitin varrella. Puisto on ulkonäöltään avara, sillä sitä määrittää laaja nurmikkoalue, leveä puistokatu sekä merinäköymä (kuvat 17 ja 18). Parhaimmillaan merinäköymä on puiston keskellä sijaitsevalta kallioiselta Ullanlinnan mäeltä, jota tähtitornineen pidettiin olennaisena osana puiston henkeä. Kaivopuisto on yksi Helsingin vanhimmista ja historiallisesti merkittävimmistä puistoista, mikä näkyy puiston klassisessa suunnittelussa sekä 1800-luvulta asti toiminnassa olleessa seurapiiriravintolassa. Kaivopuistoa ympäröivä alue koostuu useista arvokiinteistöistä, arkkitehtonisesti arvokkaista rakennuksista sekä suurlähetystöistä. Ruotsinkielisen väestön osuus (20,6 %) ja asukkaiden keski-ikä ovat Kaivopuiston ympäristössä tutkimuksen korkeimpia (HSY 2015).

Kuvat 17 ja 18. Kaivopuisto on klassisesti suunniteltu ja tunnelmaltaan merellinen (Kuvat: Mia Puttonen)

Kaivopuiston puistokäyttäjät ja tunnelma eroavat muista kantakaupungin puistoista. Vastaajat olivat keskimäärin iäkkäämpiä ja usein liikkeellä koiran kanssa tai muuten ulkoilemassa. Lähes joka kolmas Kaivopuiston puistokäyttäjä oli eläkkeellä ja yli 65 vuotias. Yli 70 prosentilla Kaivopuiston käyttäjistä oli korkeakoulututkinto ja yli puolet asuivat omistusasunnossa. Puiston nurmialueella ei näkynyt runsaasti auringonottajia, mutta kalliot ja esteettömät penkit tarjosivat toisenlaisia oleskelun mahdollisuuksia. Avaruuden ja meren vuoksi puisto on melko tuulinen. Kaivopuistossa on leikkipuisto, koirapuisto sekä shakkipelikenttä, joka näyttäytyi iäkkäiden herrasmiesten suosiossa. Kaivopuiston kookkaita, iäkkäitä puita ihasteltiin. Puistossa kohdallemme osui muutama spontaani tapahtuma, esimerkiksi opiskelijoiden järjestämä tervetuliaisjuhla. Kaivopuistossa kuului vieraita kieliä matkailijoiden ja suurlähetystöjen väen vuoksi. Tunnelma Kaivopuistossa oli rauhallinen, merellinen ja arvokas.

Pengerpuisto on Torkkelinmäellä Kallion kaupunginosassa sijaitseva pieni rakennettu viheralue. Vaikka puisto sijaitsee mäen päällä, se tuntuu suojaiselta ja intiimiltä korkeiden

rakennusten ympäröimänä. Pengerpuistoa ympäröivä kaupunkitila on asukastiheydeltään tutkimuksen korkein (HSY 2015) ja palveluiltaan monipuolisin. Hiekkakenttä ja koirapuisto haukkaavat valtaosan Pengerpuiston pinta-alasta, mutta puistossa on myös nurmikkoja, istutuksia, avokalliota sekä runsaasti penkkejä. Kaupunginosayhdistys Kallio-liike ylläpitää puistossa kaupunkiviljelyä.

Alppipuiston tapaan Pengerpuiston käyttäjäkunta on nuori: 75 prosenttia vastaajista oli 18–34 vuotiaita. Molempia puistoja ympäröivät Kallion, Sörnäisten ja Alppiharjun kaupunginosat ovat muodostuneet eräänlaisiksi trendialueiksi, mikä on houkutellut muun muassa opiskelijoita asumaan alueelle. Pengerpuistossa havaittiin etnisisistä taustoista olevia puistokäyttäjiä kantakaupungin puistoista eniten (usein nuoria miehiä). Vieraskielisten asukkaiden yhteenlaskettu määrä on myös Pengerpuiston lähiympäristössä yksi tutkimuksen korkeimmista (HSY 2015). Vuokra-asunnossa asuvien (72,9 %) ja työttömien osuus (12,5 %) oli Pengerpuiston vastaajajoukossa kantakaupungin puistoista korkeimmat.

Kuvat 19, 20 ja 21. Pengerpuisto on monikulttuurinen ja toiminnallinen puisto (Kuvat: Mia Puttonen).

Ilmapiiri Pengerpuistossa oli yleisesti toiminnallinen ja monikulttuurinen (kuvat 19–21). Esimerkiksi hiekkakentällä pelattiin usein petankkia, mölkkyä tai jalkapalloa ja nurmikolla korttipelejä. Puisto heräsi eloon erityisesti iltaisin, kun puistoon saapui ryhmiä oleskelemaan ruoan ja juoman kera. Kohdallemme myös osui puistoon järjestetyt pienyrityksen virkistyspäivät. Vaikka tila tuntui ajoittain maskuliiniselta ja havaitsimme puistossa päihteidenkäyttäjiä sekä huumeiden (pääasiassa kannabiksen) myyntiä, emme juurikaan kokeneet häiriökäyttäytymistä. Ennen kaikkea Pengerpuisto vaikutti Kallion nuorten aikuisten ”hengailupaikalta”.

Hesperian puisto koostuu tutkimuksessamme Töölönlahden ja Mannerheimintien välissä sijaitsevasta vanhasta puistoalueesta, joka rajautuu etelässä Finlandiataloon ja

pohjoisessa Oopperataloon. Töölönlahden puolella puiston laidalla kulkee yksi Helsingin suosituimmista ulkoiluväylistä, mutta tämän vilkkaan väylän käyttäjiä ei otettu tutkimuksen havainnoinnissa huomioon, elleivät he jääneet käyttämään itse puistoa. Hesperian puistossa ei ole koirapuistoa, mutta laaja nurmikkoalue, hiekkakenttä, shakkipeliruudukko sekä lasten leikkipaikka tarjoavat mahdollisuuksia eri toiminnoille. Puisto on toisaalta vehreä ja iäkkäiden puidensa ansiosta suojainen, toisaalta avara merinäkyminen (kuvat 22 ja 23).

Kuvat 22 ja 23. Hesperian puiston laaja nurmialue on usein piknik-seurueiden käytössä, kun taas merenranta kerää rauhoittujia. (Kuvat: Mia Puttonen)

Systemaattisen havainnoinnin perusteella Hesperian puisto oli tutkimuksen käytetyin puisto. Puistokäyttäjiä näkyi laidasta laitaan: lenkkeilijöitä, jumppaajia, auringonottajia, piknik-ryhmiä, pelailijoita, istuskelijoita jne. (kuva 24). Usein puistokäyttäjät olivat ryhmissä. Käyttäjien keski-ikä oli Alppipuistoa ja Pengerpuistoa korkeampi mutta Kaivopuistoa matalampi: 45–54 vuotiaita käyttäjiä oli muita puistoja enemmän. Ruotsinkielisten (12,2 %) ja korkeakoulun suorittaneiden (72,5 %) vastaajien osuudet olivat tutkimuksen korkeimpia, ja noin 40 prosenttia vastaajista asui omistusasunnossa.

Kuva 24. Erilaisilla toiminnoilla voidaan houkutella eri-ikäisiä käyttäjiä. (Kuva: Mia Puttonen)

Näimme puistossa joitakin spontaaneja tapahtumia, kuten puistojumppaa, lapsille suunnattua ohjelmaa ja ruokakojuja. Sijaintinsa vuoksi puistossa näkyi myös usein matkailijoita.

Vaikka keskustasijainti tuo puistoon käyttäjiä ja toiminnallisen yleisluonteen, merenrannasta ja kallioiden laelta löytyi myös tiettyä rauhallisuutta.

Toisaalta puiston tunnelma ei monialaisuutensa vuoksi ole yhtä intiimi. Puistossa näkyi jonkin verran kodittomia, lähinnä romaneja, sekä päihteidenkäyttäjiä, mutta ei häiriökäyttäytymistä. Sen sijaan valkoposkihanhet jätöksineen häiritsivät nurmikolle asettumista, ja penkkejä puistossa on kokoonsa nähden liian vähän.

4.2. Välikaupungin puistot

Kauppalanpuisto on Etelä-Haagassa Hämeenlinnan väylän varrella sijaitseva puisto, joka on hiljattain uudistettu. Puiston läpi virtaava Haaganpuro jakaa niittymäisen itäpuolen ja toiminnallisen länsipuolen toisistaan (kuvat 25 ja 26). Puron voi ylittää kolmesta eri kohdasta puusilloilla. Puiston länsipuoli on rakennettu ja lokeromainen: siellä on hiekkakenttä, laatoitettu aukio, nurmialuetta, rauta-aidattuja pensaita sekä veistos (Ukri Merikanto: ”Tähystäjä”). Tämä puoli on suojainen ja tuuleton, joten se on auringossa oleskelijoiden suosiossa (kuva 27). Puiston läpi kulkee useita hiekkateitä, joita erityisesti pyöräilijät ja koiranulkoiluttajat käyttävät. Joskus polkupyöräilijät aiheuttavat vaaratilanteita ajaessaan hiekkateitä kovalla vauhdilla. Kauppalanpuisto sijaitsee kerrostalovaikoksen Haagaan keskuksen vieressä, eikä Keskuspuistokaan jää kauaksi. Aivan puiston laidalla sijaitsee vanhusten hoivakoti.

Kuvat 25 ja 26. Kauppalanpuistossa on sekä rehevää luonnonympäristöä että rakennettuja hiekkakenttiä. Rauta-aidat tuovat puistoon tiukkuuden tunnelmaa. (Kuvat: Mia Puttonen)

Lähes kaksi kolmesta kyselyyn vastanneista oli 18–34 vuotiaita. Kaikista vastaajista selvä enemmistö naisia (69,4 %). Kauppalanpuiston käyttäjät asuivat useimmin vuokra- kuin omistusasunnossa, ja yli puolella oli korkeakoulututkinto. Vain 10 prosentilla vastaajista asui kotitaloudessa lapsia, mikä on kaikista tutkimuspuistoista vähiten. Ulkomailla syntyneiden osuus puistokäyttäjistä oli niin ikään tutkimuksen alhaisin (4,2 %). Ryhmiä puistossa näkyi vain vähän, sillä monet olivat tulleet itsekseen ottamaan aurinkoa.

Kuva 27. Kauppalanpuistossa on tuulettomia nurmialueita, joissa oleskellaan. (Kuva: Mia Puttonen)

Tunnelmaltaan Kauppalanpuisto oli hiljainen, rauhallinen ja perinteinen viheralue.

Pajalahdenpuisto on Lauttasaaren kaupunginosassa sijaitseva laaja puisto, joka jakautuu kahteen osaan Tallbergin puistotien molemmin puolin. Tässä tutkimuksessa on

huomioitu puiston eteläosa, joka on suurilta osin rakennettu ylijäämämassoista kumpuilevaksi maastoksi. Puistossa on pääosin avointa nurmea, jota puut ja hiekkaiset kevyen liikenteen väylät ympäröivät (kuvat 28 ja 29). Nurmen läpi on muotoutunut kaupunkilaisten tallomia polkuja ja puuhun on ripustettu lapsille köysikeinu. Penkkejä puistossa on vain muutama, ja ne oli liikuteltu kumpareiden päälle.

Kuvat 28 ja 29. Pajalahden puistossa on luontoa ja hiekkateitä, mutta vain vähän istumisen mahdollisuuksia. (Kuvat: Mia Puttonen)

Pajalahden puiston vastaajista 71 prosenttia oli naisia. Valtaosa vastaajista oli 35–44 vuotiaita, kun taas 18–24 vuotiaat olivat puiston pienin käyttäjäryhmä. Englantia kotona puhuvien vastaajien osuus (17,6 %) oli yksi tutkimuksen korkeimmista. Yli kaksi kolmesta puistokäyttäjästä oli suorittanut korkeakoulututkinnon ja yli puolet asui omistusasunnossa. Perhevapaalla ja/tai omaishoitajana olevien osuus oli muihin puistoihin verrattuna korkea (12,2 %). Pajalahden puiston käyttäjistä valtaosa oli läpikulkumatkalla, vaikka aurinkoisina päivinä nurmella näkyi joitakin auringonottajia ja piknikillä olijoita. Monipuolisten toimintojen ja penkkien (=ihmisten) puute loi puistoon jokseenkin tyhjän vaikutelman. Puisto tuntui suunnitellen luodulta ympäristöltä, josta puuttui oma identiteetti.

Otto-Iivari Meurmanin puisto (jatkossa: Meurmanin puisto) on yksi tutkimuksen pienimmistä ja rakennetuimmista puistoista. Puisto sijaitsee Käpylän kaupunginosassa historiallisen puutaloalueen läheisyydessä. Puistossa on perinteinen helsinkiläinen puinen lippakioski, joka on selvästi puiston vetovoimatekijä (kuva 30). Puistossa on lisäksi nurmea, koristekukkaistutuksia, puita ja puiston läpi kulkeva hiekkatie. Vastaajista 85 prosenttia oli alle 44 vuotiaita ja lähes puolet (46,9 %) vastaajista asui kotitaloudessa, jossa on lapsia. Niin ikään perhevapaalla ja/tai omaishoitajana olevien osuus vastaajista oli korkea (14,3 %). Meurmanin puistossa oli tasan yhtä monta nais- ja miespuolista vastaajaa, ja yli 90 prosenttia vastaajista oli Suomessa syntyneitä.

Kuvat 30 ja 31. Lippakioski houkuttelee käyttäjiä jäämään Meurmanin puistoon. (Kuvat: Mia Puttonen)

Tunnelma Meurmanin puistossa oli intiimi ja ihmisläheinen. Puisto on taskukokoinen naapurustopuisto, jossa ihmiset tuntevat toisensa. Viereisen oppilaitoksen nuoret käyttivät puistoa. Ennen kaikkea lippakioski vaikutti kohtaamispaikalta, johon tullaan läheltä kahvikupilliselle. Lippakioskilla on muutamat tuolit ja pöydät asiakkaille, ja he soittavat musiikkia. Muutoin puistokäyttäjiä näkyi myös istuskelemassa nurmikolla (kuva 31).

Annalan puisto kattaa Annalan kartanon ympärille rakennetun viheralueen Toukolan kaupunginosassa (kuva 32). Itse kartano istuu mäen päällä, johon johtaa näyttävä ulkoportaikko. Kartanon ja portaikon edustalla on runsaasti koristekasvi-istutuksia (kuva 33). Puiston yleisilme on esteettinen, vaikka kartano onkin ränsistynyt ja poissa yleisestä käytöstä. Annalan puistossa toimii paikallinen hyötykasviyhdistys (www.hyötykasviyhdistys.fi), joka edistää Annalan kartanoalueen kehittymistä kaupunkilaisia palvelevaksi puutarhakulttuurin keskittymäksi ja toimii aktiivisesti esimerkiksi kartanorakennuksen elvyttämiseksi. Puistoon kuuluu lisäksi leikkipuisto sekä näyttävä koivukuja, joka johtaa ylös kartanolle. Puisto rajautuu Annalan kaupunkiviljelypalstoihin, metsikköön ja Hämeentien toisella puolen sijaitsevaan Toukolan asuinalueeseen, lähellä merenrantaa.

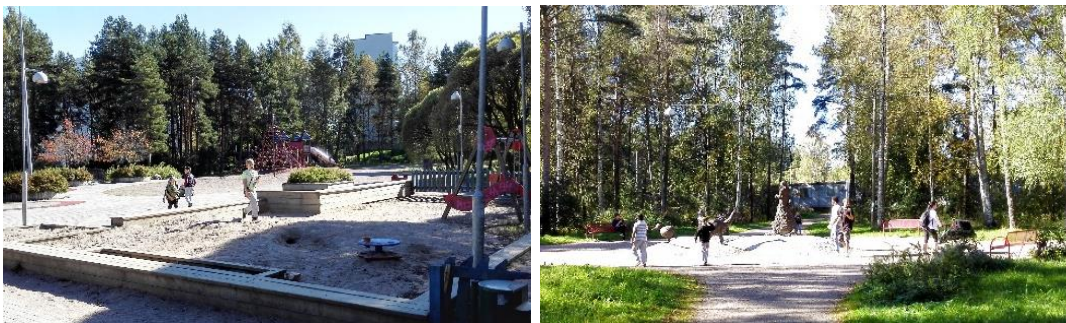

Kuvat 32 ja 33. Annalan kartano on Annalan puiston sydän. (Kuvat: Mia Puttonen)

Käyttäjiä Annalan puistossa havainnoitiin tutkimuspuistoista vähiten, mutta naisten osuus käyttäjistä oli tutkimuksen korkein (72,0 %). Puistokäyttäjistä suurin osa oli 25-34-vuotiaita, ja alle 25-vuotiaita (18-24-v.) ja yli 65-vuotiaita vastaajia puistossa oli vain vähän. Viidesosa Annalan puiston lähiympäristön asukkaista oli lapsia ja nuoria, ja puisto onkin pidetty mäenlaskupaikka talvella. Annalan puisto oli Kauppalanpuiston ja Meurmanin puiston ohella käyttäjäprofiililtaan tutkimuksen kantasuomalaisimpia. Ulkomailla syntyneiden osuus vastaajista oli 5,9 prosenttia.

4.3. Esikaupungin puistot

Lampipuisto sijaitsee kävelyetäisyydellä Kontulan metroasemasta ja on pääasialliselta luonteeltaan rakennettu leikkipuisto (kuva 34). Puistoa ympäröi tiivis kerrostaloalue, mutta puisto itsessään on kasvillisuudeltaan vehreä. Puusillat alittava puro muistuttaa entisestä lammenpohjasta, ja hiekkaisia kevyen liikenteen väyliä reunustavat niitty- ja metsäalueet (kuva 36). Lapsille suunnattu alue on laaja ja monipuolinen. Puistossa on aiemmin järjestetty myös puistoruokailua lapsille, mutta toiminta on sittemmin lakkautettu. Hiekkaväylien risteyskohtaan ”Viiskulmaan” on puistossa asetettu penkkejä ja eläimiä esittäviä kuparisia taideveistoksia (kuva 35). Ison puiston eri kolkat olivat tunnelmiltaan ja käyttäjiltään erilaisia.

Kuvat 34 ja 35. Lampipuiston käytetyimmät alueet: leikkipuisto ja ”Viiskulma”. (Kuvat: Mia Puttonen)

Kyselyyn vastanneet puistokäyttäjät jakautuivat eri ikäryhmiin tasaisemmin kuin muissa tutkimuspuistoissa, joskin 25–34-vuotiaat olivat muiden puistojen tavoin suurin käyttäjäryhmä (30,6 %). Havainnoinnin perusteella Lampipuistossa esiintyi tutkimuspuistoista eniten alle 12-vuotiaita käyttäjiä. Lähes puolet Lampipuiston vastaajista tulivat kotitalouksista, joissa on lapsia. Vuokra-asunnossa asuvien osuus oli Lampipuistossa tutkimuksen korkein (78,0 %) ja vastaajien korkeakoulutusaste alhaisin

(32,0 %). Lähes puolet kyselyyn vastanneista oli työelämän tai opintojen ulkopuolella. Kohtasimme puistossa jonkin verran häiriökäyttäytymistä. Esimerkiksi yhden viikonloppukäynnin aikana poliisit saapuivat leikkipuistoon nuorten sytyttäessä revittyjä puita tuleen. Lampipuistossa nuorisoa vastaan esitettiin negatiivisia tuntemuksia.

Kuva 36. Lampipuistossa on säilytetty metsän tunne. (Kuva: Mia Puttonen)

Perhekeskeisyyden lisäksi monikulttuurisuus näyttäytyi olennaisena osa Lampipuiston tunnelmaa. Yli neljäsosa kyselyn vastaajista oli muualla kuin Suomessa syntyneitä ja 44 prosenttia vastaajista ei puhunut kotona lainkaan suomea. Yhteisen kielen löytäminen haastattelutilanteessa oli ajoittain haasteellista. Puiston ilmapiiri oli

avoin ja suvaitsevainen, sillä eri kulttuuri- ja uskontotaustoista tulevat käyttäjät olivat silminnähden tekemisissä keskenään esimerkiksi silloin, kun lapset leikkivät yhdessä ilman yhteistä kieltä. Lampipuisto vaikutti lähiasukkailleen tärkeältä arkipuistolta.

Ala-Malmin puisto on tutkimuksen puistoista rakennetuin ja ornamentaalisin. Puisto sijaitsee aivan Ala-Malmin juna-aseman, ostoskeskuksen ja kulttuurikeskus Malmitalon vieressä (kuva 37). Itse puistossa on koristevesiallas suihkulähteineen, paviljonki, sitä ympäröivä hiekkakenttä sekä runsaasti puutarhamaisesti istutettuja koristepuita ja -kasveja. Altaan reunustat sekä muut tasanteet, isot kivet ja penkit tarjoavat monia istumisen mahdollisuuksia joko avoimessa tai suojaisessa tilassa (kuvat 38 ja 39). Ala-Malmin puisto on tutkimuksen ainut puisto, jossa vastaajista enemmistö oli miehiä (64,7 %). Vastaajajoukossa 45–54-vuotiaat käyttäjät olivat eniten edustettuina (30,6 %), vaikka havaitsimme puistossa runsaasti viereisen oppilaitoksen nuoria oleskelemassa (alle 18 v. ei haastateltu).

Kuvat 37 ja 38. Ala-Malmin puiston rakennettu ympäristö on moniulotteinen ja siellä on monia istumisen mahdollisuuksia. (Kuvat: Mia Puttonen)

Lampipuiston tavoin Ala-Malmin puistosta huokuu monikulttuurisuus. Kyselyyn vastanneista noin neljäsosa oli syntynyt Suomen ulkopuolella ja 43 prosenttia vastaajien kotona puhutuista kielistä oli muu kuin suomi. Havaitsimme puistossa myös merkittävästi eri uskontokuntien edustajia. Vuokra-asunnossa asuvien osuus vastaajista oli 70 prosenttia, ja joka neljännen vastaajan korkein suorittama tutkinto oli peruskoulututkinto.

Kuva 39. Ala-Malmin puisto tarjoaa intiimejä ja vehreitä ympäristöjä oleskella. (Kuva: Mia Puttonen)

Yli puolet kyselyyn vastanneista oli työelämän tai opintojen ulkopuolella, ja noin kolmasosa työttömiä. Havaitsimme puistossa joitakin alkoholiongelmaisia käyttäjiä, mutta ei juurikaan häiriökäyttäytymistä. Paljon puistossa aikaa viettävät käyttäjät näyttivät tuntevan puiston kuin omat taskunsa, tietäessään esimerkiksi lintulajien pesimäaikoja ja -paikkoja.

Kirsikkapuisto levittäytyy Herttoniemen vesitornin eteläpuoleiseen rinteeseen Porolahden peruskoulun ja Herttoniemen teollisuusalueen väliin (kuva 40). Puiston yläosassa vesitornin juurella on metsikköä, jota reunustaa hiekkaiset kevyen liikenteen väylät. Hiekkatiet jatkuvat puiston rinteitä alas molemmin puolin, ja näiden väliin jää nurmialue ja pieni koivikko. Tutkimuksen aikana nurmea ei ollut hoidettu, ja se oli kasvanut niittymäiseksi. Kirsikkapuisto on saanut nimensä rinteeseen istutetuista kirsikkapuista, joiden kukinnan aikaan keväällä puistossa järjestetään tunnettu Hanami-kirsikkajuhla. Rinteen alla sijaitsee koulun hiekkakenttä sekä koirapuisto, jossa valtaosa puiston käyttäjistä näkyi (kuva 41). Kirsikkapuistoa käytettiin kuitenkin vain vähän, eikä puistosta saatu lisätunneista huolimatta haastattelutavoitetta täyteen.

Kuvat 40 ja 41. Kirsikkapuisto levittäytyy Herttoniemen vesitornin etelärinteelle ja sen käytetyn paikka on koirapuisto. (Kuvat: Mia Puttonen)

Kirsikkapuiston käyttäjät painottuivat iäkkäämpiin väestöryhmiin: 70 prosenttia vastaajista oli vähintään 45 vuotias ja joka viides käyttäjä yli 65-vuotias. Lampipuistoon ja Ala-Malmin puistoon verrattuna ulkomailla syntyneitä puistokäyttäjää oli Kirsikkapuistossa vähemmän (11,9 %). Korkeakoulutuksen taso oli Kirsikkapuistossa muiden esikaupungin puistojen tasolla, mutta huomattavasti useampi oli suorittanut peruskoulun lisäksi toisen asteen tutkinnon (52,4 %). Työttömiä haastateltavia ei ollut puistossa lainkaan, ja omistusasunnossa asuvien osuus oli esikaupungin puistoista korkein (40,5 %). Koirapuistoa lukuun ottamatta Kirsikkapuisto tuntui tyhjältä: ihmisiä käveli puiston läpi, mutta pysähtyneitä käyttäjiä puistossa oli vain kourallinen. Puisto vaikutti jokseenkin unohdetulta, eikä se saavutettavuudeltaan tai hoitamattomalta nurmialueeltaan ollut houkutteleva.

Mustankivenpuisto sijaitsee puistoista kauimpana keskustasta, mutta on helposti saavutettavissa Vuosaaren metroaseman vieressä ja on tiiviin kaupunkiympäristön ympäröimä. Toinen metron poistumisteistä aukeaa puiston pohjoispäähän, jossa sijaitsee pieni rakennettu aukio penkkeineen. Puisto jatkuu aukion eteläpuolelle laajana kumpareisena nurmialueena, jossa kevyen liikenteen väylät risteävät (kuvat 42 ja 43). Istutukset ja penkit keskittyvät puistoalueen reunoille, ja puiston keskelle on asetettu mustia kiviä, mistä puiston nykyinen nimikin juontuu (alkup. Mustan Pekan puisto). Meren läheisyyden ja laajan puuttoman aukean vuoksi puisto on suhteellisen tuulinen.

Kuvat 42 ja 43. Mustankivenpuisto on laakea viheralue tiiviin asuinalueen keskellä. (Kuvat: Mia Puttonen)

Iso osa puistokäyttäjistä oli kiireessä kulkemassa metroasemalle tai sieltä pois, mikä vaikeutti haastateltavien tavoittamista. Emme myöskään onnistuneet haastattelemaan monia ulkomaalaistaustaisia kielimuurin ja kieltäytymisen vuoksi, vaikka he havainnoinnin perusteella kattoivat ison osan puistokäyttäjistä. Puistoon aikaa viettämään jääneet käyttäjät olivat pääosin puiston penkeillä istuvia eläkkeellä tai työttömiä asukkaita. Lähellä asuva iäkäs väestö piti puistoa tärkeänä osana päiväkävelyä. Yli 65-

vuotiaat kattoivat suurimman osan vastaajajoukosta, kun taas vain noin joka kymmenes vastaaja oli alle 35-vuotias. Hieman yli puolet vastaajista asui vuokra-asunnossa, ja noin joka neljännen vastaajan korkein suoritettu tutkinto oli peruskoulututkinto. Yleisesti puiston käyttö näyttäytyi läpikulun kautta yksipuolisena ja keskittyi puiston laidoille, mikä jätti alueen sydämen eli laajan nurmialueen tyhjätunteiseksi. Vuosaarelaisten keskuudessa Mustankivenpuisto oli arvostettu paikka.

5. TULOKSET

Esitän haastattelu- ja havainnointitutkimuksen tulokset kolmessa osassa puistojen paikan merkityksiä (5.1.), viihtyvyys- ja häiriötekijöitä (5.2.) sekä puiston käyttöä (osio 5.3.) tarkastellen. Kokemuksellisen tiedon välittämiseksi hyödynnän tuloksissa vastaajien omia kommentteja, joissa on merkitty vastaajan sukupuoli (N=nainen, M=mies), ikä ja puiston nimi silloin, kun vastaaja on tiedon antanut. Lopuksi esitän tulokset puistojen lähiympäristön paikkatietotarkastelusta (5.4.). Nidon kaikki tulokset yhteen seuraavassa pohdinta-luvussa peilaten niitä aiemmin esitettyyn teoriakatsaukseen ja puistokuvaukseen.

5.1. Puistokäyttäjien paikkatunne ja puiston tärkeys

Hyvin kaunis puisto. Kutsumme tätä lempinimellä Paratiisi. – N29, Pajalahden puisto

Työmatkan hengennostattaja – M33, Kauppalanpuisto

Kaikista tutkimukseen vastanneista puistokäyttäjistä 65 prosenttia koki puiston itselleen erityisen tärkeäksi (kysymys 1.6 liitteessä 2). Useimmin näin koettiin Mustankivenpuistossa, Kaivopuistossa ja Kirsikkapuistossa, harvimmin Pengerpuistossa ja Annalan puistossa (kuva 44).

Kuva 44. Tutkimuspuistojen koettu tärkeys määrällisesti tarkasteltuna (kysymys 1.6. liitteessä 2).

Vaikka puistot koettiin tärkeiksi monista eri syistä, ne voitiin jaotella Gustafssonin (2001) kolmiomallin mukaisesti itseen, toisiin, ympäristöön tai näiden välisiin suhteisiin liittyviksi (ks. osio 2.1). Eniten toistunut merkittävyystekijä oli puiston sijaitseminen lähellä omaa kotia, mikä Gustafssonin mallissa sijoittuu ympäristön ja itsen väliin. Puistokäyttäjien avoimet vastaukset olivat luonteeltaan niin monikerroksellisia ja yksilöllisiä, etten kuitenkaan koe niiden määrällistä tarkastelua mielekkäimmäksi.

Seuraavassa olen sisällön erittelyn keinoin koonnut Gustafssonin (2001) tyypittelyä replikoivia vastauksia kunkin kategorian alle. Tämän osion tavoitteena on oppia ymmärtämään, miksi ja millä eri tavoin puistokäyttäjät kokivat tutkimuspuistot merkityksellisiksi. Pyrin erottelemaan merkitysten laatueroja myös puistoittain, sillä ne kertovat kunkin puiston paikkaluonteesta. Osion lopuksi esittelen vastausaineistosta nousseita kielikuvallisia ilmaisuja, joita puistovierailijat käyttivät kuvaamaan puistojen tärkeyttä. Kielikuvallisia ilmaisuja voidaan pitää merkinä syvemmästä suhteesta paikan ja yksilön välillä (Lakoff & Johnson 1980).

5.1.1. Merkityksiä Gustafssonin mallin mukaan

Gustafsson (2001) jakaa kolmiomallissaan paikkaan liitetty merkitykset itseen, toisiin tai ympäristöön liittyviksi. Mallin erikoisuus on se, että merkitykset voivat syntyä myös näiden perusparien välisistä suhteista. Esittelen tutkimuspuistoihin liitetty merkitykset ensin perusparien (itse-toiset-ympäristö), sitten näiden välisten suhteiden kautta osiota 2.1. mukailevassa järjestyksessä.

Itse

Rakkausmuistot. – N34, Pengerpuisto

Yksilön ja tutkimuspuiston välinen omakohtainen suhde näyttäytyi ensisijaisesti muistojen kautta. Muistot koskivat useimmin omaa lapsuutta tai muuta puiston lähellä asuttua ajanjaksoa: *Olen elänyt täällä koko elämän, itsekin leikkinyt* (N18 Lampipuisto); *Täällä oli aikoinaan sweet nuoruus* (N23 Alppipuisto). Muistot saattoivat kytkeytyä myös tiettyihin tunteikkaisiin hetkiin tai itselle tärkeisiin ihmisiin: *Olen seurannut koivikon kasvua. Lapseni ovat käyneet koulua tässä vieressä, siihen liittyy muistoja. Olen ollut myös kускаamassa betonia vesitornin rakentamisen aikana.* (M67 Kirsikkapuisto). Henkilökohtaisiin muistoihin viittasivat erityisesti Kaivopuiston ja Lampipuiston käyttäjät.

Muistojen lisäksi puistosuhde heijastettiin itseen silloin, kun puiston olemassaolo koettiin omassa arjessa käyttöarvoltaan tärkeäksi: *Olisi harmi, jos puistoa ei olisi. Käytän paljon.* (n/a Kauppalanpuisto), *Ainoat keuhkot kaupungissa. Jos puisto lähtisi, en jäisi asumaan alueelle.* (N39 Annalanpuisto). Puistoissa on tällöin itselle hyvä olla, esimerkiksi turvallisuuden näkökulmasta: *Puisto on rauhallinen myöhään illallakin.* (N50 Hesperian puisto). Yleisesti puistojen henkilökohtainen tärkeys oli varsin tunnelähtöistä ja kokemusperäistä.

Vastaajien joukosta löytyi kolme puistokummi (Kaivopuistosta, Ala-Malmin puistosta ja Mustankivenpuistosta), joiden suhde puistoon on erityisen henkilökohtainen. Puistokummitoiminta on Helsingin rakennusviraston järjestämää vapaaehtoistyötä, johon kuuluu muun muassa pensaiden istuttamista ja roskien siivoamista (www.hyvakasvaa.fi/puistokummit). Kyselyyn vastanneet puistokummit käyttävät puistoa päivittäin tai vähintäänkin muutamia kertoja viikossa. He kokivat puistot tärkeänä osana omaa asuinympäristöä: *Olen seurannut Malmitalon ja puiston historiaa niiden synnystä asti, sillä olen asunut lähellä 25 vuotta.* (N70 Ala-Malmin puisto, puistokummi)

Toiset

Opiskelijakohde. – M23, Kaivopuisto

Puistokäyttäjä koki puiston toisten näkökulmasta tärkeäksi silloin, kun tämä arvosti muiden ihmisten läsnäoloa puistossa. Vastaaja saattoi olla saapunut puistoon yksin, mutta

ei kokenut olevansa puistossa yksin. Puistokäyttäjät nautti muiden ihmisten tai erilaisten toimintojen katselusta: *Puisto on mielenkiintoinen, kiva seurata ihmisiä* (M50 Lampipuisto), *On kiva katsella lasten leikkiä ja mäenlaskua talvella* (M54 Mustankivenpuisto). Yleisesti vastaajaa tyydytti se, että puistolla on käyttöä ja käyttäjiä.

Joskus puiston teki merkitykselliseksi se, että puistoa käyttää jokin tietty ihmisryhmä, kuten opiskelijat, lapset tai koiranulkoiluttajat. Toisaalta puisto saattoi olla tärkeä, koska sieltä puuttuu jokin ihmisryhmä: *Täällä ei ole humalaisia* (N42 Hesperian puisto). Joillekin puolestaan puistokäyttäjien heterogeenisyys, esimerkiksi monikulttuurisuuden näkökulmasta, teki puistosta merkityksellisen: *The park has a multicultural reputation* (M42 Alppipuisto)

Puisto koettiin ylipäänsä tärkeäksi silloin, kun muiden ihmisten läsnäolo toimintoihin teki puistokäyttäjän olon puistossa mukavaksi: *Täällä on kiva olla kun on paljon muita ihmisiä lukemassa tai koirineen.* (N Kauppalanpuisto); *Hyvä kahvila ja ihmisiä.* (M41 Meurmanin puisto). Toisiin puistokäyttäjiin heijastuvat vastaukset toistuivat useimmin Meurmanin puistossa ja Lampipuistossa.

Ympäristö

Puistossa on kioskki ja leikkipaikka. Monipuolinen. – M48, Meurmanin puisto

Ympäristötekijöillä tutkimuspuistojen tärkeyttä perustelleet vastaukset ovat luonteeltaan konkreettisia. Puistokäyttäjät arvostivat puistojen fyysisiä elementtejä kuten koirapuistoa, leikkipaikkaa, historiallisia rakennuksia, penkkejä, kukkaistutuksia, puita ja vesielementtejä. Yleisesti puistojen monipuolisuus koettiin tärkeänä. Puistokäyttäjille oli myös merkittävää, että puistossa on tilaa: *Mukavan laaja alue rauhassa oleiluun* (N35 Kaivopuisto); *Iso puisto lähellä Kalliota ja Vallilaa sekä kaupunkia.* (N31 Alppipuisto).

Toisille puiston tärkeys syntyi luonnollisesta luonnonympäristöstä: *Puisto on kaunis, ei liikaa istutuksia. Luonnollinen. Vanhalle koiralle löytyy varjoa [isoista puista].* (N Kaivopuisto); *Kaunista kun kirsikat kukkii, on luontoa, rinteessä kukkia* (N78 Kirsikkapuisto). Puisto saatettiin kokea tärkeäksi myös hetkellisten luonnonolosuhteiden vuoksi: *Pidän auringosta ja lämmöstä.* (N56 Pengerpuisto). Joskus puisto yhdistettiin laajempaan mielikuvaan luonnosta: *Tänne tulee kuin maalle, täällä on hevosia ynnä muuta.* (N59 Annalanpuisto). Eniten viherympäristöön viittasivat Kirsikkapuiston

käyttäjät, vähiten Pengerpuiston ja Meurmanin puiston käyttäjät. Meurmanin puistossa korostuivat rakennettuun ympäristöön liittyvät vastaukset lippakioskin ansiosta.

Itse-toiset

Koira tarvitsee liikuntaa ja seuraa. Samoin omistaja. – N67, Kirsikkapuisto

Vastauksissa viitattiin itsen ja muiden puistokäyttäjien väliseen suhteeseen silloin, kun puisto koettiin tärkeänä kohtaamispaikkana. Useimmin puistokäyttäjät korostivat omien ystävien ja tuttujen tapaamista: *Tätä sanotaan Viiskulmaksi. Me soitellaan kavereille ja tavataan Viiskulmassa.* (M50 Lampipuisto). Toisaalta puistokäyttäjät myös arvostivat mahdollisuutta spontaaneihin kohtaamisiin: *Ollaan vuosien mittaan tutustuttu koirien kautta ihmisiin. Täällä näkee kavereita sattumalta.* (N21 Lampipuisto). Spontaanit kohtaamiset toistuivat useimmin pienten lasten vanhempien sekä koiranomistajien vastauksissa. Kokonaisuudessaan tuttujen ja tuntemattomien kohtaamispaikkoina korostuivat Meurmanin puisto, Lampipuisto sekä Ala-Malmin puisto.

Joissakin vastauksissa painotettiin puiston kuulumista asuinalueen luonteeseen nimenomaan alueen ihmisten kokoontumisen näkökulmasta. Tämä näkyi ennen kaikkea Käpylässä, jossa vallitsi vahva yhteisöön kuulumisen tunne: *Käpyläläisyys ja julkiset puistot ovat ylipäättään tärkeitä.* (N61 Meurmanin puisto); *Kaikki kokoontuu tänne, tämä on hengailupaikka.* (M18 Meurmanin puisto). Myös Ala-Malmin puiston koettiin olevan merkittävä asukkaiden yhteen tuojana: *Puisto on hyvä Malmille, täällä on hyvä olla ystävien kanssa.* (M52 Ala-Malmin puisto), *Täällä on sosiaalista kommunikointia.* (M54 Ala-Malmin puisto).

Toisaalta tunnistetuksi tulemisen halun sijaan itsen ja toisten välinen suhde saattoi syntyä puiston tarjoamasta mahdollisuudesta olla anonyymi muiden joukossa. Tällöin puisto koettiin itselle tärkeäksi nimenomaan siksi, koska siellä ei ollut toimintaa: *Puisto on erilainen. Ihmiset istuvat yksin.* (M36 Pajalahden puisto); *Täällä on omaa rauhaa ja hiljaisuutta. Hyvä filis.* (M64 Mustankivenpuisto). Tällaisia vastauksia oli kuitenkin tässä kategoriassa selvästi vähemmän.

Toiset-ympäristö

Täällä on aivan omalaatuinen tunnelma. – M18, Meurmanin puisto

Tämän ryhmän vastauksissa puiston tärkeys syntyi puistokäyttäjien ja tilan välisestä suhteesta. Useimmin vastaajat arvostivat puiston toiminnallista, sosiaalista ja avointa ilmapiiriä: *Eläväinen puisto, hyvä meininki.* (M Meurmanin puisto); *Lempipuisto Helsingissä, täällä on hyviä tapahtumia ja rento tunnelma.* (N28 Alppipuisto); *Täällä on eniten elämää ja eri toimintoja kuten viljelyä, hiekkakenttä ja koirapuisto.* (N29 Pengerpuisto). Tällöin fyysisen ympäristön tarjoamia toimintamahdollisuuksia arvostettiin, koska ne tuovat puistoon ihmisiä: *Eri toimintoja ihmisille: piknik, urheilu, frisbee, kitara, jousiammunta...* (M45 Kirsikkapuisto); *Lapsen leikkipaikka, jossa aikuisetkin viihtyy.* (N41 Lampipuisto)

Puiston ollessa merkityksellinen ihmisilmapiirinsä vuoksi, puisto (ja sen käyttäjät) saatettiin peilata tiettyyn arvomaailmaan. Erityisesti suvaitsevuus ja avoimuus koettiin tärkeäksi: *Eri-ikäisiä käyttäjiä paljon, tämä on kaikille.* (N68 Hesperian puisto); *Liberaalein puisto Helsingissä.* (M Alppipuisto). Puiston nähtiin joskus myös kantavan tiettyä sosiaalista identiteettiä, johon vastaaja itse koki samaistuvansa. Puisto oli kuin ainutlaatuinen areena, jossa tätä identiteettiä voitiin toteuttaa: *Ainut puisto, jossa on mahdollista järjestää tapahtumia ja alakulttuurit kokoontuvat.* (M24 Alppipuisto). Kaiken kaikkiaan Alppipuisto ja Meurmanin puisto näyttäytyivät tämän kategorian vastauksissa lähes poikkeuksellisinä ympäristöinä.

Poiketen Gustafssonin (2001) mallista, ryhmittelin tapahtumat tähän toiset-ympäristö -kategoriaan. Tutkimusaineistossani puistokäyttäjät liittivät tapahtumat selkeästi enemmän muihin ihmisiin ja puiston ilmapiiriin kuin puiston fyysisiin ominaisuuksiin.

Ympäristö-itse

Puisto on kodin ja toimiston vieressä. – M33, Pajalahdenpuisto

Tässä kategoriassa puiston tärkeys ei syntynyt pelkästään fyysisestä ympäristöstä, vaan fyysisestä ympäristöstä suhteessa itseän. Yleisin vastaus kysymykseen puiston tärkeydestä kuuluu nimenomaan tähän ryhmään, eli puiston sijainti lähellä jotakin ”omaa”, kuten kotia. Puiston sijainti voitiin heijastaa erilaisiin itselle tai perheelle tärkeisiin paikkoihin: *Puisto on tärkeä, koska päiväkotia on vieressä, ja myös lasten tuleva*

koulu. Lippakioski on tärkeä ja ratikka tulee lähelle. (M37 Meurmanin puisto). Usein lähisijaintiin liittyi myös ajatus arjen käytännöllisyydestä tai tarpeista: *On tärkeää, että on viheralue siellä missä asuu. Tylsää jos ei olisi, koska minulla on koiria.* (N33 Pengerpuisto). Yleisesti ottaen puistot asetettiin asumispreferensseissä korkealle: *Asutaan puiston vieressä, se on riittävän iso ja muodoltaan hyvä. Puisto vaikutti asuntomme valintaan.* (N62 Pajalahdenpuisto).

Fyysisen ympäristön ja itsen välisestä suhteesta kumpuava merkitys saattoi olla muutakin kuin lähisijaintiin liittyvää. Esimerkiksi itselle tärkeiden toiminnallisten vapaa-ajan intressien mahdollistuminen saattoi tehdä puistosta tärkeän tuntuksen: *Täällä on piknik-mahdollisuus* (M53 Hesperian puisto). Toiminnot saattoivat olla rakennetun ympäristön mahdollistamia, kuten hiekkakentän, shakkiruudun tai pyöräteiden synnyttämät liikunta- ja pelailumahdollisuudet. Toisaalta itselle tärkeät toiminnot saattoivat syntyä luonnonympäristöstä, kuten maanmuodoista (pulkkamäki) tai kasvillisuudesta: *Kirsikankukintaa kiva seurata, ja syksyllä ruskaa* (N36 Kirsikkapuisto). Pääpiirteisesti puistokäyttäjä koki tällöin puiston fyysisessä ympäristössä olevan ”sitä jotain”, mikä teki siitä oman tuntuksen, vaikkei se ei aina sijainnutkaan omalla lähiasuinalueella.

Joskus vastaaja heijasti puiston tärkeyden siihen, että puiston fyysiset ominaisuudet palvelivat itselle läheisiä: *Kun aurinko paistaa voi istuskella ja [omat] lapset voi pelata.* (M52 Lampipuisto). Joskus puiston rakenteellinen kokonaisuus oli ehto omalle puistokäytölle ja siten tärkeä: *Nykyään on [tärkeä], koska kulkeminen on hankalaa ja täällä on tasaista ja penkkejä.* (N76 Kaivopuisto).

Itse-toiset-ympäristö

Gustafssonin (2001) kolmiomallin kriteereihin peilaten omakohtaisuus, muut ihmiset ja ympäristö yhdistyivät paikan merkitystekijänä vain yksittäistapauksissa. Vastaaja peilasi puiston merkitystä esimerkiksi kansalliseen juhlapäivään, joka koskettaa itseä, muita, paikallisympäristöä sekä laajemmin kansallista ympäristöä ja traditioita: *Rakas vapunviettopaikka.* (M26 Kaivopuisto). Toisessa esimerkkitapauksessa puiston tärkeys syntyi järjestötoiminnan kautta: *Hyötykasviyhdistyksen tapahtumat on minulle tärkeitä.* (N53 Annalan puisto). Vastaaja oli itse mukana järjestötoiminnassa, johon kuuluu tietysti

myös toisia jäseniä, ja järjestön toimintaympäristö on paitsi paikallinen myös institutionaalinen.

Poikkeuksia

Lähes kaikki annetut vastaukset oli mahdollista ryhmitellä Gustafssonin (2001) mallin ehdottamiin kategorioihin. Aineistosta nousi esiin kuitenkin joitakin teemoja, joiden merkityksiä Gustafssonin malli ei tuo esiin. Yksi näistä oli temporaalisuus, joka saattoi määrittää puiston tärkeyden joko tähän hetkeen tai pitkän ajan seurauksena. Vastauksen keskiössä oli tällöin suoraan itse hetken tai ajan synnyttämä merkitys, eikä esimerkiksi välillisesti ajan tuottamat muistot: *Tänään on [tärkeä], koska saan syödä täällä aamiaista* (M37 Pengerpuisto); *Kunnioitan puistoa (--) olen asunut pitkään lähellä.* (M57 Mustakivenpuisto)

Pragmaattisuus oli toinen teema, joka oli haastava asettaa mallin antamiin kategorioihin. Pragmaattisuuteen viittaavat vastaukset olivat merkitykseltään lähellä omakohtaisuuden ja ympäristön välistä suhdetta (itse-ympäristö), mutta vastausten sävy oli puiston merkityksen näkökulmasta vähemmän henkilökohtainen, jopa hieman välinpitämätön. Vastaajat kyllä kokivat tässäkin puiston itselleen tärkeiksi, mutta vain koska: *Puisto on matkan varrella.* (M43 Ala-Malmin puisto), *Tyttöystävä asuu lähellä.* (M23 Pengerpuisto) tai *Koska olen lastenhoitaja ja tulee oleskeltua paljon.* (N28 Pajalahdenpuisto).

Viimeisenä nostan aineistosta joukon vastaajia, jotka kokivat puiston ylläpidon ja hoidon itselleen tärkeäksi. En sisällyttänyt ryhmää ympäristö-kategoriaan, koska näille vastaajille tärkeää ei ollut vain miellyttävä fyysinen ympäristö (kuten kauniit kukkaistutukset) vaan se, että on joku, joka on tehnyt ympäristöstä miellyttävän ja ylläpitää sitä. Tällaisia vastauksia toistui eniten Ala-Malmin puistossa, joka on *Hyvin hoidettu, geometrinen miellyttävä sekamelska.* (M42 Ala-Malmin puisto) sekä Kauppalanpuistossa: *Nyt kun puisto on laitettu kuntoon ja siitä huolehditaan, täällä käy paljon ihmisiä.* (N Kauppalanpuisto)

5.1.2. Kielikuvat keinona välittää paikkatunnetta

Kiinnostuin tarkastelemaan kielikuvallisia ilmaisuja, koska sellaisia on viimeaikaisessa kaupunkisuunnittelun retoriikassa hyödynnetty kevyesti. Esimerkiksi Helsingin kaupunki

linjaa uusimman yleiskaavan visiossaan, että vuonna 2050 Helsingin puistot ovat ”kaupunkilaisten olohuoneita” (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013). Kielikuvia hyödynnetään käsitteellistämään kokemuksellista ympäristöämme, ja ne kertovat asiayhteyden merkityksellisyydestä (Lakoff & Johnson 1980).

Taulukko 3. Gustafssonin (2001) mallin mukaan ryhmitellyt kielikuvat merkityksineen.

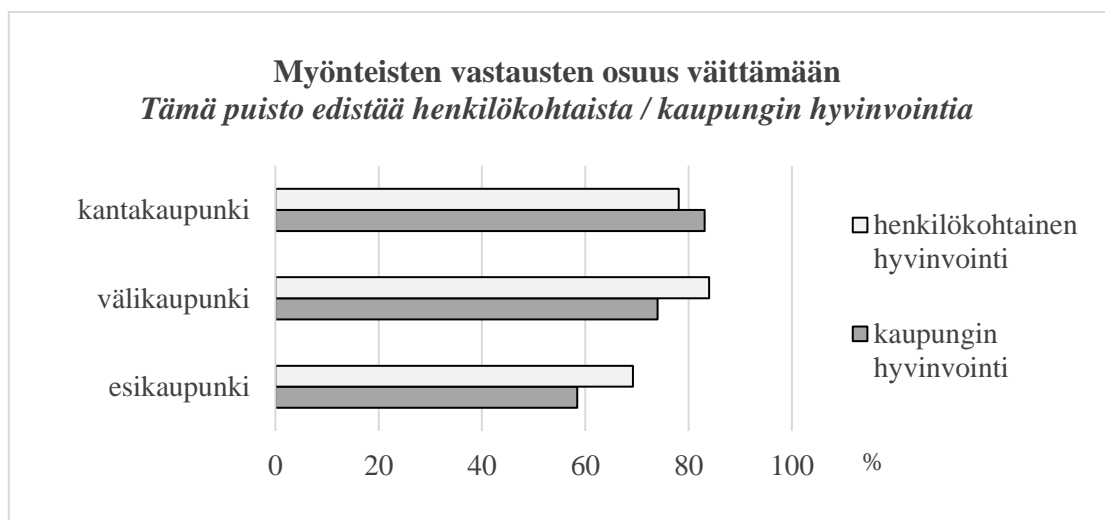
KATEGORIA	KIELIKUVA	MERKITYS	PÄÄASIALLINEN SIJAINTI
Itse	<i>olohuone</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yksityisen tilan levittyminen julkiseen tilaan ▪ kokemus omasta paikasta 	Kantakaupunki
	<i>piha</i> <i>takapiha</i> <i>pihan korvike</i> <i>kodin jatke</i> <i>kotipuisto</i> <i>puutarha</i> <i>”urban office”</i> <i>oma</i>		
Toiset	<i>Viiskulma</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ muiden kohtaaminen ▪ yhteisöllisyyden lähde ▪ yhteisön keskus 	Kaikki kaupunkivöhykkeet
	<i>Käpylän sydän</i> <i>kohtaamispaikka</i> <i>kokoontumispaikka</i> <i>hengailupaikka</i> <i>kotiseuturakkautta</i>		
Ympäristö	<i>keidas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ luonto ja sen pyhyys ▪ rauhoittumisen ja toipumisen paikka ▪ esteettisyys 	Välikaupunki ja esikaupunki
	<i>paratiisi</i> <i>katedraalimainen</i> <i>keuhkot</i> <i>henkireikä</i> <i>hengennostattaja</i> <i>hengähdyspaikka</i> <i>levähdyspaikka</i> <i>paraatipaikka</i>		

Lähdin työssäni ryhmittelemään kysymyksen 1.6. (ks. ed. osio 5.1.1.) vastauksissa mainittuja kielikuvia aineistolähtöisesti, kunnes huomasin niiden replikoivan lähes täysin Gustafssonin (2001) kolmiomallia. Siten nimesin ryhmät jälleen itseen, toisiin ja

ympäristöön liittyviksi. Poimin vastauksista vain sellaisenaan mainitut kielikuvat, joten samaa näkökulmaa tarkoittavia muita ilmaisuja ei tässä ole huomioitu. Kielikuvia ei voida pitää yksiselitteisenä indikaattorina puiston merkittävyydestä, mutta ne tarjoavat käsityksen puistojen syvemmästä merkityksestä asukkaille. Kielikuvat on kerätty taulukkoon 3 merkityksineen.

Taulukossa lueteltuja kielikuvia kertyi vastauksissa yhteensä noin neljäkymmentä, joista suurin osa oli yksilöllisiä ja mainittiin vain kerran. Eniten toistuvia kielikuvia olivat piha/takapiha, olohuone ja kohtaamispaikka. Vaikka kielikuvallisia ilmaisuja käytettiin kaikilla kaupunkivähykkeillä, niiden tyyliä oli eroja. Kantakaupungissa ei mainittu yhtäkään ympäristö-kategoriassa olevaa kielikuvaa, mutta siellä esiintyi eniten henkilökohtaiseen tilaan liittyviä kielikuvia (erityisesti Alppipuistossa ja Pengerpuistossa). Puiston mainitseminen ”omaksi” oli myös yleisintä kantakaupungissa, ja kaikista tutkimuspuistoista Alppipuisto koettiin selvästi useimmin ”lempipuistoksi”, ”lempipaikaksi” tai ”yhdeksi Helsingin parhaista”.

Kantakaupunkilaisten ajatus puistosta kaupunkilaisten yhteisenä tilana, joka on samalla sekä julkinen että yksityinen, vahvistui kysymyksessä puiston hyvinvointivaikutuksista (kuva 45). Kantakaupungissa ajateltiin puiston edistävän kaupungin kollektiivista hyvinvointia useammin kuin väli- ja esikaupungissa.

Kuva 45. Puistokäyttäjien näkemys kaupunginosapuistojen hyvinvointivaikutuksesta itselle ja kaupungille. Kantakaupungissa hyvinvointi peilattiin useammin kaupunkiin kuin itseen.

Kielikuvat toisten kohtaamisista esiintyivät kaikilla kaupunkivyöhykkeillä: kantakaupungin Alppipuistossa, välikaupungin Meurmanin puistossa sekä esikaupungin Lampipuistossa ja Ala-Malmin puistossa. Ympäristöön liittyviä kielikuvia esiintyi välikaupungin ja esikaupungin puistoissa muuten tasaisesti, mutta Annalan puistossa niitä toistui useimmin. Seuraavassa esitän toistuneet kielikuvat lyhyesti vastaajatyyppeineen:

Olohuoneen maininneet puistokäyttäjät olivat pääasiallisesti tulleet puistoon jäämään: syömään, lukemaan tai leikkimään lasten kanssa. He nauttivat puistossa auringosta ja/tai yhdessäolosta ja tunnelmasta. Vastaajat olivat 21–41 vuotiaita.

[Puisto] on tärkeä, koska se on tosi lähellä, vain ovesta ulos. Kuin oma olohuone.
(M32 Pengerpuisto)

Pihan tai takapihan maininneet henkilöt olivat saapuneet puistoon ulkoilemaan, nauttimaan auringosta, istumaan penkillä tai vain kulkemaan läpi. He nauttivat auringosta ja/tai luonnosta, vihreydestä, avaruudesta, sijainnista ja palveluista. Vastaajat olivat 34–57 vuotiaita.

Puisto on pihani ja puutarhani, sillä minulla ei ole omaa parveketta.
(N51 Hesperian puisto)

Kohtaamispaikan maininneista henkilöistä kolme neljästä oli spontaanisti pysähtynyt puistoon, ja yksi oli tullut puistoon piknikille. Vastaajat nauttivat pääasiassa auringosta ja/tai yhdessäolosta, ihmisistä, tunnelmasta ja olemisesta. Vastaajat olivat 31–50 vuotiaita.

Puisto on hyvä hengähdyspaikka ja sosiaalinen kohtaamispaikka.
(M50 Lampipuisto)

Puistokäytöltään olohuoneeksi ja kohtaamispaikaksi puistoa kutsuneet ryhmät vastasivat enemmän toisiaan kuin pihaksi puistoa kutsunutta ryhmää. Näille kahdelle käyttäjäryhmälle puisto edusti sosiaalista julkista tilaa, mutta eri näkökulmista.

5.2. Tutkimuspuistojen viihtyvyys- ja häiriötekijät

Kunkin puiston koettuja viihtyvyys- ja häiriötekijöitä selvitettiin neljällä eri avoimella kysymyksellä (kysymykset 1.9–1.12 liitteessä 2). Puistokäyttäjät mainitsivat kaiken kaikkiaan yli kaksi kertaa enemmän viihtymiseen (n=1924) kuin häiriöihin tai uhkakuviiin

(=825) liittyviä tekijöitä puistoympäristössä. Puistokäyttäjien mainitsemia viihtyvyys- ja häiriötekijöitä on kerätty taulukkoon 4.

Taulukko 4. Puistokäyttäjien eniten mainitsemia viihtyvyys- ja häiriötekijöitä ympäristötyypeittäin. Yli 30 kertaa mainitut tekijät on lihavoitu.

	VIIHTYVYYSTEKIJÄT	HÄIRIÖTEKIJÄT
RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	<ul style="list-style-type: none"> • Sijainti (lähellä) • Tila ja avaruus • Kahvilat ja palvelut • Viihtyisä ja ”hieno” kokonaisuus • Eri elementit ja monitoiminnallisuus (leikkipaikka, koirapuisto, hiekkakenttä, penkit, taideteokset jne.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnossapidon laiminlyönti (esim. rakennusten ränsistyminen) • Palveluiden puute (vessat, penkit, roskakorit, kahvilat, vesipisteet) • Melu (liikenne, rakentaminen tms.) • Rakentamisuhka
LUONNONYMPÄRISTÖ	<ul style="list-style-type: none"> • Aurinkoinen sää • Vesi (puro, lampi, meri) • Yleinen vihreys ja istutukset (erit. puut) • Nurmikko 	<ul style="list-style-type: none"> • Eläimet ja niiden jätökset (erit. hanhet) • Kunnossapidon laiminlyönti (nurmikko, puiden leikkuu) • Puistopuiden säilyminen
IHMISYMPÄRISTÖ	<ul style="list-style-type: none"> • Seura ja yhdessäolo • Muut ihmiset (katseleminen ja kohtaaminen) • Rauhallisuus ja hiljaisuus • Monipuoliset aktiviteetit • Ilmapiiri ja tunnelma (rento, avoin, mukava, elävä, kansainvälinen jne.) • Oma juoma ja ruoka 	<ul style="list-style-type: none"> • Roskaaminen • Häiritsevä käytös (meluaminen, alkoholin nauttiminen, virtsaaminen) • Ihmisryhmät (nuoriso, humalaiset, huumeidenkäyttäjät, koiranulkoiluttajat, pyöräilijät, hipit, romanit) • Puistotoiminnan lakkauttaminen

5.2.1. Parhaat puolet ja nautinnon lähteet

Luonnonläheisyys keskellä Helsinkiä – M28, Annalanpuisto

Lippakioski soittaa hyvää musiikkia – M33, Meurmanin puisto

Viidesosa kyselyyn vastanneista kertoi nauttivansa puistossa auringonpaisteesta, mikä oli yleisin yksittäin mainittu viihtyvyystekijä. Eniten hyvään säähän viitattiin

Alppipuistossa, Pengerpuistossa, Hesperian puistossa ja Kauppalanpuistossa, joissa myös esiintyi eniten auringonottajia. Vihreys oli toinen mainittu tekijä, jota arvostettiin tutkimuspuistoissa kauttaaltaan. Erilaiset puut, pensaat, koristekasvit ja nurmialueet lisäsivät puistokäyttäjien viihtyvyyttä, kuten tekivät myös vesielementit. Puista pidettiin myös varjoisuuden lähteenä. Viherympäristöstä nauttiminen korostui erityisesti Pajalahden puistossa, Annalanpuistossa ja Kirsikkapuistossa. Niin ikään rauhallisuudesta ja hiljaisuudesta nautittiin pääasiassa kantakaupungin ulkopuolella.

Yhdessäolosta tai seurasta nauttimista ei mainittu Kauppalanpuistossa, Pajalahden puistossa, Kirsikkapuistossa ja Mustankivenpuistossa käytännössä lainkaan, kun niistä taas useimmin nautittiin Meurmanin puistossa. Ilmapiiristä ja tunnelmasta nauttiminen oli korkeaa Meurmanin puistossa sekä Alppipuistossa, kun taas muissa välikaupungin ja esikaupungin puistoissa se oli vähäistä. Hesperian puistossa ja Pengerpuistossa nautittiin ”ihmisvilskeestä” eli muiden ihmisten läsnäolosta ja katselemisesta. Lampipuistossa lasten läsnäolo ja leikin riemun näkeminen oli ilona monelle.

Parasta on puutarhuri, koska hän on valinnut nämä kasvit. – N50, Mustankivenpuisto

Veden ääni. Se rentouttaa. – M54, Ala-Malmin puisto

Kun puistokäyttäjiltä kysyttiin, mikä puistossa on parasta, mainitsivat he toistuvimmin puiston sijainnin lähellä kotia. Sijaintia arvostettiin erityisesti kantakaupungin Alppipuistossa, Pengerpuistossa ja Hesperian puistossa sekä välikaupungin Kauppalanpuistossa, joissa myös kaikissa nautittiin auringonotosta eniten (=toiminto, johon lähisijainnilla on merkitystä). Koko aineiston tasolla puiston sijainti toistui vastauksissa eniten myös siksi, koska se voitiin mainita sellaisenaan missä tahansa puistossa ja siten kertaantui. Puistokohtaisesti vastauksissa saattoi esiintyä suhteessa merkittävämpiä uniikkeja arvostuksen kohteita (esim. kartanorakennus), mutta koko aineiston tasolla merkitys jää alhaiseksi.

Yleensä puistokäyttäjät mielsivät kysymyksen puiston parhaasta tekijästä koskevan fyysistä ympäristöä. Esimerkiksi Meurmanin puiston parhaaksi seikaksi valittiin ylivoimaisesti lippakioski ja Kirsikkapuistossa kirsikkapuut. Niissä puistoissa, joissa esiintyi voimakas vesielementti (Alppipuisto, Kaivopuisto, Hesperian puisto, Ala-Malmin puisto), nimettiin tämä puiston parhaimmaksi ominaisuudeksi. Esteettiset elementit, kuten kukkaistutukset tai taideteokset, korostuivat parhaina tekijöinä

kantakaupungin ulkopuolella Annalan puistossa, Lampipuistossa, Ala-Malmin puistossa ja Mustankivenpuistossa. Lampipuistossa eläinveistokset herättivät ylpeyttä vastaajien keskuudessa. Kaikista muista puistoista poiketen Pajalahdenpuiston käyttäjät mainitsivat puiston parhaimmaksi ominaisuudeksi rauhallisuuden ja hiljaisuuden.

5.2.2. Häiriöt ja huoli tulevaisuudesta

Äänekäs väki karkottaa, ei tee mieli istua vaan täytyy kiertää. – N59, Ala-Malmin puisto

Ei [häiritse], päinvastoin! Puisto on vilkastunut, enemmän toimintoja (esim. suppailu ja kahvilat) ja jatkuva muutos. – N43, Hesperian puisto

Kaikista vastaajista 45 prosenttia ei häirinnyt tutkimuspuistoissa mikään, ja kehittäminen ja toiminta puistoissa nähtiin yleisesti positiivisena. Tyytyväisimpiä puistoon oltiin Meurmanin puistossa, jossa 74 prosenttia vastaajista ei maininnut yhtäkään häiriötekijää. Koko aineistossa useimmin mainittu häiriötekijä oli muut ihmisryhmät, johon kuuluvia vastauksia toistui eniten esikaupungissa Ala-Malmin puistossa sekä Lampipuistossa. Häiritseviksi ihmisryhmiksi nimettiin lähes poikkeuksetta joko ”juopot” tai ”nuoriso”. Kantakaupungin Pengerpuistossa puistokäyttäjiä häiritsi muiden käyttäjien toiminta, useimmin alkoholinkäyttö. Muiden ihmisryhmien käytös ei häirinnyt lainkaan Kauppalanpuistossa tai Pajalahden puistossa. Huolenpidon puute häiritsi puistokäyttäjiä erityisesti Ala-Malmin puistossa (jo pitkään rikki ollut lasipaviljonki), Annalan puistossa (ränsistynvä kartanorakennus) sekä Kirsikkapuistossa (ajamaton nurmikko). Luonnonympäristön suurimmaksi häiriötekijäksi muodostuivat hanhet, joiden jätökset hankaloittivat nurmella istumista ja olivat haitaksi lapsille ja koirille. ”Hanhiongelma” oli merkittävä Kaivopuistossa, Hesperian puistossa ja Pajalahden puistossa.

Ei hyvä, että puistoluontoa nakerretaan ja rakennetaan lisää asuntoja [viheralueille]. Liian tiivis ei sovi suomalaisille. – N64, Mustankivenpuisto

Tuntuu, että täällä ei käy paljon ihmisiä, pidetäänkö puistosta huolta myös jatkossa? – N24, Annalanpuisto

Puistokäyttäjiltä kysyttiin, ovatko he huolissaan mistään kyseiseen puistoon liittyen, tai huolettaako heitä puiston tulevaisuus. Vastanneista 53 prosenttia ei huolettanut puiston tulevaisuus lainkaan. Ylivoimaisesti eniten puiston tulevaisuus ei huolettanut Kauppalanpuistossa (70,0 %), sillä puisto oli hiljattain uusittu ja käyttäjät kokivat, että siihen panostetaan ja siitä pidetään huolta. Eniten puiston tulevaisuus huoletti Meurmanin

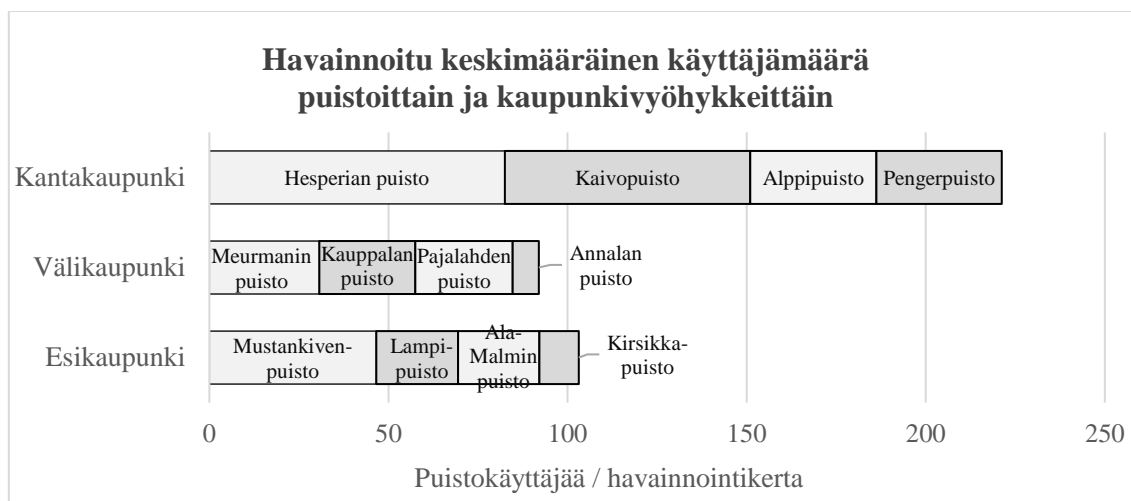
puistossa, sillä puistossa sijaitsevan lippakioskin toiminnan jatkuminen oli tutkimuksen aikaan uhattuna. Jokseenkin huolissaan puistokäyttäjät olivat lisäksi Alppipuistossa, jonka alueelle on jo pitkään kaavailtu juna-aseman (ns. pisararadan) rakentamista, sekä Lampipuistossa, jota on puistokäyttäjien mukaan viimevuosina laiminlyöty muun muassa lopettamalla organisoitu puistotoiminta. Yleisesti useimmin koettu tulevaisuuden uhka puistoissa oli rakentamisen pelko eli huoli siitä, että puisto häviää.

5.3. Puistokäytön tarkastelu: jäädään vai kuljetaan?

Seuraavassa esittelen tuloksia puistojen konkreettisesta käytöstä kolmessa osassa: (1) kuinka paljon käyttäjiä ja millaisia toimintoja puistoissa esiintyi, (2) miksi puistoihin saavuttiin sekä (3) kuinka kauan ja kenen kanssa puistoissa vietettiin aikaa. Ensimmäinen osio perustuu systemaattisen havainnoinnin tuloksiin, loput haastattelututkimukseen.

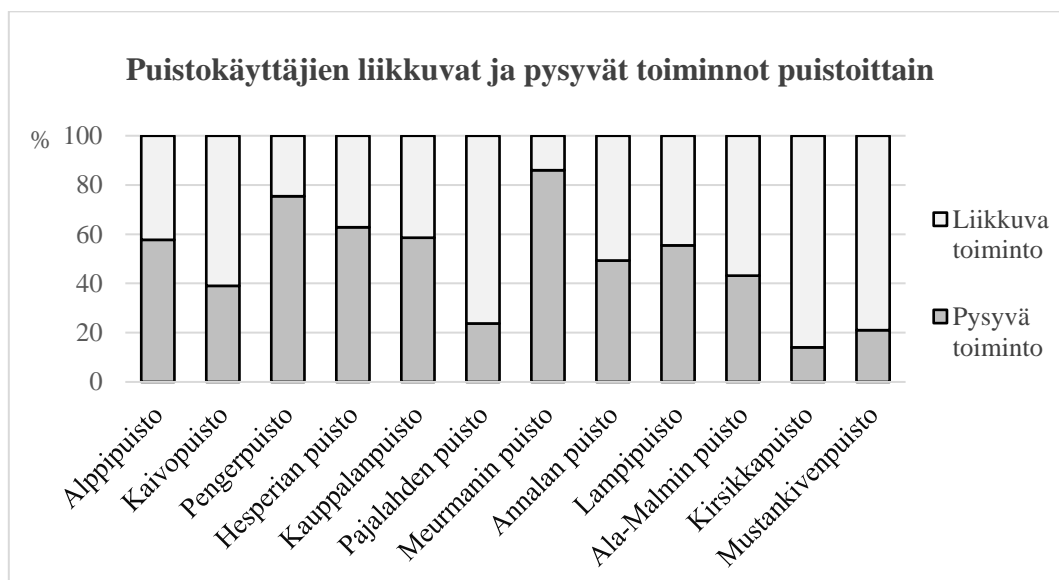
5.3.1. Havainnoidut käyttäjämäärät ja toiminnot

Tutkimuspuistoihin kohdistuu erilaisia käyttöpaineita (kuva 46). Suurin havainnoitu käyttäjämäärä oli Hesperian puistossa (keskimäärin 83 hlöä / havainnointikerta) ja pienin Annalan puistossa (keskimäärin 7 hlöä / havainnointikerta). Mustankivenpuisto oli kantakaupungin ulkopuolisista puistoista ainut, jossa käyttäjämäärä ylsi yhtä korkeisiin määriin kuin kantakaupungissa. Kuvaaja ei ota huomioon puistojen pinta-aloja, joten todellista käyttöpainetta tai ruuhkaisuuden ja tyhjyyden tuntua on vaikea mieltää. Kuvaaja antaa kuitenkin käsityksen siitä, minkälainen käytön volyyymi kussakin puistossa tutkimuksen aikaan vallitsi.

Kuva 46. Systemaattisesti havainnoitu puistojen keskimääräinen käyttäjämäärä puistoittain ja kaupunkivähykkeittäin.

Käytön laatua tarkastellakseni jaottelin puistokäyttäjien havainnoidut toiminnot pysyviin ja liikkuviin toimintoihin Jan Gehlin (2011) määritelmän mukaisesti. Liikkuvat toiminnot kattavat kävelyn, pyöräilyn, juoksemisen sekä koiran ulkoiluttamisen, kun taas pysyviin toimintoihin kuuluvat muun muassa nurmikolla, kalliolla tai penkillä oleskelu, auringonotto, pelailu ja leikkiminen. Gehlin teorian mukaan pysyvät toiminnot ovat julkisen tilan kannalta laadukkaampia kuin liikkuvat toiminnot ja kertovat tilan onnistuneisuudesta.

Kuva 47. Puistokäyttäjien havainnoidut toiminnot liikkuviin ja pysyviin toimintoihin jaettuna puistoittain.

Liikkuvien ja pysyvien toimintojen osuuksien ääriarvot asettuivat Meurmanin puistoon ja Kirsikkapuistoon samassa suhteessa, mutta vastakkain. Meurmanin puistossa 86,0 prosenttia toiminnoista oli pysyviä ja Kirsikkapuistossa toiminnoista saman verran oli

liikkuvia. Toisin sanoen harva oli pysähtynyt viettämään aikaa Kirsikkapuistoon, kun taas Meurmanin puiston läpi liikuttiin vain vähän. Kaupunkivyöhykkeistä tasaisimmin pysyvät toiminnot korostuivat kantakaupungin puistoissa, joskin Kaivopuistossa oli myös suhteellisen paljon liikkujia.

Muilla kaupunkivyöhykkeillä, Meurmanin puiston lisäksi, Kauppalanpuistossa ja Lampipuistossa yli puolet käyttäjistä oli pysähtynyt oleskelemaan. Kirsikkapuiston jälkeen vähiten pysähtyneitä puistokäyttäjiä havaittiin esikaupungin Mustankivenpuistossa sekä välikaupungin Pajalahdenpuistossa, joissa vain noin joka viides käyttäjä oli pysähtynyt puistoon.

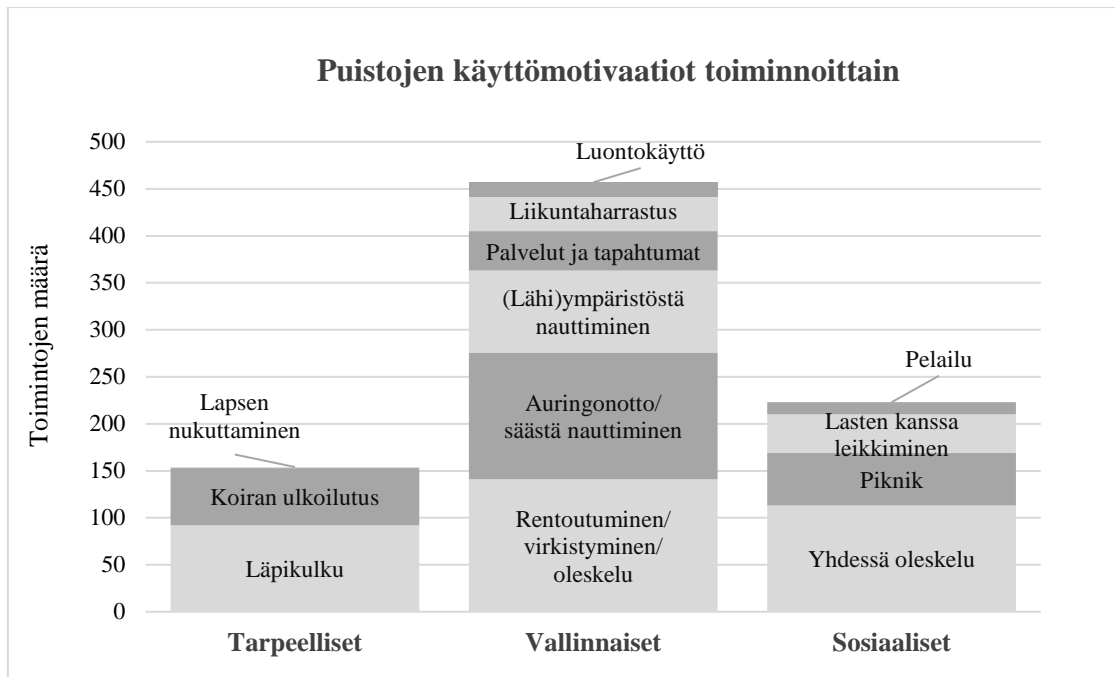
Tarkasti eriteltyt havainnoidut toiminnot on kuvattu liitteessä 4 puistoittain. Esitän kuitenkin tässä joitakin huomioita. Käveleminen korostuu Kaivopuistossa enemmän kuin muissa kantakaupungin puistoissa, joissa puolestaan auringonotto on merkittävä käyttömuoto. Myös välikaupungin Kauppalanpuiston suosio auringonottopaikkana erottuu, kun taas esikaupungin puistoissa auringonottajia havaittiin vain vähän. Esikaupungin Lampipuistossa leikkimisen osuus on sen sijaan poikkeuksellisen suuri kaikkiin muihin puistoihin verrattuna. Ala-Malmin puistossa on penkillä istuskelijoita suhteellisesti kaikista eniten. Urheilevien puistokäyttäjien osuus on kaiken kaikkiaan alhainen, mutta korkeimmillaan se on Kirsikkapuistossa (5,8 % käyttäjistä).

5.3.2. Käyttömotivaatiot: tarpeelliset, valinnaiset ja sosiaaliset toiminnot puistoissa

Kyselylomakkeen kohta 1.1. (ks. liite 2) pyrki kartoittamaan puistokäyttäjien motiiveita saapua puistoon. Vastaajat saivat mainita yhden tai useamman tekijän, joten niiden lukumäärä (n=834) on vastaajamäärää (n=596) suurempi. Motivaatiotekijöitä mainittiin lähes saman verran kantakaupungissa (n=287) ja välikaupungissa (n=290), mutta vähemmän esikaupungissa (n=257). Motivaatiotekijöiden määrää voidaan pitää jonkinlaisena indikaattorina puiston monitoiminnallisuudesta tai yksipuolisuudesta.

Olen jakanut vastauksissa esiintyneet motivaatiotekijät Jan Gehlin (2011) esittämän määritelmän mukaisesti tarpeellisiin (*necessary*), valinnaisiin (*optional*) ja sosiaalisiin (*social*) toimintoihin, jotka kertovat puistojen julkisen tilan laadusta. Kaikki toiminnot ovat Gehlin (2011) mukaan kaupunkitilassa tarvittuja, mutta valinnaiset ja sosiaaliset

toiminnot ovat laadukkaan julkisen tilan edellytyksiä. Kaiken kaikkiaan haastattelututkimuksen tulokset tukevat aiemmin esiteltyjä havainnoinnin tuloksia.

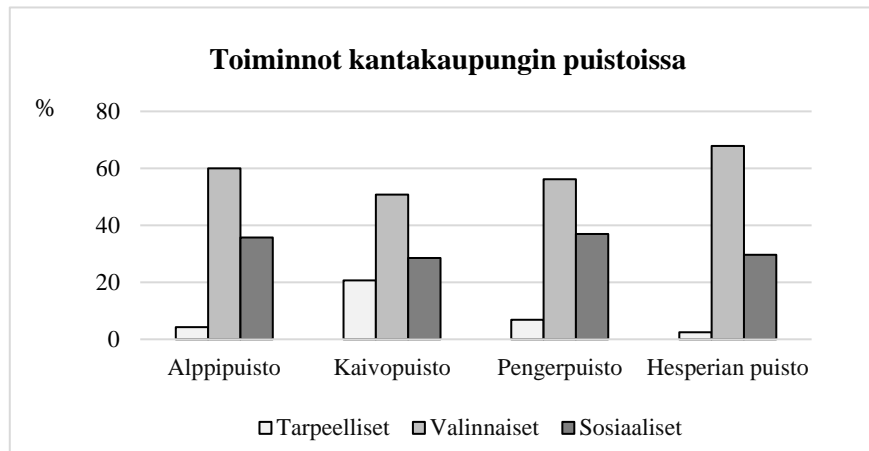
Kuva 48. Puistokäyttäjien mainitsemat motivaatiot saapua puistoon Jan Gehlin (2011) jaottelun mukaan.

Tutkimuspuistoja käytettiin eniten valinnaisiin toimintoihin (kuva 48). Näistä toiminnoista oleskelu ja auringosta nauttiminen olivat yleisimpiä motivaatiotekijöitä, kun taas esimerkiksi luonto oli puistokäytön taustalla harvemmin. Tapahtumien osuus saapumisen syynä oli alhainen, mutta tutkimusta ei myöskään tehty ennalta tiedossa olevien tapahtumien aikana. Sosiaaliset toiminnot kattoivat noin neljäsosan kaikista motivaatiotekijöistä. Tällöin puistoon oli tultu viettämään aikaa yhdessä perheen tai ystävien kanssa, esimerkiksi piknikillä. Tarpeellisista syistä puistoihin saavuttiin kokonaisuudessaan vähiten, ja tällöin kyse oli useimmin puiston läpi kävelemisestä.

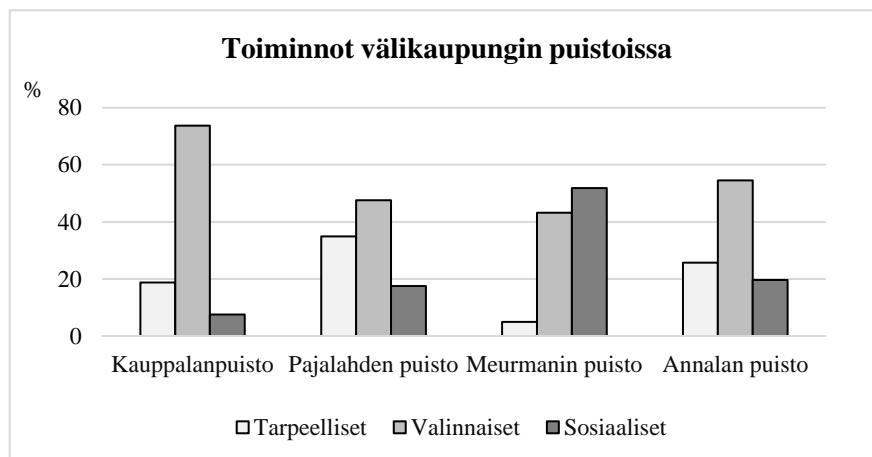
Puistojen käyttömotivaatiot eroavat toisistaan sekä puistoittain että kaupunkivyöhykettäin. Kantakaupungissa (kuva 49A) edelleen korostuvat valinnaiset ja sosiaaliset toiminnot, kun taas välikaupungissa (kuva 49B) ja esikaupungissa (kuva 49C) tarpeellisten toimintojen osuus kasvaa. Sekä valinnaiset että sosiaaliset toiminnot pääasiassa kuvaavat pysyvää ajan viettämistä puistossa, mitä voidaan pitää yhtenä laadukkaan julkisen tilan indikaattorina. Korkeimmillaan, yli 90 prosentissa, nämä olivat yhteensä kantakaupungin Alppipuistossa, Pengerpuistossa ja Hesperian puistossa sekä välikaupungin Meurmanin puistossa. Valinnaiset ja sosiaaliset toiminnot eivät kuitenkaan

aina heijasta toisiaan, ja siksi käyn seuraavassa tarpeelliset, valinnaiset ja sosiaaliset toiminnot eriteltyinä läpi.

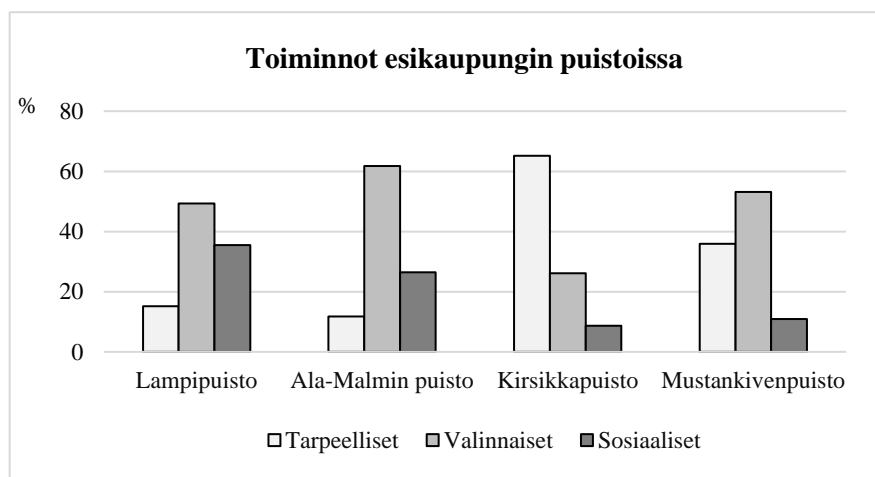
A.

B.

C.

Kuvat 49 A-C. Puistojen käyttömotivaatiot toimintojen laadun mukaan (Gehl 2011).

Kuljen läpi koiran kanssa. – N39, Annalan puisto

Olen menossa kauppaan. – N68, Pajalahden puisto

Tarpeellisten toimintojen osuus vaihtelee puistojen välillä eniten. Pienimmillään, alle 10 prosentissa, tarpeelliset toiminnot ovat kantakaupungin puistoissa Kaivopuistoa lukuun ottamatta sekä Meurmanin puistossa välikaupungissa. Tarpeellisten toimintojen osuus kasvaa kantakaupungin ulkopuolella. Huomattavasti useimmin tarpeellisia toimintoja esiintyi esikaupungin Kirsikkapuistossa, jossa lähes kaksi kolmasosaa toiminnoista oli tarpeellisia ja tämä lähes poikkeuksetta läpikulkua. Niin ikään esikaupungin Mustankivenpuistoa (35,9 %) ja välikaupungin Pajalahden puistoa (34,9 %) käytettiin tarpeellisista syistä merkittävästi. Koiran ulkoilutus oli pelkkää läpikulkua yleisempi tarpeellinen motivaatiotekijä Kaivopuistossa ja Kauppalanpuistossa.

Tulin treenaamaan sirkustaitoja. – M23, Alppipuisto

Hengellinen pohdiskelu. – M30, Ala-Malmin puisto

Valinnaisten toimintojen osuus vaihteli korkeimmasta Kauppalanpuistosta (73,8 %) alimpaan Kirsikkapuistoon (26,1 %). Kantakaupungissa valinnaisten toimintojen osuus oli kauttaaltaan yli 50 prosenttia kaikista toiminnoista, ja poikkeuksellisen korkealla niiden osuus oli myös esikaupungin Ala-Malmin puistossa (61,8 %). Kirsikkapuistoa lukuun ottamatta valinnaiset toiminnot kattoivat kaikissa tutkimuspuistoissa yli 40 prosenttia käyttömotivaatioista, mutta niiden laatu vaihteli puistoittain huomattavasti. Esimerkiksi Alppipuistossa ja Kauppalanpuistossa oli selvästi eniten auringonoton vuoksi saapuneita käyttäjiä, kun taas Lampipuistossa fyysisestä ympäristöstä nauttiminen, Ala-Malmin puistossa henkilökohtainen virkistys (rentoutuminen tms.) ja Meurmanin puistossa lippakioskin tarjoamat palvelut olivat poikkeuksellisen usein toistuvia valinnaisia saapumismotivaatioita.

Tulin puistoon viihtymään tovereiden kanssa. – M26, Ala-Malmin puisto

Tindertreffit. – N24, Pengerpuisto

Sosiaaliset toiminnot motivoivat käyttämään puistoja eniten kantakaupungissa, välikaupungin Meurmanin puistossa sekä esikaupungin Lampipuistossa ja Ala-Malmin puistossa. Meurmanin puistossa sosiaalisten toimintojen osuus (51,9 %) oli ylivoimainen, kun ne seuraavaksi korkeimmillaan olivat Pengerpuistossa (37,0 %), Alppipuistossa (35,7 %) ja Lampipuistossa (35,4 %). Meurmanin puistossa sosiaalisten toimintojen korkea

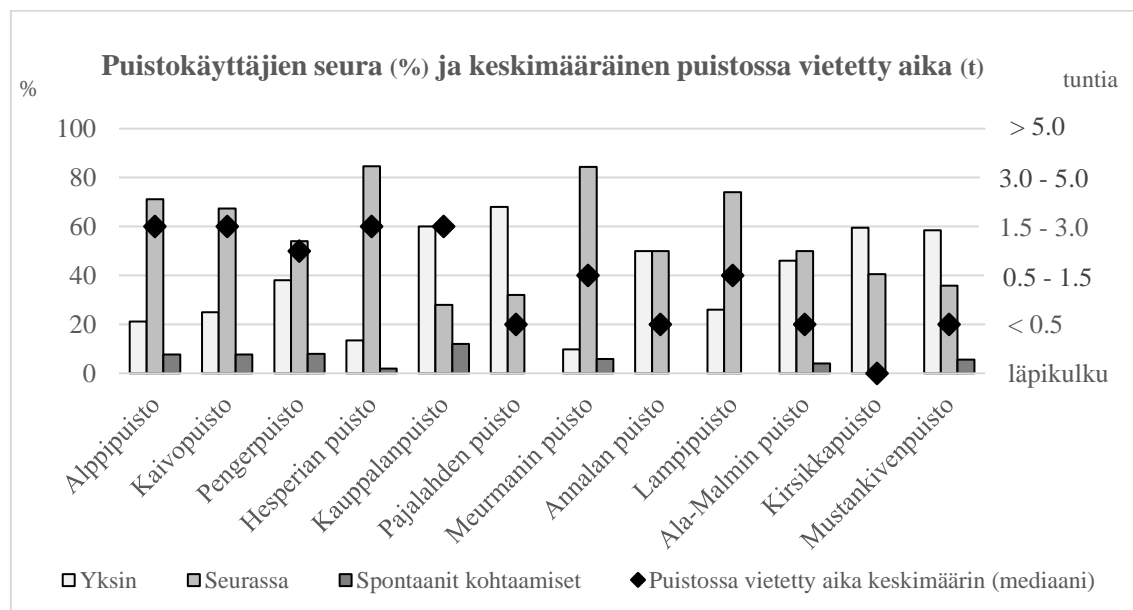
osuutta selittänee lippakioski, joka puistokävijöiden mukaan on naapureiden kohtauspaikka ja ylläpitää alueen yhteisöllisyyttä. Kantakaupungin puistoissa yleisimmin mainittu sosiaalinen motivaatiotekijä oli ystävien tai kumppanin kanssa oleskelu, kun taas Lampipuistossa perheen ja erityisesti pienten lasten kanssa saapuminen oli yleisintä. Alimmillaankin sosiaalisten toimintojen osuus kantakaupungissa oli 28,6 prosenttia (Kaivopuisto), kun taas välikaupungin Kauppalan puistossa (7,5 %), esikaupungin Kirsikkapuistossa (8,7 %) ja Mustankivenpuistossa (10,9 %) sosiaaliset syyt mainittiin harvimminkin.

5.3.3. Seura ja puistovierailun kesto

Tulin viettämään ruokatuntia. – N55, Mustankivenpuisto

Tapaamaan kaikkia ihania kavereita ja uusia tuttavuuksia! – N35, Kaivopuisto

Kuva 50 esittää kunkin puiston kohdalla keskimääräisesti, kuinka kauan puistossa viihdyttiin, ja saavuttiinko puistoon yksin vai seurassa. Kantakaupungin puistossa viivytettiin ajallisesti keskimäärin pidempään kuin välikaupungin tai esikaupungin puistoissa. Kantakaupungin puistoihin myös saavuttiin yhteensä useimmin seurassa kuin muilla kaupunkivyöhykkeillä. Spontaanit kohtaamiset olivat kaiken kaikkiaan vähäisiä, mutta eniten niitä esiintyi välikaupungin Kauppalanpuistossa, jossa pääasiassa koiranulkoiluttajat ”törmäsivät” toisiinsa.

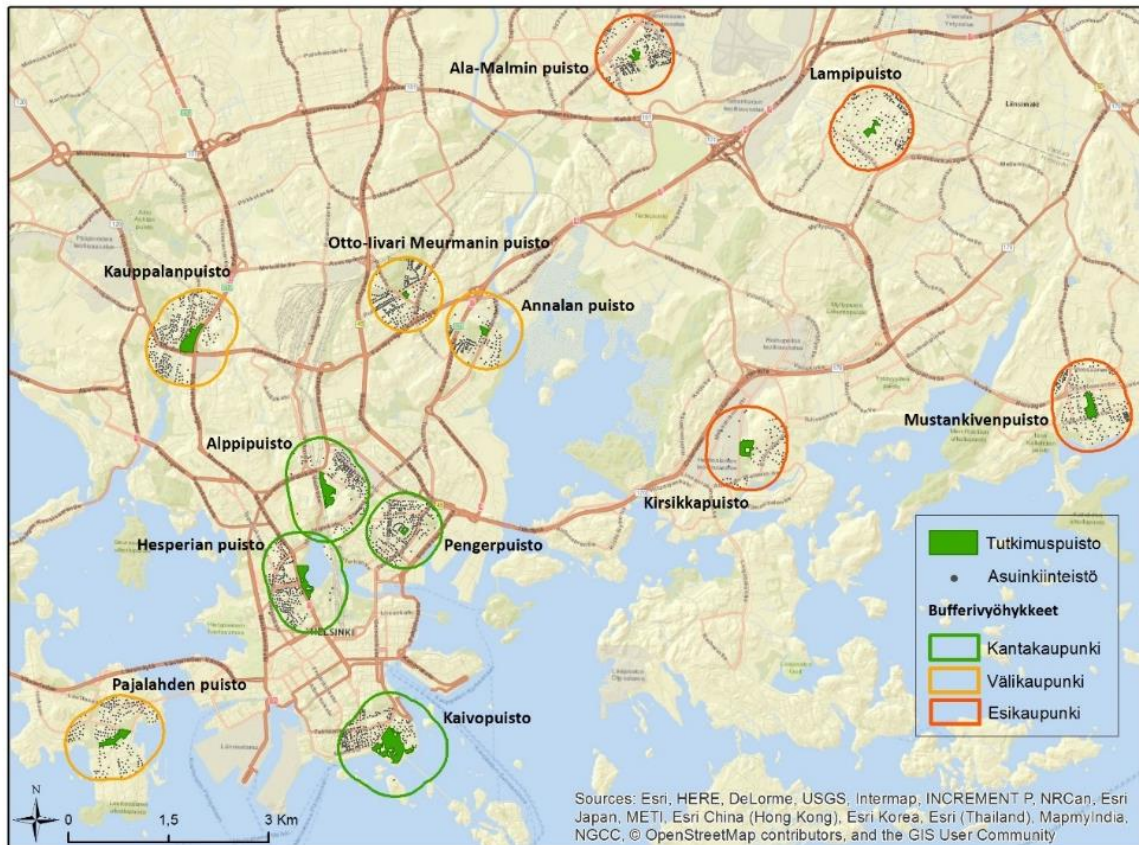
Kuva 50. Puistokäyttäjien seura ja keskimääräisesti (mediaani) vietetty aika puistoissa.

Kaikista puistoista seurassa oleskelevien puistokäyttäjien osuus oli korkeimmillaan Hesperian puistossa (84,6 %) ja Meurmanin puistossa (84,3 %). Hesperian puistossa puistovierailu oli Meurmanin puistoa pidempikestoisempaa. Kantakaupungin puistojen ja välikaupungin Meurmanin puiston lisäksi vain esikaupungin Lampipuistossa vietettiin merkittävästi enemmän aikaa seurassa kuin yksin. Lampipuisto ja Meurmanin puisto eroavatkin muista oman kaupunkivyöhykkeensä puistoista huomattavasti. Lampipuistossa myös oleskeltiin muita esikaupungin puistoja ajallisesti pidempään.

Yksin saapuvia puistokäyttäjiä oli eniten Pajalahden puistossa (68,0 %), mutta myös Kauppalanpuistossa, Kirsikkapuistossa ja Mustankivenpuistossa yli puolet puistokäyttäjistä olivat saapuneet yksin. Kauppalanpuistossa puistokäyttö oli kuitenkin pitkäkestoista (1,5–3 tuntia), kun se näissä muissa oli keskimäärin korkeintaan 30 minuutin kestoista. Kauppalanpuisto on suosittu lähiasukkaiden auringonottopuisto, mikä selittää vierailun pitkäkestoisuutta. Kirsikkapuisto on kaikista puistoista ainoa, jonka puistokäyttö oli keskimäärinkin vain puiston läpi kävelyä.

5.4. Lähiympäristön GIS-tarkastelu

Paikkatietoaineisto mahdollistaa tutkimuspuistojen lähiympäristön väestökannan tarkastelun tarkemmin kuin kaupunginosa- tai postinumeroaluerajoihin pohjautuvat tilastotietokannat. Lähiympäristön (500m) tarkastelu on tärkeää, jotta saamme tietää kunkin puiston potentiaalisen käyttäjänkunnan volyymia ja väestöllisiä ominaisuuksia. Käyttämäni paikkatietoaineisto on peräisin HSY:n ylläpitämästä SeutuCDstä (HSY 2015), ja analyysissä hyödynsin ArcGIS-paikkatieto-ohjelmaa (ArcMap versio 10.3.1.). Lähiympäristöksi määritelty 500 metrin bufferivyöhyke sisältää aina myös kaikki vähän asutut sektorit, kuten vesialueet (kuva 51).

Kuva 51. Tutkimuspuistojen bufferivyöhykkeet ja lähiasutus 500 metrin säteellä kaupunkivyöhykkeittäin. Analyysissä on huomioitu bufferin pinta-ala puiston ulkoreunoista.

Bufferianalyysi osoittaa tutkimuspuistojen sijaitsevan väestöltään erilaisilla alueilla (taulukko 5). Pengerpuisto Kalliassa erottuu ylivoimaisesti tiiveimmän kaupunkiympäristönsä puolesta, kun taas Kirsikkapuiston sijainti Roihuvuoren teollisuusalueen vieressä näyttäytyy harvimminkin asuttuna alueena. Kantakaupungin ja esikaupungin puistot eivät kuitenkaan ole asukastiiviydeltään toistensa ääripäitä, sillä Vuosaarella sijaitsevan Mustankivenpuiston ympäristö on kaikista tutkimusalueista toiseksi tiheimmin asuttu, ja kantakaupungin Hesperian puiston ja esikaupungin Lampipuiston ympäristön asukastiheys on suunnilleen yhtä suuri. Välikaupungin puistoista Pajalahden puiston ympäristössä Lauttasaarella asuu selvästi eniten asukkaita, Annalan puistossa vähiten. Vertailun vuoksi todettakoon, että asukastiheys koko Helsingissä on 2 933 asukasta neliökilometriä kohden (Kuntaliitto 2017).

Taulukko 5. Bufferianalyysin tulokset tutkimuspuistojen lähiympäristön väestön ominaisuuksista.

		ASUKASMÄÄRÄ		RUOTSIN K. (%)	VIERAS K. (%)	IKÄ (%)				
		YHT.	AS/KM ²			≤ 18	19–34	35–49	50–64	≥ 65
KANTAKAUPUNKI	Alppipuisto	7 836	5 654	4,1	7,4	7,5	42,1	23,0	15,1	12,3
	Kaivopuisto	8 611	5 401	20,6	7,2	14,2	29,6	20,8	17,2	18,2
	Pengerpuisto	21 169	21 843	3,7	9,6	5,3	47,7	21,4	13,6	11,9
	Hesperian puisto	11 624	8 411	11,5	5,8	13,0	29,8	19,7	16,3	21,2
VÄLIKAUPUNKI	Kauppalan- puisto	8 395	6 169	7,9	10,0	14,1	34,0	19,9	16,7	15,3
	Pajalahden puisto	10 520	7 811	13,4	7,6	15,5	29,8	22,4	14,4	17,9
	Meurmanin puisto	4 434	4 739	5,3	6,5	17,8	22,3	22,3	17,9	19,7
	Annalan puisto	3 918	3 915	3,9	6,9	20,4	29,3	21,8	15,8	12,6
ESIKAUPUNKI	Lampipuisto	9 545	8 217	3,0	30,5	19,2	24,1	17,2	18,2	21,4
	Ala-Malmin puisto	4 566	4 367	1,9	24,8	15,5	32,0	15,8	19,0	17,6
	Kirsikkapuisto	3 666	3 134	3,1	17,9	18,7	25,9	21,5	19,3	14,7
	Mustankiven- puisto	12 196	9 979	3,4	26,7	22,4	20,8	20,1	18,4	18,3

Vieraskielisen väestön osuus on korkeimmillaan esikaupungin puistojen lähiympäristössä (taulukko 5). Lampipuiston ympäristössä lähes joka kolmas asukas on vieraskielinen. Lähiasuinalueiden väestö vastaa tässä suhteessa hyvin kyselyyn vastanneita puistokäyttäjiä, sillä myös heistä ulkomailla syntyneitä ja vieraita kieliä puhuvia esiintyi eniten Lampipuistossa ja Ala-Malmin puistossa. Mustankivenpuiston vastaajista ulkomaalaistaustaisen väestön osuus oli sen sijaan vain 4,2 %, vaikka puiston lähiympäristön asukkaista yli neljäsosa on vieraskielisiä. Tulos kertoo puistossa kokemistamme haastattelun kielellisistä esteistä. Ruotsinkielistä väestöä asuu eniten Kaivopuiston lähiympäristössä (20,6 %) ja vähiten esikaupungin puistoissa (1,9–3,4 %).

Selkein ikäprofiili lähiympäristöjen asukkaista voidaan määrittää kantakaupungin Alppipuistolle ja Pengerpuistolle, joissa molemmissa yli 40 prosenttia lähiasukkaista kuuluu yhteen ikäryhmään, 19–34-vuotiaisiin. Näiden puistojen ympäristössä asuu selvästi vähiten lapsia ja nuoria, mikä osittain selittyy alueen asutokannalla (paljon pieniä asuntoja). Suhteellisesti eniten alle 18-vuotiaita asuu esikaupungin

Mustankivenpuiston sekä välikaupungin Annalanpuiston lähiympäristössä. Yli 65 vuotiaiden osuus lähiasukkaista on suurin kantakaupungin Hesperian puiston (21,2 %) ja esikaupungin Lampipuiston (21,4 %) ympäristössä. Meurmanin puistoa ja Mustankivenpuistoa lukuun ottamatta kaikilla ympärysalueilla 20–34 vuotias väestö on suhteellisesti suurin asukasryhmä.

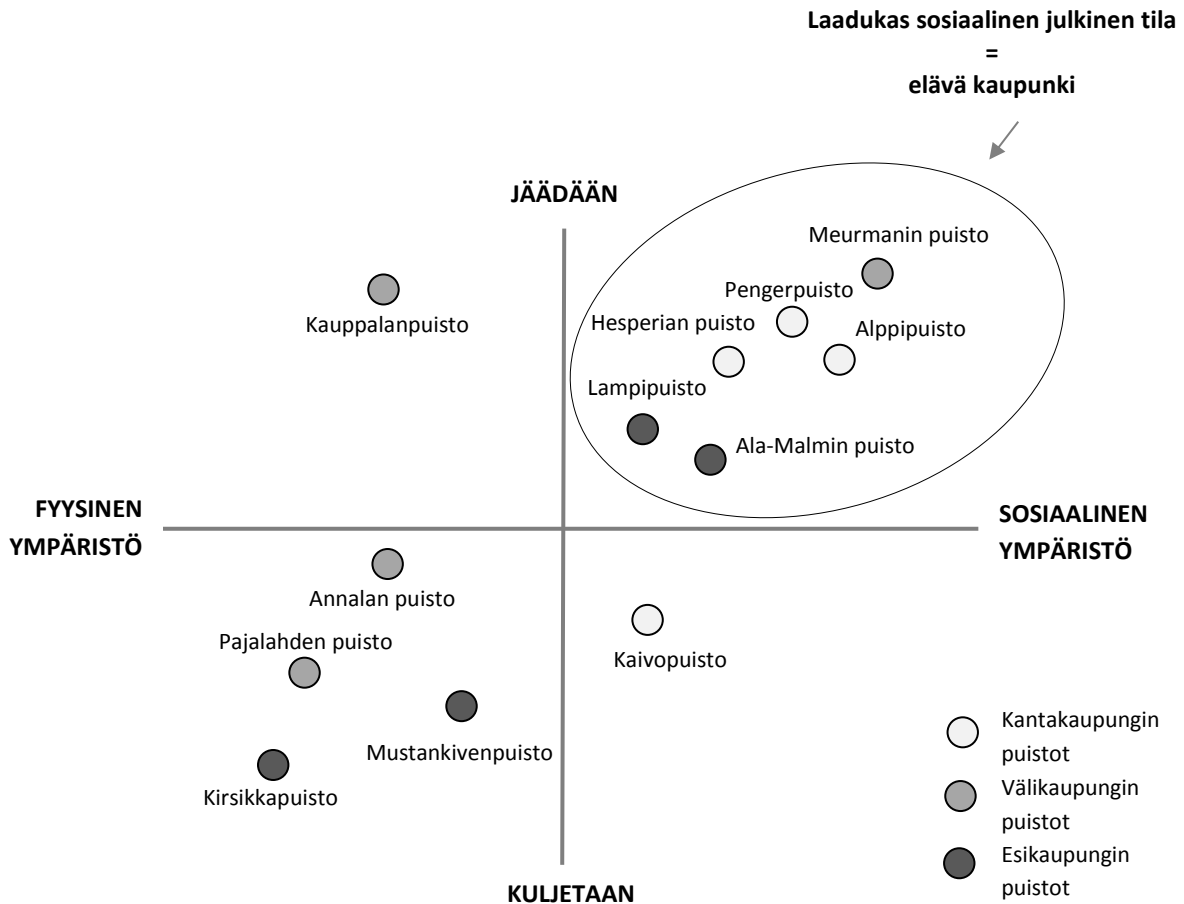
6. TULOSTEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Tutkimuspuistot sosiaalisena julkisena tilana

Näkemys laadukkaasta sosiaalisesta julkisesta tilasta muodostui tutkimuksen edetessä jo kenttätyövaiheessa, ja vahvistui edelleen tulosten käsittelyn aikana. Lähtökohtaisesti tutkielma piti julkista tilaa olohuoneena, jonka ytimessä on ajatus oleskelusta ja tilan jakamisesta (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2014). Tutkimus osoitti kaupunginosapuistojen olevan asukkaiden kohtaamispaikka, vapaa-ajanviettopaikka ja oman kodin jatke. Erilaiset tilan käytön mahdollisuudet, toiminnot ja palvelut edistivät kaupunginosapuistojen sosiaalisen ympäristön muodostumista ja tilan elävyyttä.

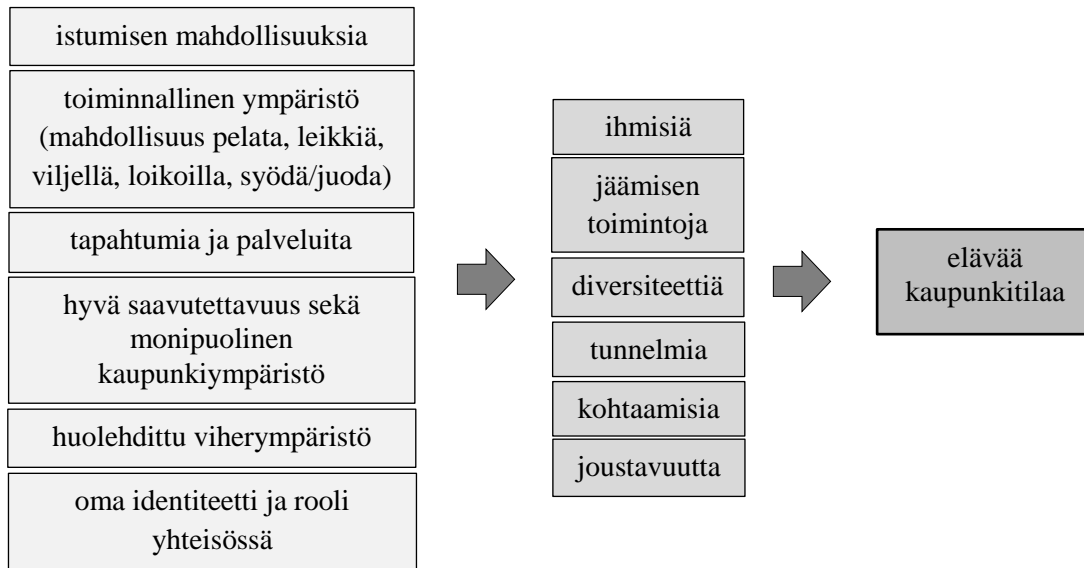
Tutkimustulosten perusteella laatimani kuvaaja (kuva 52) kertoo kahdentoista tutkimuspuiston profiilista julkisena tilana. Pystyakseli kuvaa puiston toimintaympäristöä jäämisen tai kulkemisen kautta. Vaaka-akseli kertoo tilan koetusta laadusta fyysisenä tai sosiaalisena ympäristönä. Ryhmittelyn taustalla ovat edellisessä tulokset-osiossa esittämäni havainnointi- ja kyselytutkimuksen tulokset.

Kuvaaja (kuva 52) osoittaa, että tutkimuspuistot koostuvat pääasiallisesti joko sosiaalisesta ympäristöstä, johon jäädään, tai fyysisestä ympäristöstä, jossa kuljetaan. Poikkeuksellisempaa sen sijaan on, että puistoon jäädään oleskelemaan, vaikka se ei ole sosiaalinen ympäristö, tai puisto on sosiaalinen ympäristö, mutta siellä tai sen läpi pääasiassa kuljetaan.

Kuva 52. Tutkimuspuistojen asettuminen julkisen tilan kehikkoon sekä ne puistot, jotka profiloituivat tutkimuksessa laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi.

Ympäristöltään sosiaaliset puistot, joihin jäädään, voidaan nähdä elävän kaupungin kannalta julkisina tiloina laadukkaimpina (kuva 52). Tähän kenttään asettui puistoja kaikilta kolmelta kaupunkivyöhykkeeltä: kantakaupungista eniten (Alppipuisto, Pengerpuisto ja Hesperian puisto), esikaupungista kaksi (Lampipuisto ja Ala-Malmin puisto) ja välikaupungista yksi puisto (Meurmanin puisto). Nämä puistot valikoituivat laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi ennen kaikkea kuvan 53 osoittamien tekijöiden ansiosta.

Kuva 53. Tekijät, joiden vuoksi puisto voitiin määrittää laadukkaaksi sosiaalisesti julkiseksi tilaksi ja siten elävää kaupunkia edistäväksi.

Kuvan 53 tekijät vahvistavat aiempien kaupunkitutkijoiden (esim. Jacobs 1961; Whyte 1980; Kent 2009; Gehl 2011) esittämiä onnistuneen julkisen kaupunkitilan ominaisuuksia. Ensimmäisen sarakkeen tekijöitä voidaan pitää jonkinlaisina houkuttelevuustekijöinä, joihin myös Jacobs (1961) ja Kent (2009) viittaavat puhuessaan puiston vetovoimaisuudesta. Näiden tekijöiden myötä puisto houkuttelee moninaisia käyttäjiä ja jäämiseen kannustavia toimintoja, jotka puolestaan synnyttävät erilaisia tunnelmia ja kohtaamisen mahdollisuuksia. Franckin ja Stevensin (2007) teorian mukaisesti sosiaalisesti laadukas julkinen tila on enemmän väljä kuin tiukka tila, johon viittaa tässä tilan joustavuudella. Kazmierczakin (2013) ja Moulay et al. (2017) puistotutkimusten tapaan pidemmällä oleskeluilla oli yleensä sosiaalisempi luonne.

Laadukasta sosiaalista julkista tilaa edustavat puistot profiloituivat Jan Gehlin (2011) teorian mukaisesti ”jäämisen paikoiksi” (*places to stay*). Jääminen korostui sellaisissa kaupunkitiloissa, joiden fyysinen ympäristö tarjosi sille mahdollisuuksia. Esimerkiksi Meurmanin puistoon jäätiin lippakioskin ansioista, Lampipuistoon leikkipuiston ja kohtaamisiin kannustavan ”Viiskulman” vuoksi, Pengerpuistoon hiekkakentälle pelailemaan ja Ala-Malmin puistoon istuskelemaan moniulotteiseen ympäristöön. Otolliset olosuhteet puistoon jäämiselle syntyivät fyysisen ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista, mutta kumulatiivisesti myös siitä ilmapiiristä, jonka puistoon jääneet käyttäjät läsnäolollaan loivat. Havainto ihmisten voimasta houkutella toisia ihmisiä on

linjassa aiempien puistotarkastelujen (esim. Jacobs 1961; Peters et al. 2010; Dinnie et al. 2013) kanssa.

Kuitenkin Kauppalanpuistoon jäätiin viettämään aikaa, vaikka se ei ollut vahva sosiaalinen ympäristö (kuva 52). Kauppalanpuistoa voidaankin Gehlin jaottelusta johtaen mieltää jonkinlaisena ”jäämisen tilana” (*space to stay*), johon yksittäiset puistokäyttäjät jäävät käytännön syistä, mutta josta puuttuu jonkinlainen oma identiteetti, monitoiminnallisuutta ja sosiaalista ilmapiiriä. Koska Kauppalanpuisto on nurmikkoinen, lokeroinen ja suojainen, se sopii auringonottoon ja on helppo ja nopea kohde lähialueen asukkaille saapua. Tullessaan itsekseen virkistymään puistokäyttäjät kuitenkin asettuvat muista erilleen ja ikään kuin hukkuvat puistoon. Tilaa määrittä Kuusisto-Arposen ja Tanin (2009) kuvaama funktionaalisuus, jonkinlainen tiukkuus tai rauta-aitoineen jopa ”sosiaalisen tilan karsinointi”. Puisto ei ole myöskään sijainniltaan tai lähiympäristöltään tarpeeksi houkutteleva, jotta sinne tultaisiin viettämään aikaa muualta.

Toinen kuvaajan (kuva 52) lineaarisuudesta poikkeava puisto on Kaivopuisto, joka näyttäytyi jokseenkin sosiaalisena ympäristönä, mutta jonka käyttöä määrittä kulkeminen. Vaikka Kaivopuisto on laajan kokonsa ja keskustaisen merenrantasijaintinsa vuoksi luonteva kohde esimerkiksi ystävän kanssa sovitulle lenkille, Kaivopuisto ei tuulisena laajana nurmialueena ole kotoinen ympäristö jäädä viettämään aikaa, ellei siellä ole jokin järjestetty tapahtuma. Lähiympäristössä asuva iäkäs väestö ei myöskään ole pitkäkestoisen puisto-oleskelun, kuten auringonoton, suurinta kohderyhmää. Tunnettuna merellisenä tapahtumapaikkana ja historiansa puolesta Kaivopuistolla voidaan kuitenkin nähdä tietty identiteetti, minkä vuoksi puistoa voidaan kutsua jonkinlaisena ”kulkemisen paikkana” (*place to walk*).

Laadukasta sosiaalista julkista tilaa vastakkaiseen kenttään (kuva 52) asettui välikaupungin ja esikaupungin puistoja: Annalan puisto, Pajalahden puisto, Mustankivenpuisto ja Kirsikkapuisto. Näissä puistoissa kuljettiin enemmän kuin jäätiin, ja niissä korostui fyysinen ympäristö ihmisympäristöä enemmän (*space to walk*). Tutkielmani ja Jane Jacobsin (1961) julkisen tilan teorian näkökulmasta nämä puistot suoriutuivat heikosti eivätkä laadukkaan julkisen tilan näkökulmasta yksinkertaisesti toimineet. Puistojen toimimattomuutta selittävät monet seikat, mutta alan kirjallisuudessa esitettyjä tekijöitä, kuten ympäristön yksipuolisuus ja alhainen asukastiheys (Jacobs 1961), jäämiseen kannustamaton fyysinen ympäristö (Gehl 2011; Moulay et al. 2017),

ruokapalvelujen puute (Whyte 1980) tai monofunktionaalisuus (Kent & Madden 2003), oli tunnistettavissa myös tässä tutkimuksessa.

Toimimattomat puistot olivat ennen kaikkea sijainniltaan, muotoilultaan ja ylläpitonsa vuoksi epäedullisia. Sijainnista kärsivät erityisesti Kirsikkapuisto ja Annalan puisto, joiden lähialueet olivat asukastiheydeltään tutkimuksen alhaisimmat, ja joissa oli kaikista vähiten puistokäyttäjää. Kirsikkapuiston sijainti Herttoniemen teollisuusalueen vieressä heikensi puiston potentiaalisten puistokäyttäjien määrää. Hoitamaton nurmialue edelleen karkotti puistokäyttäjää, sillä moni, mukaan lukien koiranomistajat, olivat huolissaan mahdollisista punkeista ylikasvaneessa nurmessa. Ylläpidon ja hoidon tason merkitystä tilakäytölle ei aiemmassa kirjallisuudessa ole mielestäni korostettu tarpeeksi.

Mustankivenpuiston laaja ja avoin muotoilu ei ollut pysyvän puistokäytön kannalta suotuisa, sillä nurmialueelle asettuessa puistokäyttäjää oli avoimesti kaikkien katseen alaisena ja kulkureittien välissä. Lisäksi meren läheisyys teki aukeasta puistosta tuulisen ja saattoi houkutella käyttäjiä ennemmin läheiselle hiekkarannalle. Pajalahdenpuiston käyttöä puolestaan rajoitti sen saavutettavuus, monofunktionaalisuus sekä estetiikan ja istumisen mahdollisuuksien puute. Kaiken kaikkiaan näissä ”epäonnistuneissa” puistoissa vallitseva ilmapiiri ei ollut sosiaalisesta näkökulmasta houkutteleva, mukava tai tuntunut sallivalta.

En voi tarpeeksi korostaa, että tutkielmani näkökulma on tarkoin rajattu ihmisympäristöön, ja se arvioi puistojen laatua nimenomaan sosiaalisena julkisena tilana. Vaikka yllämainitut puistot suoriutuivat tämän tutkimuksen näkökulmasta heikosti, voivat ne olla asukkaille arvokkaita muilla tavoin, kuten luonnonläheisyytensä tai rauhallisuutensa puolesta. Nimenomaan nämä puistot merkitsivät lähiasukkailleen paljon henkilökohtaisella tasolla, ja tietyllä tapaa esimerkiksi Mustankivenpuiston ja Kirsikkapuiston käyttäjien suhde puistoon oli jopa syvällisempi kuin sosiaalisimmiksi osoittautuneiden puistojen käyttäjien, sillä näihin liitettiin enemmän henkilökohtaisia muistoja.

Kirsikkapuistoa voidaan lisäksi ajatella Jane Jacobsin (1961) määritelmän mukaisesti erikoistuneeksi puistoksi, sillä kerran vuodessa Hanami-juhlan aikaan puisto kirjaimellisesti puhkeaa kirsikkapuineen kukkaan, ja puistoon saapuu runsaasti kävijöitä kauempaakin. Tässä tutkimuksessa monelle puistokäyttäjälle Kirsikkapuisto edusti juuri

tätä Hanami-juhlan muistoa. Paikka oli ainutlaatuisen tapahtuman vuoksi asukkaille tärkeä, vaikka puiston arkikäytön ja elävyyden taso olikin muuten matala.

Tutkimuksessa sosiaaliselta julkiselta tilaltaan laadukkaat puistot olivat helposti saavutettavissa ja monipuolisen kaupunkiympäristön ympäröimiä. Tulos myötäilee klassisten kaupunkitutkijoiden Jacobsin (1961) ja Whyten (1980) näkemystä elävän kaupungin edellytyksistä. Näiden puistojen lähietäisyydellä sijaitsi sekä asutusta että palveluita, kuten ruokakauppa, joka tarjoaa luonnollisuuden syödä ja juoda puistossa. Whyte (1980) korostaa ruoan ja juoman voimaa kytkeä ihmisiä julkisiin tiloihin, mikä osoittautui tärkeäksi viihtymistä ja tilaan jäämistä edistäväksi tekijäksi myös tässä tutkimuksessa. Ihmiset nauttivat yhteisistä piknikeistä, kaveriporukan iltailuista ja kioskista ostetusta jäätelöstä. Omien eväiden nauttiminen on lisäksi Helsingissä ravintolapalveluja huomattavasti edullisempaa, ja siten monelle taloudelliselta asemaltaan heterogeeniselle ryhmälle sosiaalisesti kestävämpi vaihtoehto.

Meurmanin puisto oli puistoista ainoa, jossa on kiinteä kahvilapalvelu puiston sisällä, ja siellä esiintyi eniten Gehlin (2011) jaottelun mukaisia sosiaalisia toimintoja ja Peters et al. (2010) kuvaamaa sosiaalista koheesiota. Puisto toimii erityisenä esimerkkinä siitä, kuinka tällainen pienikin palvelu voi tuoda ihmisiä yhteen ja edistää naapuruston yhteisöllisyyttä. Whyten (1980) tutkimustulosten ohella havainto mukailee Kaakisen (2013) tutkimusta Kallion Karhupuistosta, jossa lippakioskiin perustetun kahvion positiivinen vaikutus ihmisympäristöön ja kävijämäärään oli merkittävä.

Näiden lisäksi lissabonilaisen sosiaalisesti onnistuneen palvelullisen ja aktiivisen esimerkkipuiston (s. 20) myötä voimme päätellä, että julkisen tilan elävyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden maksimoimiseksi puiston tulisi tarjota avoin ympäristö oleskella sekä palveluiden (kahvila, kirjalainaus, peli-/leluvuokraus tms.) mahdollistamana että lainkaan kuluttamatta. Ward Thompsonin (2002) tutkimusta myötäillen on myös tärkeää, että puisto tarjoaa universaalin kohtaauspaikan ilman kuluttamisen painetta, sillä muihin kaupunkitiloihin (kadut, ostoskeskukset) verrattuna tämä on yksi puistojen vahvuus. Samalla torjutaan Inroyn (2000) pelko puiston täydellisestä yksityistämisestä. Vaikka tässä tutkimuksessa puistokäyttäjät näkivät palveluiden pääasiassa lisäävän puistoihin viihtyisyyttä, aineistossa esiintyi myös joitakin puistojen luonnontilaisuutta enemmän arvostavia vastauksia.

Tutkimus osaltaan vahvisti Jane Jacobsin (1961) teoriaa lähiympäristön asukastiheyden ja väestöllisen moninaisuuden vaikutuksesta puiston elävyyteen. Lähiympäristön asukastiheydeltään korkein puisto (Pengerpuisto) ja matalin puisto (Kirsikkapuisto) olivat toistensa vastakohtia myös julkisen kaupunkitilan elävyydessä. Lisäksi Lampipuiston ympäristön asukastiheyden ollessa korkea käyttäjiä riitti puistoon, vaikka lähialueella on muitakin leikkipuistoja. Sen sijaan ympäristön asukastiheydeltään alhainen Annalan puisto oli vain vähän käytetty, vaikka puistossa oli leikkipuisto ja lasten osuus lähiympäristössä oli Lampipuistoa korkeampi.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen neljän tiiveimmän lähiympäristön joukosta kolme oli jäämiseen kannustavia laadukkaita puistoja ja tutkimuksen kaksi selvästi harvimmin asutun ympäristön puistoa olivat (läpi)kulkemisen puistoja. Näin tarkasteltuna tiiviisti asutulla lähiympäristöllä vaikuttaisi olevan enemmän positiivista kuin negatiivista vaikutusta puiston käyttöön, mutta muut tekijät, kuten palvelut, saattavat olla tiheyttä merkittävämpiä tekijöitä puiston toimivuuden kannalta.

Tässä tutkimuksessa toiminnoiltaan ja lähiympäristöltään homogeenisimmat ja perinteisillä mittareilla hyväosaisimmat puistot (esim. Toukolan Annalanpuisto ja Lauttasaaren Pajalahden puisto) eivät sopineet laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan määritelmään. Sen sijaan esimerkiksi esikaupungin puistoissa, joiden käyttäjäprofiili näyttäytyi monikulttuurisempänä ja sosiaalisesti huono-osaisempänä, puistojen rooli kohtauspaikkana korostui iäkkäämmänkin väestön keskuudessa. Kentiä ja Maddenä (2003) lainatakseni ideaali julkinen tila on sellainen, jonka käyttäjäkunta on esimerkiksi ikäryhmiensä puolesta mahdollisimman heterogeeninen.

Tutkimuksen tulokset toisaalta indikoivat, että nuorten aikuisten läsnäololla naapurustossa on positiivista vaikutusta kaupunkitilan elävyyteen. Nuoret aikuiset ovat kaiken kaikkiaan kaupunginosapuistojen ahkerimpia käyttäjiä, sillä 18–34 vuotiaita asukkaita esiintyi puistokäyttäjinä suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin saman ikäryhmän edustajia asuu Helsingissä yhteensä (HSY 2015). Tällä ikäryhmällä on muita ikäryhmiä useammin epäsäännöllinen elämänrytmi, ja siten vapaa-aikaa erilaisina aikoina. Lisäksi heidän arvomaailmansa tukee uudenlaista kaupunkikulttuuria ja rohkeutta käyttää julkisia tiloja. Alppipuistossa ja Pengerpuistossa nimenomaan tämän ikäryhmän edustajat kutsuivat puistoja olohuoneikseen. Tulos myötäilee Jacobsin (1961)

näkemyistä eri elämänrytmien sekoittumisen tarpeellisuudesta elävän kaupungin näkökulmasta.

Vaikka nuoret aikuiset ottavat puistoissa oleskelun kulttuuria jokseenkin enemmän omakseen, on tärkeä ymmärtää, ettei yksinomaan tämä väestöryhmä tee puistoista sosiaalisena julkisena tilana laadukkaita. Tämän tutkimuksen valossa laadukas sosiaalinen julkinen kaupunkitila ei edellytä käyttäjiltään sosioekonomisesti tai kulttuurisesti tietynlaista käyttäjäjoukkoa, vaan käyttäjäkunta voi olla taustoiltaan hyvinkin erilainen (vrt. esikaupungin puistot). Monitoiminnallisten ja väestöllisesti monimuotoisten puistojen edistäminen on suunnittelun kannalta tärkeä tavoite, sillä tällaisten ympäristöjen on kansainvälisissäkin tutkimuksissa (esim. Ward Thompson 2002; Peters et al. 2010) osoitettu edistävän sosiaalista yhtenäisyyttä ja hyvinvointia naapurustossa.

Mielestäni laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan ja elävän kaupungin määrittämisessä tulisikin siirtyä kauemmas käyttäjätyyppien profiloimisesta ja korostaa itse kaupunkitilan merkitystä. On oleellista ajatella puisto sosiaalisena julkisena tilana ensisijaisesti siksi, koska se on *tilana* laadukas. Voidaan luottaa, että erilaiset ihmiset saapuvat, jos ympäristö antaa siihen mahdollisuuksia ja tila huomio eri käyttäjäryhmien tarpeet. Tilalähtöinen näkemykseni on vastaus Kochin ja Lathamien (2012) kysyntään sellaisen julkisen tilan tutkimuksesta, joka myönteisesti keskittyy julkisen tilan itsensä tarjoamiin mahdollisuuksiin väestöryhmien marginalisaation sijaan.

Toisaalta tämä tutkimus osoittaa, että siellä missä on moninaisuutta - erilaisia ihmisiä, toimintoja ja elävyyttä – esiintyy myös ihmisympäristön häiriöitä. Koimme sosiaalisena julkisena tilana laadukkaissa puistoissa muun muassa vandalismia, naisiin kohdistuvia kommentteja, huumeita, liiallista alkoholinkäyttöä sekä käyttäjäryhmien ristiriitaisia toiveita tilan käytöstä. Kuitenkin näissä samoissa puistoissa väestön diversiteettiä myös pidettiin puistojen rikkautena, ja rasismia ilmeni vain vähän. Nuoria tai ”juoppoja” kohtaan esiintyi suurempaa vastustusta kuin esimerkiksi etnisiä ryhmiä kohtaan. Tani (2011) on jo aiemmin todentanut nuorten kriminalisoinnin olevan haaste Helsingin julkisissa tiloissa.

Salliva ja joustava kaupunkiympäristö edelleen lisää suvaitsevaisuutta, yhteisöllisyyttä ja sosiaalista koheesiota (Franck & Stevens 2007; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Dinnie

et al. 2013; Kaakinen 2013; Leikkilä et al. 2013; Galanakis 2014). Tutkimuspuistoissa avoimuudesta kertoivat monet asiat: vapautuneisuus, suvaitsevaisuus, erilaisten ihmisryhmien (myös esim. etnisten ja seksuaalivähemmistöjen) läsnäolo, luovat tilakäytöt ja toiminnot sekä asenne, jolla haastattelukysymyksiin vastattiin. Puistoissa, jotka voitiin ajatella Franckin ja Stevensin (2007) mukaan väljiksi tiloiksi, vallitsi avoimuuden ilmapiiri. Tässä tutkimuksessa väestöllisesti ja kaupunkiympäristöltään homogeenisissa puistoissa ei mainittu muiden ihmisryhmien aiheuttamaa häiritsevää käytöstä, mutta karkeasti sanottuna näissä puistoissa ei ollut elävyyttäkään.

Tutkielmani on Dinnie et al. (2013) tulosten kanssa yhtä mieltä siitä, että tasapainon hakeminen eri käyttäjäryhmien intressien välillä on puistoissa tärkeää. Luomalla erilaisia tiloja ja toiminnallisia mahdollisuuksia samaan puistoon eriävätkin intressit voidaan sovittaa. Puiston käyttöä voi ohjata toivottuja toimintoja lisäämällä kontrollin sijaan (Kuusisto-Arponen 2009; Kaakinen 2013). Tutkimuksessa esimerkiksi Kontulan Lampipuisto koettiin toisaalta lasten ehdoilla olevaksi turvalliseksi ympäristöksi (leikkipuisto), toisaalta joutilaan aikuisväestön arvostamaksi kokoontumispaikaksi (penkkiryhmittymä). Kumpikaan käyttäjäryhmä ei häirinnyt toisiaan, ja molemmat viihtyivät tilassa. Vastaavasti Pengerpuistossa pieneen tilaan on sisällytetty toimintoja niin kaupunkiviljelijöille kuin koiranomistajille ja petangin pelaajille. Kaikessa ristiriitaisuudessaan myös huumekaupoille oli omat penkkinsä. Alppipuistossa puolestaan sirkustaiteilijat ottivat amfiteatterin musiikkeineen omakseen, kun taas pariskunnat istuskelivat lammen rannalla suojaisten kasvillisuuden siimeksessä.

Tutkimus tukee Galanakiksen (2014) käsitystä siitä, että julkisen tilan laadun kannalta tilojen neutralisointi on epäsuotuisaa. Tällöin kenenkään, myöskään eriävien, osapuolten toiminnoille ei ole mahdollisuuksia, ja totutusta poikkeava käytös herättää herkemmin vastustusta. Pahimmillaan eri käyttäjäryhmien väliset konfliktit vaikuttavat puiston rooliin naapurustossa siten, ettei tiukkaa tilaa (Franck ja Stevensin 2007) lopulta käytä kukaan. Vaikka tutkimuksessa joidenkin ihmisryhmien käytös koettiin epämiellyttävänä, ei puistoissa esiintynyt räikeitä konflikteja. Kuitenkin esimerkiksi monofunktionaalisessa Kauppalanpuistossa ”normaalista” poikkeavasta toiminnasta (grillaus) huomautettiin, ja siistityssä Mustankivenpuistossa oli jo nimenmuutoksensa puolesta (ennen: Mustan Pekan puisto) neutralisoinnin piirteitä.

Kaakisen (2013) tarkastelema Karhupuisto on oiva esimerkki siitä, kuinka sosiaalisista häiriöistä kärsineestä kaupunkitilasta voidaan tehdä toimiva, laadukas ja yhteisölle tärkeä paikka ilman, että siitä muokataan homogeenista ja sosiaalisesti suodattunutta kaupunkitilaa. Marginaalikäytöllä voi Lampipuistonkin tapaan olla edelleen paikkansa puistossa, mutta sen ei Kaakisen (2013) osoittamalla tavalla tarvitse hallita tilaa. Turvallista ja neutraalia julkista tilaa ei yksinkertaisesti tehdä samalla menetelmällä kuin elävää ja monimuotoista kaupunkia (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Kaakinen 2013; Galanakis 2014).

6.2. Kaupunginosapuistojen merkittävyys - tarvitaanko paikkatunnetta?

Humanististen maantieteilijöiden (Cresswell; Relph 1976; Tuan 1977; Agnew 1987) näkemykset paikasta (*place*) verrattuna tilaan (*space*) toteutuivat parhaiten puistoissa, jotka osoittautuivat laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi. John Agnew:n (1987) esittämistä kolmesta paikan komponentista ensimmäinen (*location*) realisoitui kaikissa tutkimuspuistoissa niiden sijaitessa jossain maantieteellisesti. Toinen kriteeri (*locale*), eli sosiaalisten suhteiden ja toimintojen tapahtumapaikkana toimiminen, toteutui eniten kuvassa 52 sosiaalisina ympäristöinä näyttäytyneiden tutkimuspuiston kohdalla.

Kolmas komponentti eli paikkatunne (*sense of place*) oli näistä haastavin määrittää, ja tulokseltaan ehkä yllättävin. Vaikka kaikissa puistoissa vähintään puolet käyttäjistä koki puiston erityisen tärkeäksi, eniten näin koettiin niissä puistossa, joihin harvemmin pysähdyttiin viettämään aikaa. Avovastausten perusteella käyttäjät olivat asuneet puistojen lähellä pidempiä aikoja ja olivat siten niihin kiintyneempiä esimerkiksi muistojen kautta. Tutkimuspuistojen lähellä asumisen kestoa ei valitettavasti puistokäyttäjiltä kysytty suoraan.

Tutkimus osoittaa, että paikkatunne ja laadukas sosiaalinen julkinen kaupunkiympäristö eivät aina kulje käsi kädessä. Meurmanin puistoa lukuun ottamatta ne puistot, joissa puisto koettiin suhteellisesti eniten erityisen tärkeäksi, sijoittuivat laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan kentän ulkopuolelle. Kuitenkin niissä puistoissa, jotka profiloituivat laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi, mainittiin valtaosa tutkielmassa tarkastelluista kielikuvista, joita Lakoff ja Johnson (1980) pitävät merkinä syvemmästä paikan merkityksestä. Tapaamista kuvaavia kielikuvia (esim. kohtaamispaikka, Käpylän

sydän, Viiskulma) mainittiin nimenomaan Meurmanin puistossa, Lampipuistossa, Ala-Malmin puistossa sekä Alppipuistossa, ja tilan omaksi ottamista (esim. olohuone, takapiha, urban office) esiintyi pääasiassa Alppipuistossa ja Pengerpuistossa.

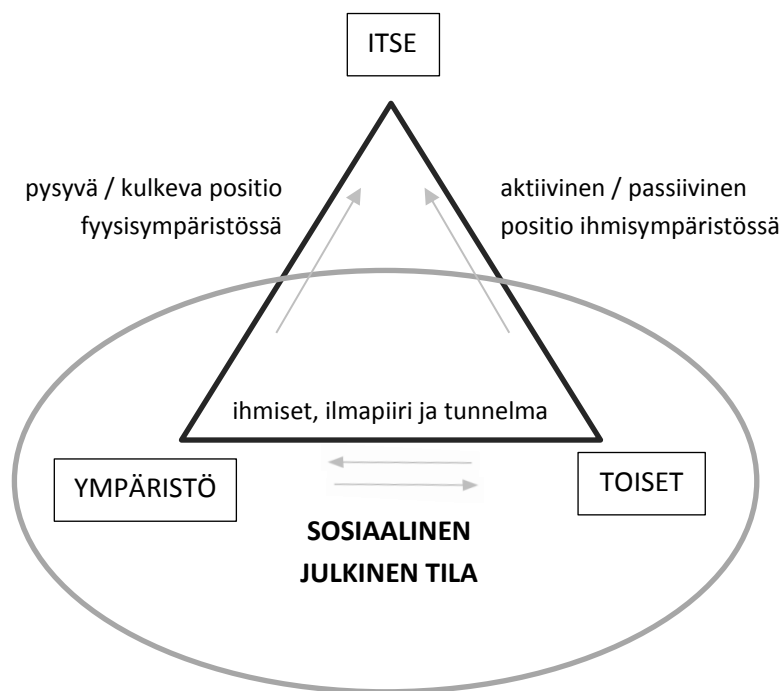
Tulosten valossa on syytä pohtia, voidaanko paikkatunnetta pitää laadukkaan julkisen tilan vaatimuksena. Kantakaupungin elävää Pengerpuistoa ja välikaupungin vähemmän laadukasta Annalan puistoa pidettiin määrällisesti yhtä usein (tutkimuksessa vähiten 51–52 %) tärkeänä paikkana, vaikka puistot olivat ihmisympäristöltään käytännössä tutkimuksen ääripäitä. Puiston täytynee olla jossain määrin sen käyttäjälle tärkeä (edes sijainnin vuoksi), mutta syvä henkilökohtainen yhteys puistoon ei näyttäisi olevan laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan kannalta tarvittavaa. Tästä näkökulmasta eläväksi osoittautuneita kaupunkipuistoja voidaan jopa pitää Relphin (1976) enteen mukaisina paikattomuuden ympäristöinä (*placelessness*). Negatiivisen konnotaation sijaan tässä tutkimuksessa tunnetasolla ”paikaton” ympäristö saattoi kuitenkin olla oleskelun näkökulmasta hyvinkin laadukas kaupunkiympäristö.

Tulos heijastaa Arponen-Kuusiston ja Tanin (2009) *olemisen tiloja*, joiden ei tarvitse herättää suuria tunnereaktioita, vaikka niihin saavutaan mielellään ja niissä vietetään paljon aikaa. Siksi merkityksellisyyden tarkastelu syvän tunnepitoisen tärkeyden (esim. muistot) kautta jättää puistojen laadukkuuden tarkastelun ikään kuin puolitiehen. Oleellisempaa olisi ymmärtää paikkojen merkitysten erilaisia syntymekanismeja, kuten Gustafssonin (2001) kolmiomalli onnistuneesti tekee. Tämän tutkimuksen myötä kävi ilmi, ettei Gustafssonin (2001) merkitysten lähteitä kuvaava malli kuitenkaan huomioi pragmaattisuutta tai temporaalisuuden tärkeyttä, joka on olemisen tilassa huomionarvoista. Puisto voi tuntua tärkeältä vain hetkessä, eikä sen tarvitse olla asukkaalle jatkuvasti sentimentaalinen paikka.

Voidaanko toisaalta Käpylän Meurmanin puistoa pitää ideaalina sosiaalisena julkisena tilana ja tutkimuksemme ”parhaimpana puistona”, koska se koettiin sekä erittäin tärkeäksi paikaksi että eläväksi ja yhteisölliseksi ihmisympäristöksi? Puiston sosioekonomisesti melko homogeenista ja hyvinvoivaa käyttäjäkuntaa voidaan kritisoida helpommaksi lähtökohdaksi synnyttää sosiaalista koheesiota puistossa. Toisaalta tilastollisesti yhtä hyvinvoivaa ja yhtenäistä väestöä asuu Lauttasaaren Pajalahden puiston ympäristössä, eikä sinne ollut muodostunut vahvaa sosiaalista identiteettiä tai yhteisöllisyyden tuntua. Kuten aiemmin todettu, Meurmanin puiston merkityksellisyyden ja onnistuneisuuden

voimakkain taustatekijä on kahvila-lippakioski, joka on asukkaille tärkeä paitsi suoraan kahvilapalvelun vuoksi, myös välillisesti sosiaalisten kohtaamisten ja ilmapiirin (esim. soittama musiikki) kautta. Tästä näkökulmasta Meurmanin puisto on onnistunut, ja sen palvelurakenteesta voisi ottaa mallia myös muihin rakennettuihin puistoalueisiin Helsingissä.

Gustafssonin mallin (2001) *toiset*, *itse-toiset* ja *toiset-ympäristö* -kategorioihin kuuluvat merkitykset toistuivat useammin sosiaalisena julkisena tilana näyttäytyneissä kuin muissa tutkimuksen puistoissa. Tulos korostaa ihmisympäristön ja laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan välistä yhteyttä. Tässä tutkimuksessa toiset-ympäristö -kategoria vastaa sitä kontekstia, jossa sosiaalisen julkisen tilan laatu määrittyy (kuva 54). Tarpeeksi laadukas ympäristö houkuttelee ihmisiä, jotka toisaalta tekevät ympäristöstä houkuttelevan. Tilassa ihmiset synnyttävät kokemuksiensa mukaisia itseen heijastuvia merkityksiä (kuva 54).

Kuva 54. Gustafssonin (2001) kolmiomallista (s. 7) mukailtu kaavio, jossa sosiaalisesti laadukasta julkista tilaa tukevat merkitystekijät kumpuavat tilan ja ihmisten välisestä suhteesta.

Ainoastaan silloin, kun puiston merkitykset kumpuavat vain itseen liittyvistä henkilökohtaisista kokemuksista, merkityksillä ei ole oleellista vaikutusta puiston sosiaalisen julkisen tilan laatuun. Tällainen tunnesidonnaisuus ilmeni pääasiassa niissä

tutkimuspuistoissa, jotka eivät toteuta elävän kaupunkitilan kriteerejä. Tulos ei vähennä puiston merkittävyyden tasoa yksilön näkökulmasta, mutta kuten aiemmin todettu, tällaiset merkitykset eivät näyttäisi olevan oleellisin tekijä elävän kaupungin edistämisessä.

Aiempiin kolmikantamalleihin (vrt. Sixsmith 1986) verrattuna Gustafssonin kolmiomallin erikoisuus eli merkitystekijöiden vuorovaikutussuhteiden tarkasteleminen osoittautui tässä tutkimuksessa hedelmälliseksi. Vaikka Gustafsson (2001) näkee toiset-ympäristö -kategorian mallin vaikeimmaksi ryhmäksi määritellä, malli antaa työkaluja abstraktin ja kokemusperäisen, erilaisia ilmapiirejä katalysoivan paikan ihmisympäristön käsitteellistämiseen.

Olen yhdistänyt Gustafssonin (2001) mallista mukailtuun kaavioon (kuva 54) tilan käytön kautta syntyviä merkityksiä, jotka ovat oleellisia sosiaalisen julkisen tilan laadun kannalta. Toiset-itse -kategoriassa puisto voi tuottaa käyttäjälle sosiaalisia merkityksiä joko aktiivisen tai passiivisen position kautta ihmisympäristössä. Yksinkin saapunut puistokäyttäjä voi edistää sosiaalisesti laadukasta julkista tilaa, mikä vastaa Dinnie et al. (2013) puistotutkimuksen tuloksia. Passiivinen sosiaalisuus näkyi ennen kaikkea kantakaupungissa, jossa puistot toimivat myös sellaisena yhteisenä tilana, jotka kaupunkilaiset ottivat yksilöinä omakseen. Tietynlainen kollektiivisuus yhdisti yksinkin saapuneita puistokäyttäjiä. Lisäksi kaikilla kaupunkivyöhykkeillä oli käyttäjiä, jotka nauttivat muiden ihmisen katselusta ja läsnäolosta itseisarvoisesti. Tulokset vahvistavat Peters et al. (2010) ja Dinnie et al. (2013) näkemystä siitä, että puistossa tuntuu kotoisalta ja mukavalta kun siellä on muita ihmisiä ympärillä.

Puistokäyttäjän suhde toisiin puiston ihmisiin saattoi olla toisaalta aktiivista, jolloin puisto nähtiin mahdollisuutena kohdata tuttuja tai tuntemattomia. Lampipuiston ”Viiskulma” (polkujen risteyskohta, jota ympäröi penkit), Meurmanin puiston lippakioski sekä Pengerpuiston ja Hesperian puiston pelikentät ovat erinomaisia esimerkkejä tällaisista lokaatioista, joiden tärkeys syntyy aktiivisen sosiaalisen interaktion kautta. Tutkimus vahvistaa aiempien tutkijoiden (mm. Jacobs 1961; Whyte 1980; Kent & Madden 2003; Moulay et al. 2017) käsitystä siitä, että fyysisen ympäristön suunnittelulla voidaan vaikuttaa aktiivisten sosiaalisten kohtaamisten mahdollisuuksiin puistoissa.

Elävän kaupunginosapuiston, tai Kuusisto-Arposen & Tanin (2009) mukaan oleskelun tilan, kannalta tasapaino aktiivisten ja passiivisten kohtaamisten välillä on tärkeää. Ainoastaan yksin, staattisiin toimintoihin ja erilleen muista saapuneet käyttäjät eivät tee puistosta sosiaalisesti laadukasta edes passiivisesti (vrt. Kauppalanpuisto). Tarvitaan myös ryhmiä (vrt. Hesperian puisto), tai vähintäänkin yksilöiden asettelua lähelle toisiaan (vrt. Ala-Malmin puisto). Tässä Moulay et al. (2017) mielestä puiston muotoilun rooli on tärkeä.

Gehlin (2011) ajatuksesta poiketen sosiaaliset toiminnot ovat tässä tutkimuksessa vuorovaikutuksessa tilan ja valinnaisten toimintojen kanssa - eivät vain seurausta niistä. Jo valinnaisten toimintojen taustalla voidaan nähdä passiiviseen sosiaalisuuteen perustuvia motivaatiotekijöitä, jolloin kyse on tilankäytön valinnasta sen mukaan, minkä oleskelupaikan ihmisympäristö koetaan itselle merkittävänä. Näkemys johdattelee Gehlin (2011) jaottelua kohti Dinnie et al. (2013) ajatusmaailmaa, jonka mukaan vapaaehtoisten motivaatioiden vuoksi saapuneen yksittäisenkin puistokäyttäjän toiminta on väistämättä sosiaalista. Tästä johtuu se, että sosiaalisen julkisen tilan merkitykset syntyvät tutkielmassani toiset-ympäristö -kategoriasta, eivät pelkästä ympäristö-kategoriasta (kuva 54).

Täytyy muistaa, että fyysiseen ympäristöön liittyvät vastaukset korostuivat vastauksissa yhteensä eniten. Fyysinen ympäristö on kategoriana laaja sisältäen sijainnin ja saavutettavuuden lisäksi sääolosuhteet sekä luonnonympäristöön ja ulkomuotoon liittyvät seikat. Viherympäristön ulkomuodollisia seikkoja (puut, nurmikko jne.) voidaan pitää puistojen oletettuina ominaisuuksina (*ympäristö*), jotka toteutuvat kaikissa puistoissa. Sen sijaan sosiaaliset ominaisuudet ovat kuin tilan päälle rakennettuja merkityksiä (*toiset-ympäristö*), joiden toteutuminen ei ole puistoissa itsestäänselvyys.

Viherympäristö erottaa puistot muista kaupungin julkisista tiloista ja tekee puistoista viihtyisän paikan oleskella. Puistokäyttäjät arvostivat eniten yleistä vihreyttä, istutuksia ja vesielementtejä, mutta niihin viitattiin useammin viihtyisyyden, mukavuuden, esteettisyyden tai rauhallisuuden kuin aitojen luontokokemusten tai luonnon monimuotoisuuden kautta. Tämä oli myös Gonçalves et al. (2017) tutkimuksessa kaupunkipuistojen käyttäjille tyypillistä. Tutkimuksessani monitoiminnallisiinkin puistoihin tultiin rentoutumaan, mutta hiljaisuutta arvostavia vastauksia liitettiin eniten

niiden puistojen luontoon, jotka eivät määrittyneet laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi (esim. Pajalahden puisto).

On mielenkiintoista, että puistokäyttäjän motivaatio saapua puistoon saattoi tutkimuksessa olla sosiaalinen, kuten ystävän kanssa oleskelu, mutta samalle vastaajalle parasta puistossa olivat kukkaistutukset tai puut. Tulos myötäilee Gustafssonin (2001) näkemystä siitä, että paikan tärkeydessä sen materiaaliset ominaisuudet ovat immateriaalisia ominaisuuksia helpompi määritellä, erityisesti jos vastaaja on itse fyysisessä tilassa. Haastattelutilanteessa tapahtuikin usein niin, että viihtyvyystekijöistä kysyttäessä puistokäyttäjä poimi vastauksensa visuaalisesti ympärillä näkyvästä ympäristöstä. Tulosten mukaan voidaan joka tapauksessa todeta, että kaupunginosapuistoihin ei saavuttu primäärisesti luonnon vuoksi, mutta luonnonympäristön läsnäolo puistossa oli hyvän olon tunteen ja viihtyvyyden kannalta tärkeää.

Itse-ympäristö -kategorian korostuminen vastauksissa kertoo puiston lähisijainnin tärkeydestä sen käytön kannalta. Siksi Vierikko et al. (2014) peräänkuuluttama edellytys jokaisen kaupunkilaisen hyvästä pääsystä viheralueelle läheltä kotiaan on kohdallaan. Tämän tutkimuksen mukaan lähisijainti vaikuttaa erityisesti sellaisten kotitalouksien arkeen, joissa on lapsia tai koiria, ja toisaalta myös etenkin auringonottajat suosivat omaa kotipuistoaan. Lähisijainnin ollessa tärkeä puiston merkityksellisyydessä korostui usein pragmaattisuus, eikä puiston tarvinnut olla käyttäjälleen tunnepitoisesti merkityksellinen.

Itsen ja ympäristön välisessä suhteessa on sosiaalisen julkisen tilan näkökulmasta merkityksellistä se, millainen positio yksilöllä on fyysisessä tilassa (kuva 54). Gehlin (2011) jaottelun mukainen tarkastelu pysyvistä ja liikkuvista positioista toi esiin merkittäviä eroja puistokäyttöjen laadussa ja osaltaan selittää puistojen elävyyden eroja. Jäämiseen kannustava puisto (pysyviä toimintoja) oli tutkimuksessa keskimäärin elävämpi kaupunkiympäristö, mutta yllättäen ei aina onnistunut sosiaalisesti (esim. Kauppalanpuisto, jossa puistovierailut olivat pitkäkestoisia, mutta valtaosa käyttäjistä oli yksin).

Toisaalta liikkuvien tai tarpeellisten toimintojen luonnetta ei voida puistoympäristössä pitää negatiivisena ympäristön laadun näkökulmasta. Vaikka näiden toimintojen dominointi heikentää puiston elävyyttä, voi kyse olla tarkoituksellisesta valinnasta kulkea

juuri puiston läpi. Esimerkiksi työmatkalla puisto on ympäristöltään kadunvartta miellyttävämpi paikka kulkea, ja siksi yksilölle merkityksellinen ja muuhun kaupunkiin verrattuna laadukas ympäristö. Tämä on jälleen yksi esimerkki siitä, että julkisen tilan sosiaalinen laadukkuus ja merkityksellisyys eivät kulje käsi kädessä. Lisäksi on muistettava, että Gehlin (2011) jaottelua tulee soveltaa eri kaupunkiympäristöihin varauksella ja aina ympäristön ominaispiirteet huomioiden.

Kaiken kaikkiaan tämän tutkimuksen tuloksissa oli yllättävää, että ollakseen julkisena tilana onnistunut ja toimiva, puiston ei tarvitse olla puistokäyttäjälleen henkilökohtaisesti erityisen tärkeä. Vastaavasti tutkimuksessa oli odottamatonta, että paikkojen merkityksellisyys (paikkatunne) näyttäytyi vahvana sellaisessa puistossa, joka on laadukkaana julkisena tilana epäonnistunut. Tulos osaltaan haastaa Tuanin (1979) ja muiden perinteisten humanististen maantieteilijöiden näkemystä siitä, että tyhjä, käyttämätön tai kulkemiseen suuntautunut tila ei voisi olla paikka (*place*).

Ainakin tulos vahvistaa sitä, että paikkatunne on aikasidonnaista ja voi syntyä monesta eri lähteestä – myös sellaisesta, joka ei vaadi aktiivista puiston käyttöä. Muistot, pysyvä luontoarvo vain kerran vuodessa järjestettävä tapahtuma voivat kantaa puiston tärkeyttä pitkään, vaikka puistoa ei muuten käyttäisikään. Toisaalta paikkatunne voi syntyä yksilölle vain väliaikaisesti, koska tämä käyttää puistoa hetkessä. Tällöin itse puisto saattaa olla paikkana käyttäjälle jopa jokseenkin merkityksetön, sillä tärkeys juontuu pikemminkin tilan tuottamista käytön tai sosiaalisten kohtaamisten mahdollisuuksista (joita eivät muut kaupunkitilat tuota), tai jopa vallitsevasta sääolosuhteesta, josta nyt voi tässä tietyssä lokaatiossa nauttia. Humanistisen maantieteilijä Agnew:n (1987) esittelemistä paikan komponenteista sosiaalisen julkisen tilan ja elävän kaupungin kannalta paikkatunnetta (*sense of place*) merkityksellisempää näyttäisikin olevan tilan toimiminen sosiaalisten suhteiden ja arkitoimintojen tapahtumapaikkana (*locale*).

Paikkatunteen aikasidonnaisuuden näkökulmasta postmodernin humanistisen maantieteen edustajan Massey'n (1994) kritiikki essentialistista ja staattista paikan identiteettiä kohtaan on kohdallaan. Paikka on ajassa muuttuva eikä koskaan eristäytynyt ympäristöstään. Muutokset esimerkiksi puiston lähiympäristön väestö- tai rakennuskannassa vaikuttavat myös puiston toimivuuteen ja identiteettiin. Vastaavasti epäonnistunutkin, tunnemielessä ”paikaton” (Relph 1976) tila on palautettavissa takaisin toimivaksi kaupunkiympäristöksi parantamalla sen muotoilua, hoidon ja palvelun tasoa,

yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuksia sekä lähikaupunkiympäristön monipuolisuutta. Helsingin Karhupuisto (Kaakinen 2013) ja Toronton Dufferin Grove Park (Barnes et al. 2009) jo osoittivat, että ympäröivän yhteisön osallistaminen ja tarpeiden huomioiminen suunnittelussa on onnistuneen paikan luomisessa oleellista.

6.3. Elävä viherympäristö osana laadukasta Helsinkiä

Luonnonmukaisten elinympäristöjen osuus Helsingin viherpinta-alasta on yli kolminkertainen rakennettuihin puistoalueisiin verrattuna. Tästä näkökulmasta kaupunginosapuistoja on mahdollista kehittää kohti monitoiminnallista sosiaalisuuteen kannustavaa viherympäristöä vaarantamatta niitä luontokokemuksia, joita esimerkiksi kaupunkimetsät tarjoavat. Kaupunkilaisten näkemys näiden viheralueityyppien ominaisuuksista jo tukevat ajatusta (vrt. Silfverberg 2010). Lisäksi sosiaalisen julkisen tilan kriteerit täyttäviä kaupunkitilatyyppejä ei Helsingissä ole loputtomiin, mikä voi olla juuri kaupunginosapuistojen mahdollisuus. Rakennettuihin kaupunkitiloihin verrattuna viherympäristöllä on etunaan merkittävä viihtyisyyttä, mukavuutta ja rentoutumista lisäävä vaikutus.

Vaikka asukkaiden hyvinvointia tarkastelleet tutkimukset ovat Helsingissä keskittyneet viherympäristön fyysisestä ympäristöstä nousseisiin hyötyihin (esim. Neuvonen et al. 2007), tämä tutkimus osoitti, että hyvinvointivaikutukset voivat syntyä puistoissa myös ihmisympäristöstä. Tutkimus lisäksi todensi, että sosiaalista ja fyysistä ympäristöä on mahdoton erottaa toisistaan, ja että elävä kaupunki itse asiassa syntyy nimenomaan näiden kahden välisestä vuorovaikutussuhteesta. Jatkossa olisi tarpeellista oppia lisää niistä mekanismeista ja prosesseista, joiden kautta sosiaalisen ja fyysisen ympäristön välinen yhteys muodostuu.

Korpela et al. (2010) kokivat yllättävänä, että kaupungin puistot näyttäytyivät yhtä virkistävinä kaupunkitiloina kuin rakennettu ympäristö ylipäänsä. Oman tutkielmani valossa tulos ei yllätä, sillä asukaskokemusten mukaan rauhoittumisen ja rentoutumisen paikka voi olla yhtä hyvin myös se ympäristö, jossa on muita ihmisiä ja elävyyttä. Ehkä kyse on jonkinlaisesta anonyymiyden tuntemisesta muiden joukossa, kuten Ward Thompson (2002) on puistotutkimuksessaan havainnut. Tai Peters et al. (2010) tuloksia

mukaillen muiden ihmisten läsnäolo ja tuottama ilmapiiri yksinkertaisesti tuottaa sellaisia hyvän olon tuntemuksia, jotka rentouttavat tilassa.

Valtaosa Helsingin tutkimuspuistoissa esiintyneistä toiminnoista oli Gehlin (2011) jaottelun mukaan valinnaisia (oleskelu, rentoutuminen jne.), mikä mukailee Kazmierczakin (2013) ja Chiesuran (2004) vastaavia tutkimustuloksia Amsterdamissa ja Manchesterissa. Erona näihin tutkimuksiin kuitenkin on, että helsinkiläispuistoissa passiiviset ja aktiiviset sosiaaliset toiminnot toistuivat useammin. Erityisesti luontoperustaiset puistokäytön motivaatiot osoittautuivat Helsingissä alhaiseksi Chiesuran (2004) puistotutkimukseen verrattuna. Tulos saattaa heijastaa Helsingin kaupunkiluonnon monimuotoisuutta siinä mielessä, että perinteiseen virkistymiseen ja rauhoittumiseen liittyvät toiminnot sijoittuvat Helsingissä enemmän kaupunkimetsiin, joiden roolia puistot ylläpitävät tiheästi asutuissa eurooppalaisissa kaupungeissa. Helsingissä tehdyt tutkimukset (Korpela et al. 2010) asukkaiden suhtautumisesta erilaisiin kaupunkiluontotyyppeihin tukevat tätä näkemystä.

Tästä näkökulmasta voidaan pohtia, ovatko aidot luontokokemukset hävinneet sosiaalisina ympäristöinä näyttäytyneistä puistoista, vai onko niitä ollutkaan. Mikäli kehitys on Korpelan et al. (2010) ja Silfverbergin (2010) näkemysten mukaista, helsinkiläisasukkaiden suhtautuminen kaupunginosapuistoihin korostaa yhä enemmän toiminnallista ja sosiaalista luonnetta, kun taas metsät ja merenrannat yhdistetään aitoihin luontokokemuksiin. Ainakaan tutkimuksen puistokäyttäjät eivät merkittävästi ilmaisseet kaipaavansa luonnollisuutta, vaan olivat enemmän huolissaan nykyisen luonnonympäristön häviämisestä. Näyttäisi siltä, että mitä rakennetumpi, ylläpidetympi ja huolitellumpi puisto on, sitä vähemmän siitä osattiin olla huolissaan (vrt. Kauppalanpuisto). Luonnollisia viheralueita koskeva pelko lienee kuitenkin aiheellista, sillä Pincetlin ja Gearin (2005) havaintojen mukaan nopeassa aluekehittämisessä viheralueiden säilyttäminen on kaupungeille yleensä toissijaista.

Rakennettujen viheralueiden suunnittelussa luontokokemusten ja monitoiminnallisuuden vastakkainasettelusta olisi ylipäänsä tärkeää siirtyä kohti yhteisten ratkaisujen etsimistä. Yksinkertaisimmillaan kaupunkiympäristön päätavoite on tarjota asukkaille hyvä, turvallinen ja viihtyisä paikka asua. Tämä tutkielma on osoittanut, että kaupunginosapuistot voivat tarjota sosiaalisia viherympäristöjä, jotka edistävät yhteisöllisyyttä ja kohtaamisen mahdollisuuksia. Rakennettuunkin puistoon voidaan

tuoda luontokokemuksia esimerkiksi kaupunkiviljelyllä (vrt. Pengerpuisto), mikä myös lisää yhdessä tekemisen kulttuuria. Juuri tällaiset tilat ovat sosiaalisesti kestävässä kaupungissa välttämättömiä (Chiesura 2004).

Historiallisten kaupunkien pienet aukiot luovat usein intiimejä sosiaalisia ympäristöjä. Samalla tällaisessa tiiviissä kaupunkiympäristössä rakennettujen puistojen rooli voi olla luontokokemuksen kannalta merkittävä (Gonçalves et al. 2017). Sen sijaan Helsingissä ei ole orgaanisesti syntyneitä tunnelmallisia mukulakivikatuja intiimeine aukioineen, mutta meillä on runsaasti pieniä puistotaskuja käytettäväksi. Aukioiden tapaan myös puistoihin voidaan luoda lisää Helsingille ominaisia houkuttelevuustekijöitä, kuten puukahviloita tai musiikkia. Meurmanin puisto ja Alppipuisto ovat oivia esimerkkejä siitä, kuinka puistojen identiteetit ovat lippakioskin ja kesätapahtumasarjan myötä muotoutuneet naapurustossa erityisiksi. Kooltaan isoonkin puistoon on mahdollista luoda ihmisläheisiä pienempiä paikkoja, kuten Lampipuisto tai Ala-Malmin puisto ovat osoittaneet.

Viheralueiden yksityistäminen on muun muassa Yhdysvalloissa ollut viimevuosikymmeninä selvää (Mitchell 1995; Smith and Low 2006), mutta vastaavaa kaupunkipolitiikkaa ei ole esiintynyt Suomessa. Puistoja ei ole esimerkiksi aidattu tai suljeta käytöltä öisin. Toistaiseksi Helsingin viheralueiden valvonta on tukeutunut luonnolliseen valvontaan. Inka Kaakisen (2013) tutkimusesimerkki Karhupuiston muutoksesta kertoo siitä, että luonnollinen tai sosiaalinen valvonta tuottaa virkavallan säännöstelyä humaanimpaa ja avoimempaa kaupunkitilaa kaikille (Jacobs 1961; Kaakinen 2013). Tällaisissa väljissä tiloissa myös kohtaamisten mahdollisuudet ja suunniteltujen tilojen monenlainen käyttö on suurempaa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Tässä tutkimuksessa tilojen väljyys tai joustavuus näkyi esimerkiksi Hesperian puiston käyttämisessä puistojumppiin tai Pengerpuiston hyödyntämisessä kaupunkiviljelyyn.

Vaikka käsittelen tutkielmassani kaupunginosapuistoja, toivon, että tuloksia voi soveltaa myös muun julkisen kaupunkitilan tutkimukseen. Tilan laadukkuuden kannalta puistojen erityispiirteinä ovat viherympäristön huolenpidon tärkeys sekä luonnon ja rakennetun ympäristön mahdollistama ympäristön moniulotteisuus. Helsinkiläispuistoilla on kaupungissa tietty omaleimainen rooli, joka on sosiaalisten kohtaamisten kannalta jo tunnistettu (vrt. Leikkilä et al. 2013), mutta johon ei esimerkiksi ”hengailun maantieteen” (vrt. Pyyry ja Tani 2017) tutkimuksessa ole vielä tartuttu.

6.4. Tutkimuksen rajoitteita

Olen esittänyt tutkielmani tutkimuseettisiä ongelmakohtia jo menetelmät-osiossa, mutta on aiheellista jälleen todeta, että kokemuksellisuus ja sen myötä subjektiivisuus ovat olleet tämän tutkimuksen suurimpia haasteita. Vaikka haastattelu- ja havainnointitilanteet olivat standardoituja, ympäristöön osallistuminen on väistämättä vaikuttanut mielikuvaani puistoista. Kantakaupungin puistot olivat lisäksi tuttuja jo ennen tutkimusta, joten omien aiempien kokemusten suodattaminen oli haastavaa, mutta tarpeellista tutkimuksen aloittamiseksi neutraalilta pohjalta.

Haastattelutilanteessa puistokäyttäjien henkilökohtaiset tarinat ja lausahdukset jäivät luonnollisesti paremmin mieleen kuin yleisen tason vastaukset, ja voivat hämärtää puiston kokonaiskuvaa. Koska tutkielmani oli osa laajempaa tutkimushanketta, tutkijana saatoinkin kiinnostaa enemmän huomiota omiin tutkimuskysymyksiin kohdentuviin vastauksiin ja ympäristön ärsykkeisiin kuin laajemman tutkimusaineiston muihin seikkoihin. Toisaalta laaja aineisto antaa valmiuksia monipuolisille jatkotutkimusmahdollisuuksille. Kansainvälistyvässä Helsingissä monikulttuurisuus voisi olla yksi tällainen näkökulma.

Tämä tutkimus toteutettiin kesällä, jolloin puistojen käyttöaste on suurimmillaan ja sään salliessa sosiaaliseen kanssakäymisen puitteet parhaimmillaan. Suomessa ilmastotekijät ovat valtava haaste julkisen kaupunkitilan elävyydelle. Olisi naivia kuvitella, että laadukas puisto on Helsingissä elävä jokaisena kesäpäivänä, saati yhdeksänä muuna kuukautena vuodessa. Lähtökohtaisesti Helsingin puistoilla on kuitenkin kehitettävää houkuttelevuudessa myös kauniina aurinkoisina kesäpäivinä.

Tutkimusta ei haluttu toteuttaa etukäteen tiedossa olleiden tapahtumien aikana, mikä osoittautui haasteelliseksi tapahtumien näytellessä tärkeää roolia helsinkiläispuistojen arjessa. Itse asiassa tapahtumat voidaan laskea lähes normaaliolosuhteeksi erityisesti kantakaupungin puistoissa kesäviikonloppuisin. Jos tapahtumien ajankohdat olisi sisällytetty tutkimukseen, puistot olisivat näyttäneet vieläkin eläväisemmiltä, ja toisaalta korostaneet kantakaupungin ja esimerkiksi välikaupunkien puistojen eroa.

Koska kenttätöitä tehtiin vain noin kymmenen tuntia puistoa kohden, kunkin puistoprofiilin yleistämisessä tulee harjoittaa varovaisuutta. On mahdollista, että sattuma

ei tuonut eteemme elämää Annalan puistossa, vaikka siellä sellaista olisikin. Elävyys saattaa myös olla kausittaista, ja puisto olla hyvinkin käytetty talvella esimerkiksi mäenlaskuun. Niin ikään Kirsikkapuisto olisi varmasti upea kokea jokavuotisen Hanamijuhlan aikaan, vaikka puisto tässä arkikäyttöä korostavassa tutkimuksessa olikin epäonnistunut. Tutkimuksen tuloksissa pitää huomioida, että ne ovat kontekstisidonnaisia eli tiettyinä aikoina tiettyä tarkoitusta varten koettuja.

Vaikka tutkielmani keskittyy puistojen sosiaaliseen ympäristöön, täytyy pitää mielessä sosiaalisten merkitysten toistuneen tutkimuksessa vähemmän kuin fyysiseen ympäristöön liittyneet merkitykset. Lähisijainti näyttäytyi kauttaaltaan puistojen ensisijaisena arvotekijänä, ja puiston ominaisuuksissa materiaalisia elementtejä kiiteltiin. Toisaalta fyysisen ympäristön korostuminen heijastaa kysymystenasettelua (tutkimus ei lähtökohtaisesti ollut sosiologinen tutkimus) sekä sitä, että ihmisen on vastauksissaan helpompi mieltää fyysinen ympäristö (puut, penkit, kukat) kuin abstraktit käsitteet (sosiaalisuus, tunnelma jne.).

Tämän tutkimuksen vastaajajoukko koostui jo ennestään kaupunginosapuistojen käyttäjistä. Luonnollisesti puistossa ollessaan tutkimuksen aikana he lähtökohtaisesti pitivät tilassa olemisesta. Olisi erilaista tutkia niiden kaupunkilaisten arvoja ja tilakäytön tapoja, jotka eivät välttämättä ole puisto-oleskelijoita. Säännöllisten puistokäyttäjien ulkopuolisen ryhmän tarkastelu on oleellista silloin, kun halutaan laajentaa puistojen käyttäjäkuntaa universaalisimmaksi. Toisaalta paikan päällä tehdyn tutkimuksen voidaan ajatella tavoittavan sosioekonomisesti ja ikärakenteellisesti laajemman skaalan vastaajia kuin esimerkiksi verkossa toteutetun kyselyn, joka edellyttää vastaajilta tietoteknistä valmiuksia.

On selvää, että kaikki kaupunkilaiset eivät toivo puistoilta tutkielmani kaltaista sosiaalisuutta ja toimintaa. Rauhalle ja yksin olemiselle on myös luotava tilaa. Vaikka Helsingin viherpinta-alasta suurin osa on luonnonmukaista viherympäristöä, joka lähtökohtaisesti vahvemmin tukee asukkaiden luontokokemuksia, on tärkeää tunnustaa puistojen merkitys luonnonympäristöinä kaupungissa. Iso osa Helsingin metsistä sijaitsee kaukana tiheästi asutetuista asuinalueista, kuten Sipoonkorvessa, jolloin luonnonmukaisen viherympäristön läsnäolo ei ole kaikille kaupungissa itsestäänselvyys pinta-alan korkeasta osuudesta huolimatta. Puistot ovat parhaimmillaan, kun sekä niiden sosiaalista että viherympäristöä arvostetaan.

Lukijan tulee olla kriittinen kansainvälistä kirjallisuutta kohtaan helsinkiläispuistoja koskevassa tutkimuksessa. Kaupunki- ja viherrakenteet ovat eri kaupungeissa erilaisia, joten esimerkiksi amsterdamilaisen ja helsinkiläisen kaupunginosapuiston ei voida olettaa täyttävän samoja tehtäviä kaupungissa. Myös ihmisten luontosuhde, julkisen tilan haltuunoton kulttuuri ja tilojen sallivuuden taso sekä institutionaalisesti että sosiologisesti saavat joka kaupungissa omat ominaispiirteensä.

Tämä tutkimus ei käsittele lainkaan kaupunkilaisten mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin viherympäristön suunnitteluun, vaikka se on avoimen ja demokraattisen suunnittelun kannalta oleellista. Tutkielmani keskittyi kaupunkilaisten voimaan muokata kaupunkitilaa omilla toiminnoillaan ja tilojen haltuunotoilla, mutta ympäristöön vaikuttamiseen on monia muitakin keinoja. Tämä synnyttää hedelmällisen jatkotutkimuskohteen yhdistämällä pehmoGIS-menetelmiä julkisen tilan tutkimukseen.

7. LOPUKSI

Tutkielmani tavoitteena on ollut tarkastella helsinkiläispuistojen julkisen tilan laatua sosiaalisen ympäristön näkökulmasta sekä etsiä niitä merkityksiä, joita kaupunkilaiset kaupunginosapuistoihin liittävät. Tunnettuihin julkisen tilan teorioihin (esim. Jacobs 1961; Gehl 2011) nojautuen tutkielmani otaksui, että julkinen tila on sosiaalisesti laadukas silloin, kun siellä on erilaisia toimintoja, ihmisiä ja tunnelmia. Kuvaa elävästä kaupunkitilasta on vaikea sanoin määritellä, mutta helppo aistein kokea. Siksi tutkielmani on ollut luonteeltaan laadullinen ja kokemusperäistä tietoa korostava.

Tutkimus osoitti, että Helsingin kaupunginosapuistoja ei voida pitää keskenään samanlaisina tai samoja funktioita täyttävinä kaupunkiympäristöinä. Jokaisella tutkimuksen kaupunginosapuistolla on oma profiilinsa niin rakennetun ympäristön kuin luonnon- ja ihmisympäristönsäkin puolesta. Laadukkaan sosiaalisen julkisen tilan näkökulmasta toiset helsinkiläispuistot ovat onnistuneita ja toimivia, toiset epäonnistuneita ja toimimattomia. Onnistuneilla puistoilla on potentiaalia edistää elävää kaupunkia ja tukea Helsingin visiota tulevaisuuden hyvästä kaupunkiympäristöstä asua.

Tutkielma onnistui haastattelu- ja havainnointitutkimuksen kautta erittelemään 12 tutkimuspuistosta ne, jotka ovat sosiaalisen julkisen tilan näkökulmasta laadukkaimpia.

Nämä puistot ovat sijainniltaan, saavutettavuudeltaan, kaupunkiympäristöltään, muotoilultaan, toiminnallisuudeltaan, ylläpidoltaan ja identiteetiltään onnistuneita kaupunkiympäristöjä, jotka houkuttelevat ihmisiä. Erilaiset käyttäjäryhmät ja näiden pitkäkestoiset toiminnot luovat mahdollisuuksia sosiaalisiin kohtaamisiin sekä synnyttävät viihtyisiä, toiminnallisia ja avoimia ilmapiirejä. Suunnittelijat ovat tärkeässä roolissa luodessaan joustavat fyysiset puitteet sosiaaliselle julkiselle tilalle, mutta aidosti se syntyy vasta puistoa käyttävien ihmisten kautta.

Tutkimuksessa laadukkaiksi sosiaalisiksi julkisiksi tiloiksi osoittautuneita kaupunginosapuistoja voidaan pitää esimerkkeinä sellaisista puistoista, joita Helsingin kaupungin uuden yleiskaavan visio tavoittelee. Arjen kohtaamisiin ja kestävään kaupunkielämään tähtäävien monitoiminnallisten kaupunginosapuistojen merkitys kasvaa Helsingin asukasmäärän noustessa ennustetulla tavalla. Tiivistyvässä kaupungissa kulutusta kestävien rakennettujen viheralueiden säilymistä tulee vaalia, ja pienikokoisia taskupuistoja voisi jopa perustaa lisää sopiville kaupunkialueille.

Viheralueiden perinteikkäänä funktionaalisen tehtävänä on Suomessakin nähty virkistys- ja terveydellisen hyvinvoinnin edistäminen. Viheralueiden terveysvaikutuksia on ollut sosiaalisia hyvinvointivaikutuksia suoraviivaisempaa tarkastella, sillä ne ovat mitattavissa ja staattisempia kuin aikasidonnaiset kokemusperäiset hyvinvointivaikutukset. Olen tutkielmallani pyrkinyt osoittamaan, ettei kaupunkiluonnon roolia sosiaalisena tilana ole vielä huomioitu riittävästi. Vaikka kaupunkien viheralueiden yksi selkeä tehtävä on olla kiireisen arjen vastapaino ja virkistysympäristö, erityisesti kaupunginosapuistoilla on muitakin vastuita, joita voidaan myös kehittää lisää.

Pohdin tutkielmani edetessä, onko mahdollista löytää jonkinlainen uusi jäsenyys sille, millaiset puistot ovat elävyydeltään onnistuneimpia ja asukkaiden mielestä merkityksellisimpiä. Tutkimus osoitti, että elävää kaupunkia edistävien kaupunginosapuistojen ei voida olettaa olevan kaupunkilaisille aina tunnetasolla erityisen tärkeitä. Sosiaaliselta julkiselta tilaltaan laadukkaat puistot palvelevat elävän, avoimen ja viihtyisän kaupungin tarkoitusta onnistuneesti ja ovat mieluisia paikkoja tästä nauttivalle kaupunkilaisväestölle. Muilla kaupunginosapuistoilla voi kuitenkin olla toisenlaisia tehtäviä, kuten olla rauhoittumisen tai luontokokemusten paikka, joita ei tule merkitystekijöinä väheksyä. Vaikka kaupunginosapuistojen yhteisinä arvotekijöinä

voidaan pitää geneerisiä ominaisuuksia kuten vihreyttä, hyvää huolenpitoa ja sijaintia lähellä kotia, puistojen arvostukset syntyvät hyvin erilaisista lähteistä eikä niillä ole aina tekemistä julkisen tilan laadun tai elävyyden kanssa.

Humanistiseen maantieteeseen tukeutuen tutkielmani toi esiin paikan ja tilan toteutumisen eri tasoja. Paikan ja tilan välinen ero ei tutkielmani mukaan ole staattinen tai essentialistinen, vaan ajassa ja paikassa muuttuva. Kaupunkitila voi olla käyttäjälleen paikka vain tietyssä hetkessä ilman syvällistä paikkatunnetta. Tällöin tila muodostuu paikaksi oleskelun, ilmapiirin ja muiden käyttäjien eli ihmisympäristön kautta. Toisaalta paikkatunnetta saattaa esiintyä tyhjässä ja käyttämättömässä kaupunkitilassa, jolloin se tuntuu asukkaalle paikalta aina esimerkiksi pysyvän luontoarvon tai muistojen kautta. Tutkielmani tulokset haastavat perinteisen humanistisen maantieteen näkemystä paikan ja tilan määritelmistä. Tulokset lisäksi todentavat, että hetkessä koettu ihmisympäristöstä kumpuava paikkatunne on elävän kaupungin kannalta merkittävintä.

On mahdollista, että elävänä kaupunkiympäristönä näyttäytyneissä puistoissa viihtyvät käyttäjät ovat enemmän kytkeytyneitä tilan tarjoamaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, oleskeluun, vapauden olotilaan tai oman identiteetin toteuttamiseen kuin fyysisesti itse paikkaan. Nimenomaan kaupunginosapuistot näyttäytyvät Helsingissä sellaisina tiloina, jotka tarjoavat areenan avoimen ihmisympäristön syntymiselle, kun ne esimerkiksi Etelä-Euroopassa voivat olla vanhojen kaupunkien intiimit aukiot, torit tai jokivarret. Tässä tutkimuksessa kaupunginosapuistot valikoituvat erityisen merkittäväksi paikaksi esimerkiksi nauttia auringosta kaupungissa. Tulos ei vähättele kaupunginosapuistojen merkitystä, vaan korostaa paikkamerkitysten erilaisia syntymekanismeja ja -lähteitä elävän kaupungin näkökulmasta.

Elävä kaupunki on yhä enemmän asukkaiden käsissä kaupungin tarjotessa siihen mahdollisuuksia. Asukasaktiivisuuden lisääntyessä kaupunkien julkisia tiloja otetaan haltuun ennennäkemättömällä tavalla. Kaupungit ovat alkaneet ymmärtää asukasaktiivisuuden voimavarana sen sijaan, että kaupunkilaisten pyrkimyksiä käyttää julkisia tiloja rajoitettaisiin. Merkittävää on, että nimenomaan kaupunginosapuistot ovat profiloituneet yhdeksi asukasaktiivisuuden näyttämöksi kaupunkielämää edistävien tapahtumien, kuten Ravintolapäivän tai Siivouspäivän kautta. Helsingissä puistot nähdään viihtyisinä, kaikille avoimina ja saavutettavina ympäristöinä, jotka voivat toimia ihmisten kokoontumisen kehtoina eli eräänlaisina demokratian toteutumisen areenoina.

Helsingin on mahdollista toteuttaa elävän viherympäristön edistämisen kokeiluja ainakin kahdella eri tavalla: tuomalla lisää puistoympäristöä perinteiseen kaupunkiin tai tuomalla perinteistä kaupunkia puistoympäristöön. Näistä ensimmäinen tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että kaupunki perustaa uusia kaupunginosapuistoja tai tuo viherympäristöä, kuten nurmikkotaskuja, muuten rakennettuun ympäristöön. Jälkimmäinen ehdotus on puolestaan toteutettavissa lisäämällä puistoihin moniulotteisuutta, istumisen mahdollisuuksia tai palvelutarjontaa, kuten ruokakoju, kahvila, kirjastokioski tai pelilainaamo. Lopputuloksena voidaan luoda monitoiminnallista avointa sosiaalista julkista tilaa, joka lisää asukkaiden elämänlaatua ja tyytyväisyyttä asuinympäristöönsä.

Elävän kaupungin edistäminen talvella on yksi Helsingin suurimmista haasteista ja selvitystyön tarpeista. Voisiko pääsyltään julkisiin sisätiloihin, kuten ostoskeskuksiin tai metroasemille, suunnitella kaupunkilaisten olohuoneita? Tähän kysyntään vastaa jo Helsingin vuonna 2018 avattava keskustakirjasto, mutta silti uusia viherympäristöä hyödyntäviä ratkaisuja kaivataan yhteistyössä esimerkiksi yksityisen sektorin kanssa. Uskon, että kaupungin tiivistyessä ja jakamistalouden edetessä kaupunkilaisten halu jakaa niin palveluita kuin kaupunkitiloja lisääntyy. Kaupunkilaisten kokoinen ja ehdoilla suunniteltu kaupunki tulee nähdä voimavarana, jolla on potentiaalia nostaa kaupungin imagoa kestäväksi ja asukkaistaan välittävänä asuinympäristönä.

Helsingin kaupunginosapuistoihin kohdistuvat arvot tukevat puistojen kehittämistä kohti elävää ja monitoiminnallista kaupunkiympäristöä, joka mahdollistaa sosiaalisia kohtaamisia. Tässä tutkimuksessa sosiaalisena julkisena tilana näyttäytyneet kaupunginosapuistot tarjoavat olemisen tiloja, joita määrittävät ihmisympäristöt ja omaleimaiset tunnelmat. Tällaisilla puistoilla on potentiaalia toimia Helsingin vahvuutena sekä ekologisesti että sosiaalisesti kestäväksi kaupungin näkökulmasta. Elävä kaupunki ja hyvinvoivat asuinympäristöt edellyttävät julkisen tilan kehittämistä sellaisista tilallisista lähtökohdista, jotka tukevat luovia ja spontaaneja ihmisympäristöjä, ja joissa itse kaupunkilaisilla on hyvä olla.

8. KIITOKSET

Tämä tutkielma on syntynyt pitkän työn tuloksena ja on tänään sitäkin arvokkaampi. En olisi yhtä onnellisessa asemassa ilman rakasta tutkimusryhmääni: ohjaajaani tutkija Kati

Vierikkoa sekä kanssaopiskelijoita Jasminaa ja Maria. Tukenne on tämän kaksivuotisen projektin aikana ollut aina kannustavaa ja siksi arvokasta. Kiitos siitä.

Haluan lisäksi kiittää Helsingin yliopistoa kaikista niistä kansallisista ja kansainvälisistä kokemuksista, joista olen tähän työhön saanut hakea inspiraatiota. Kiitos maantieteen ja ympäristötieteiden laitoksille tieteidenvälisen yhteistyön mahdollistamisesta. Tiede on parhaimmillaan, kun tuotamme sitä yhdessä.

Kumpulan maantieteilijät ansaitsevat kiitoksen sanoinkuvailemattomasta akateemisesta yhteisöstä, joka tukee oppimista niin tieteessä kuin elämässä tieteen ulkopuolella. Erityisesti Anna, Elli ja Veera, Herzlichen Dank. Haluan lisäksi kiittää tutkija Michail Galanakista, joka sai minut ensimmäisenä inspiroitumaan julkisen tilan tutkimuksesta. Kiitos Mari Vaattovaara luovuuden tukemisesta ja Petteri Muukkonen työni tarkkasilmäisestä oikolukemisesta.

Viimeinen kiitos kuuluu kaikille niille sydämellisille lähipiiriläisille, niin perheelle kuin ystäville, jotka ovat jaksaneet uskoa minuun ja työni valmistumiseen. Erityiskiitos äidilleni kaikista niistä kirjaston kirjoista ja lainojen hoitamisista.

Finally, a special thank you to my international group of friends that form my home away from home. Your views on life have supported this thesis greatly. Et Merci à Valérie, tu sais ce que l'Italie signifiait pour moi. E finalmente, meu amor, obrigada.

9. KIRJALLISUUS

Agnew J. (1978/2005). *Space: Place*. Artikkeliteoksessa *Spaces of Geographical Thought: Deconstructing Human Geography's Binaries* (ed; Johnston & Cloke). ss. 63-73. SAGE Publications Ltd.

Ameel, L. & S. Tani (2007). Säröjä kaupunkitilassa: parkour. *Alue ja Ympäristö*, vol. 36:1, 3–13.

Anttila, P. (2014). Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Metodix - metoditietämystä kaikille. <<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#7.4.1.Abduktiivinen.paattely>> 14.10.2017

Barnes, M.L. & E.K. Sharpe (2009). Looking Beyond Traditional Volunteer Management: A Case Study of an Alternative Approach to Volunteer Engagement in

Parks and Recreation. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, vol. 20:2, 169-187.

Bennett, J. (2010). *Vibrant matter: A political ecology of things*. Durham, NC: Duke University Press.

Bramley, G. & S. Power (2009). Urban form and social sustainability: the role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, vol. 36, 30–48.

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, vol. 68, 129–138.

Dempsey, N., G. Bramley, S. Power & C. Brown (2011). The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability. *Sustainable Development*, vol. 19, 289–300.

Dinnie, E., K. M. Brown & S. Morris (2013). Reprint of “Community, cooperation and conflict: Negotiating the social well-being benefits of urban greenspace experiences”. *Landscape and Urban Planning*, vol. 118, 103–111.

Francis, J., B. Giles-Corti, L. Wood & M. Knuiman (2012). Creating sense of community: The role of public space. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 32, 401–409.

Franck, K. A. & Q. Stevens (2007). *Tying down loose space*. Teoksessa Franck. & Stevens (toim.) Loose space. Possibility and diversity in urban life. Routledge, London, 1–33.

Galanakis, M. (2014). Urban public space design: unwise design and social exclusion. *Architecture about Architecture*, Paper in the Fifth European Academy of Design Conference, Barcelona, Spain. 12 s.

Galanakis, M. (2012). The living rooms our city-centres ought to be: Olohuone an urban experiment in Helsinki Railway Station. *Journal of Arts & Communities*, vol. 3: 2, 115–133.

Gehl, J. (2011). *Life between buildings: using public space*. 207 s. Island Press, Washington.

Gehl, J. (2010). *Cities for People*. 270 s. Island Press, Washington.

Gonçalves, P., F. Grilo, R. Mendes, J. Vieira, A. Príncipe, D. Teixeira, C. Branquinho, M. Santos-Reis (2017). *Multitaxa assessment of Urban Green Infrastructure (UGI) – species diversity in cities*. Identifying, quantifying and qualifying biocultural diversity: Assessment of Biocultural Diversity, GREEN SURGE Deliverable 2.3., Copenhagen, 17–25.

- Gustafsson, P. (2001). Meanings of Place: Everyday Experience and Theoretical Conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 21, 5–16.
- Hauru, K., S. Koskinen, D.J. Kotze & S. Lehvävirta (2014). The effects of decaying logs on the aesthetic experience and acceptability of urban forests. Implications for forest management. *Landscape and Urban Planning*, vol. 123, 114–123.
- Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (2013). *Helsingin yleiskaava: Visio 2050*. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013: 23. <http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2013-23.pdf> 30.3.2016
- Heritage, J. (1996). *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. 327 s. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- HSY (2015). *SeutuCD'15*. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän ylläpitämä paikkatietoaineisto.
- Hyötykasviyhdistys Ry (2017). Annalan puutarha. Yhdistyksen verkkosivut. <<https://hyotykasviyhdistys.fi/annala/>> 6.9.2017
- Ikonen, N. (2010). *Tiivistä ja hyvää? Esikaupungin täydennystä kokemuseräistä paikkatietoa hyödyntäen*. Diplomityö, Aalto yliopisto.
- Ilkka, S. (2016). ”Jo melkein eurooppalaista”: Hämeenkadun itäpää heräsi vihdoinkin henkiin. *Aamulehti*, Kotimaa 3.6.2016. <<https://www.aamulehti.fi/kotimaa/jo-melkein-eurooppalaista-hameenkadun-itapaa-herasi-vihdoin-henkiin-23699432/>> 6.9.2017
- Inroy, N. (2000). Urban Regeneration and Public Space: The Story of an Urban Park, *Space and Polity*, vol. 4:1, 23–40.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*, Modern Library Edition, 598 s, Modern Library, New York
- Kazmierczak, A. (2013). The contribution of local parks to neighbourhood social ties. *Landscape and Urban Planning*, vol. 109, 31–44.
- Kaakinen, I. (2013). Julkijuominen, julkisten tilojen sääntely ja Karhupuiston käytöskukat. *Alue ja Ympäristö* vol. 42: 2, 17–29.
- Kent, F. & K. Madden (2003). Creating Great Urban Parks: Project for Public Spaces. *Places*, vol. 13: 3, 71-73.
- Kent, F. (2009). Creating Great Urban Parks. Project for Public Spaces 1.1.2009. <<https://www.pps.org/reference/creating-great-urban-parks/>> 13.9.2017
- Koch, R. & A. Latham (2011). Rethinking urban public space: accounts from a junction in West London. *Transactions of the British Geographers*, 2011.

- Korpela, K.M., M. Ylén, L. Tyrväinen & H. Silvennoinen (2010). Favorite green, waterside and urban environments, restorative experiences and perceived health in Finland. *Health Promotion International*, vol. 25:2, 200–209.
- Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy (2014). *MOT Kielitoimiston sanakirja*. Helsingin yliopiston intranetissä sijaitseva verkkosivu, 12.7.2016
- Kuntaliitto (2017). Kuntien pinta-alat ja asukastiheydet.
<<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/kuntien-pinta-alat-ja-asukastiheydet>>
27.8.2017
- Kuusisto-Arponen A-K. ja S. Tani (2009). Hengailun maantiede: Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue ja ympäristö* vol. 38: 1, 51–58.
- Kyttä, M., A. Broberg, M. Haybatollahi & K. Schmidt-Thomé (2015). Urban happiness: context-sensitive study of the social sustainability of urban settings. *Environment and Planning*, vol. 47, 1-24.
- Kyttä, M., A. Broberg, T. Tzoulas & K. Snabb (2013). Towards contextually sensitive urban densification: Location-based softGIS knowledge revealing perceived residential environmental quality. *Landscape and Urban Planning*, vol. 113, 30-46.
- Lanki, T., T. Siponen, A. Ojala, K. Korpela, A. Pennanen, P. Tiittanen, Y. Tsunetsugu, T. Yuko, T. Kagawa, L. Tyrväinen (2017). Acute effects of visits to urban green environments on cardiovascular physiology in women: A field experiment. *Environmental Research*, vol. 159, 176-185.
- Leikkilä, J., M. Faehnle & M. Galanakis (2013). Promoting interculturalism by planning of urban nature. *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 12: 2, 183-190.
- Low, S. & N. Smith (2006). *Introduction: The imperative of Public Space*. Teoksessa *The Politics of Public Space*, Low & Smith (ed.), Routledge, Taylor & Francis Group, Yhdysvallat 2006.
- Madden, D.J. (2010). Revisiting the End of Public Space: Assembling the Public in an Urban Park. *City & Community*, vol. 9: 2, 187-207.
- Massey, D. (1994). *Space, Place and Gender*. 3 p, 280 s, Policy Press, Cambridge.
- Mitchell, D. (1995). The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers* vol. 85:1, 108-133
- Moulay, A., N. Ujang & I. Said (2017). Legibility of neighbourhood parks as a predictor for enhanced social interaction towards social sustainability. *Cities* vol. 61, 58–64.

- Mäenpää, P. (2007). *Asukaskokemus: avaraa urbanismia välikaupungissa*. Artikkeliteoksessa Kangasojä & Schulman (toim.): Arabianrantaan! Uuden kaupungin mairhinnousu. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki 2007.
- Neuvonen, M., T. Sievänen, S. Tönnés & T. Koskela (2007). Access to green areas and the frequency of visits – A case study in Helsinki. *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 6: 4, 235–247.
- Niemelä, J., S-R. Saarela, T. Söderman, L. Kopperoinen, V. Yli-Pelkonen & S. Väre (2010). *Kaupunkiluonnon ekosysteemipalvelut*. Teoksessa: Hiedanpää, J., L. Suvantola & A. Naskali (Toim.), Hyödyllinen luonto. Ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana. Vastapaino. ss. 203–223.
- Nykänen, S. & J. Metso (2014). Mistä lähtien puistoissa on saanut tallata nurmikoita? Helsingin Sanomat, Sunnuntai 24.8.2014.
<<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1408687167075>> 12.2.2016
- Pincetl, S. & E. Gearin (2005) The Reinvention of Public Green Space, *Urban Geography*, vol. 26:5, 365-384.
- PPS = Project for Public Spaces (2017). The Big Backyard: Neighborhood Park Becomes Center of Community Activity in Toronto.
<<https://www.pps.org/projects/successtoronto-2/>> 18.9.2017
- PPS = Project for Public Space (2015). What Makes a Successful Place?
<<http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>> 1.4.2016
- Pyry, N. & S. Tani (2017). More-than-human playful politics in young people's practices of dwelling with the city. *Social & Cultural Geography*, 2017.
- Relph, E. (1976). *Place and Placenessness*. 3 p, 156 s, Pion Limited, London.
- Räsänen, J-M. (2014). *Tietotekniikkaan pohjautuva asiakastiedon käyttö sosiaalipäivystyksessä: etnometodologinen puheen ja vuorovaikutuksen tutkimus*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Silfverberg, O. (2010). Kaikkien oma tila: Kaupunkiluonnon merkityksiä itähelsinkiläisten asukkaiden näkökulmasta, Pro Gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Sixsmith, J. (1986). The meaning of home: An exploratory study of environmental experience. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 6, 281- 298.
- Tani, S. (2011). Oikeus oleskella: Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö* vol. 40:2, 3-16.
- Tuan, Y. (1977). *Space and Place: The Perspective of Experience*. 6 p, 235 s, University of Minnesota Press, Minneapolis.

Tuan, Y. (1979). *Space and Place: Humanistic Perspective*. Teoksessa Gale, S. & G. Olsson (toim.) *Philosophy in Geography*, D. Reidel Publishing Company, 387–427.

Tyrväinen, L., K. Mäkinen & J. Schipperijn (2007). Tools for mapping social values of urban woodlands and other green areas. *Landscape and Urban Planning*, vol. 79, 5-19.

Vierikko, K., B. Elands, P. Goncalves, A.C. Luz, E. Andersson, D. Haase, L. Fischer, I. Kowarik, J. Niemelä (2017a). *Biocultural diversity (BCD)*: Linkages between people and nature - database, typology and indicators. GREEN SURGE Milestone 22. Luettavissa verkossa: <<http://greensurge.eu/products/biocultura-diversity/>>

Vierikko, K., E. Andersson, C. Branquinho, B. Elands, F.K. Leonie, P. Gongalves, F. Grilo, D. Haase, C. Ioja, I. Kowarik, J. Lindgren, R. Mendes, J. Niemelä, M. Pieniniemi, A. Principe, M. Puttonen, M., Santos-Reis, D. Teixeira, J. Viera & V. Yli-Pelkonen (2017b). Identifying quantifying and qualifying biocultural diversity - Assessment of biocultural diversity. GREEN SURGE Deliverable 2.3. Luettavissa verkossa: <<http://greensurge.eu/products/biocultura-diversity/>>

Vierikko, K., J. Salminen, J. Niemelä, J. Jalkanen & N. Tamminen (2014). Helsingin kestävä viherrakenne: Miten turvata kestävä viherrakenne ja kaupunkiluonnon monimuotoisuus tiivistyvässä kaupunkirakenteessa - kaupunkiekologinen tutkimusraportti. *Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä* 2014: 27. <http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2014-27.pdf> 28.3.2016

Vikman, M. (2015). Elävöitetty Hämeenkatu kerää tamperelaisilta myös kiitosta, mutta liikennettä voisi vähentää. Yle Uutiset, Kotimaa 21.8.2015. <<https://yle.fi/uutiset/3-8240747>> 6.9.2017

Ward Thompson, C. (2002). Urban open space in the 21st century. *Landscape and Urban planning*, vol. 60: 59–72.

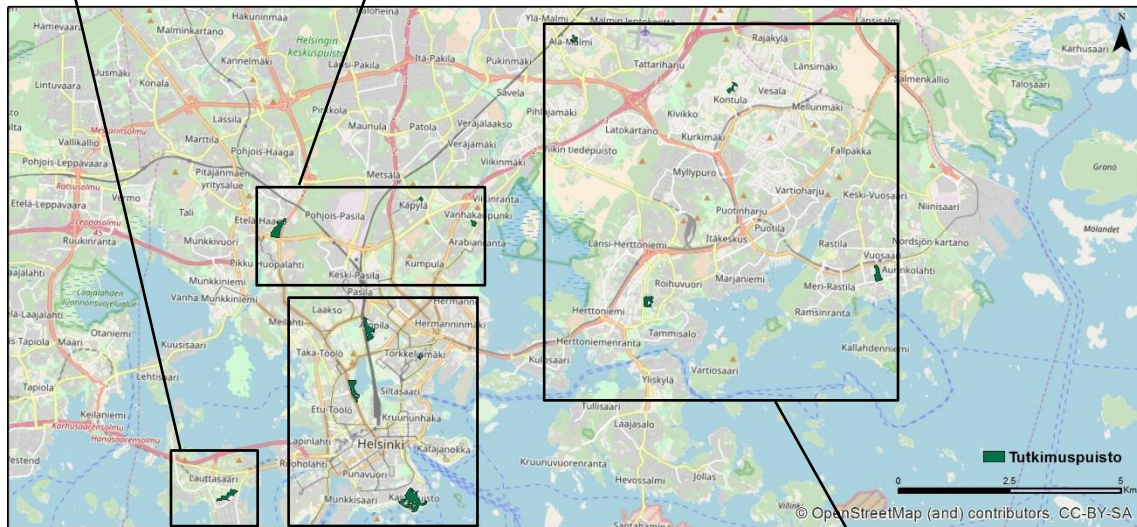
Whyte, H. W. (1980). *The Social Life of Public Spaces*. 1 p., 120s, Edwards Brothers, Inc., Michigan.

YT = Yhteinen tulevaisuutemme (1987). Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. Alkuperäisteoksen nimi Our Common Future. *World Commission of Environment and Development*, 1987. Suomennos Kaija Anttonen.

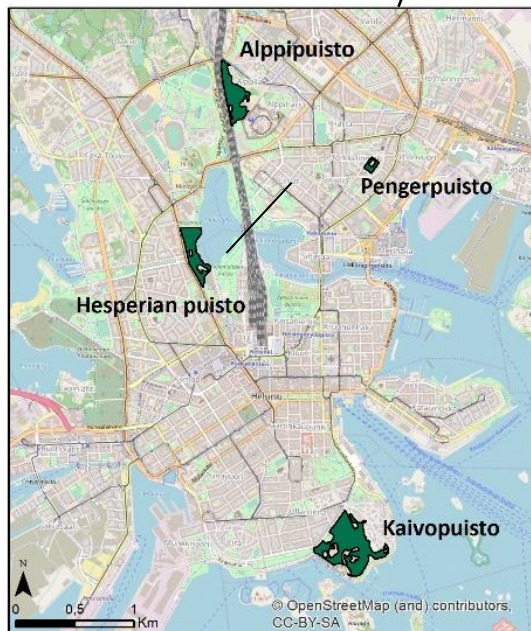
LIITE 1. Tutkimuspuistojen sijainti Helsingissä.

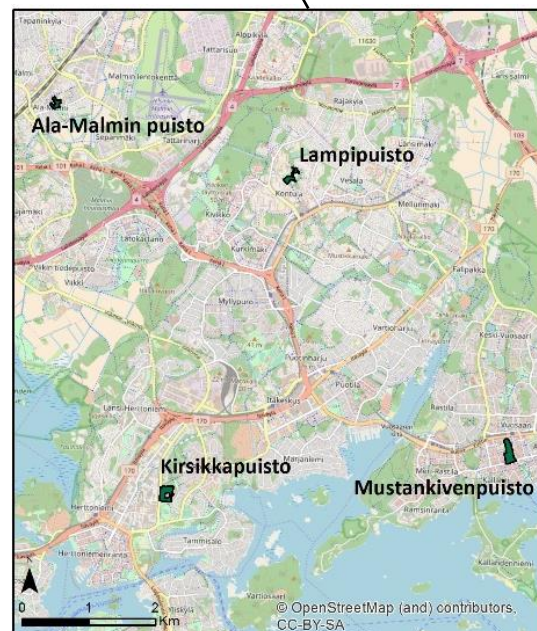
Vähäkaupungin puistot

Kaikki puistot

Kantakaupungin puistot

Esikaupungin puistot

LIITE 2. Suomenkielinen haastattelulomake (sivut 1-2)

Pvä: _____ Puiston nimi _____ Postinumero: _____ Lomake nro _____

1.1. Miksi tulitte tänään puistoon vai oletteko vain kulkemassa puiston läpi?	1.2. Kuinka kauan aiotte viipyä tässä puistossa?
☐ Kuljen puiston läpi	☐ Kuljen vain läpi
Jos tulitte puistoon jotain tiettyä tarkoitusta varten, kertokaa omin sanoin, miksi tulitte:	☐ < 0,5 tuntia
	☐ 0,5-1,5 tuntia
	☐ 1,5-3 tuntia
	☐ 3-5 tuntia
☐ > 5 tuntia	
1.3. Tapaatteko puistossa muita tänään?	1.4. Miten tai millä saavuitte puistoon?
En, olen tällä kertaa yksin: _____ Kyllä, keta: _____	
1.5. Arvioikaa kuinka usein käytte tässä puistossa?	1.6. Onko tämä puisto Teille erityisen tärkeä?
En käytä tätä puistoa/ kuljen vain läpi: _____	Kyllä: ___ miksi:
Kesäisin: _____	Ei: ___ miksi ei:
Talvisin: _____	
1.7. Käyttekö säännöllisesti jossain toisessa puistossa tai viheralueella tässä lähellä tai muualla Helsingissä?	1.8. Onko Teillä erityistä mielpaikkaa tässä lähistöllä tai muualla Helsingissä? Jos on, minkä niminen paikka on ja missä se sijaitsee?
En: _____ Kyllä, missä: _____	
1.9. Mistä nautitte eniten täällä ollessanne?	1.10. Mainitkaa yksi asia (jos voitte), joka on mielestänne parasta tässä puistossa?
1.11. Häiritseekö jokin viihtymistänne tässä puistossa? Jos kyllä, niin selventäkää, mikä:	1.12. Oletteko huolissanne mistään tähän puistoon liittyen tai huolettaako puiston tulevaisuus? Jos kyllä, niin selventäkää, mikä:
1.13. Koetteko tämän puiston luonnon monimuotoiseksi? Jos kyllä, niin selventäkää miksi:	1.14. Koetteko että tämä puisto on kulttuurisesti monimuotoinen? Jos kyllä, niin määriteltäkää mikä tekee puistosta kulttuurisesti monimuotoisen?

2. Tässä osassa on neljä tarkentavaa kysymystä liittyen puiston monimuotoisuuteen ja viihtymiseen vaikuttavista tekijöistä. Pyydämme teitä olemaan miettimättä kysymyksiä tai väittämiä liian pitkään, vaan vastataamaan spontaanisti. Muistutamme myös, että väärää vastausta ei ole.

2.1. Kuinka paljon tämä puisto mielestänne lisää erilaisten väestöryhmien kohtaamista, suvaitsevaisuutta ja erilaisten kulttuurien ymmärtämistä? Voitte vastata 0, jos ette osaa tai halua vastata.

Tämä puisto lisää	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Eri väestöryhmien kohtaamista	1	2	3	4	5	0
Suvaitsevaisuutta	1	2	3	4	5	0
Erilaisten kulttuurien ymmärtämistä	1	2	3	4	5	0

2.2. Mitä erilaisia eläin- ja kasvilajeja tässä puistossa mielestänne on? Valitkaa asteikolla 1-5 jokaisen lajiryhmän kohdalla, kuinka paljon erilaisia lajeja koette puistossa elävän. Voitte vastata 0, jos ette osaa tai halua vastata.

Tässä puistossa elää/ on	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Erilaisia puita ja pensaita	1	2	3	4	5	0
Erilaisia koristekasveja	1	2	3	4	5	0
Erilaisia luonnonkasveja	1	2	3	4	5	0
Eri lintulajeja	1	2	3	4	5	0
Eri perhoslajeja	1	2	3	4	5	0
Erilaisia sieniä ja jäkälä	1	2	3	4	5	0

2.3. Edistääkö tämä puisto mielestänne Teidän tai kaupungin hyvinvointia? Voitte vastata 0, jos ette osaa tai halua vastata.

Edistää hyvinvointia	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Henkilökohtaista	1	2	3	4	5	0
Kaupungin	1	2	3	4	5	0

2.4. Arvioikaa asteikolla 1-5, kuinka paljon seuraavat yksittäiset tekijät tässä puistossa edistävät viihtymistänne? Voitte myös kommentoida, haluaisitteko jotain parannuksia tai muutoksia, jotka lisäisivät viihtymistänne.

Tekijä	Ei ollenkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon	Muutosehdotukset
Tekijä 1	1	2	3	4	5	
Tekijä 2	1	2	3	4	5	
Tekijä 3	1	2	3	4	5	
Tekijä 4	1	2	3	4	5	
Tekijä 5	1	2	3	4	5	
Tekijä 6	1	2	3	4	5	
Tekijä 7	1	2	3	4	5	

LIITE 2. Suomenkielinen haastattelulomake (sivut 3-4)

<p>3. Taustatiedot. Pyydämme Teitä ystävällisesti täyttämään taustatietojanne ja arvojanne koskevat kysymykset huolellisesti. Taustatiedot ovat tulosten tulkinnan kannalta erittäin tärkeitä. Tietojanne käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, emme anna niitä eteenpäin kenellekään kolmannelle osapuolelle, emmekä käytä tietojanne mihinkään muuhun, kuin tämän tutkimuksen tarkoituksiin.</p>	
<p>3.1. Ikänne: _____</p> <p>3.2. Sukupuoli: ☐ Mies ☐ Nainen</p>	<p>3.4. Mikäli ette ole syntynyt Suomessa, minä vuonna tulitte Suomeen: _____</p>
<p>3.3. Oletteko syntyneet Suomessa: ☐ Kyllä ☐ En, synnyinmaanne: _____</p>	<p>3.6. Mikäli asutte tällä hetkellä Helsingissä, oletteko asuneet koko ikänne Helsingissä? ☐ Kyllä ☐ Kyllä, lyhyitä ajanjaksoja lukuun ottamatta ☐ En, muutin Helsinkiin vuonna: _____</p>
<p>3.5. Asutteko pysyvästi Suomessa: ☐ Kyllä ☐ En, asun tilapäisesti</p>	
<p>3.6. Mitä kieltä/ kieliä puhutte kotona? Valitkaa kaikki sopivat vaihtoehdot: ☐ Suomea ☐ Somaliata ☐ Ruotsia ☐ Muuta, mitä: _____ ☐ Venäjää ☐ Englantia ☐ Viroa ☐ Saksaa</p>	<p>3.7. Nykyinen perhemuotonne? ☐ Yksinasuva ☐ Pariskunta (naimisissa/ avoliitossa) ☐ Yhden vanhemman lapsiperhe¹ ☐ Kahden vanhemman lapsiperhe¹ ☐ Yhteisö- tai kimppa-asuminen 1) Lasten syntymävuodet: _____</p>
<p>3.8. Korkein koulutusasteenne ja ammattinne tai koulutusalanne? ☐ Peruskoulu ☐ Ammattiopisto/ oppisopimus ☐ Ammattikoulu ☐ Ylioppilas ☐ Ammattikorkeakoulu ☐ Korkeakoulu- tai yliopistotutkinto ☐ Muu, mikä: _____</p>	<p>3.9. Mikä on tämänhetkinen työtilanteenne? ☐ Olen työelämässä ☐ Olen työtön ☐ Opiskelen kokopäiväisesti ☐ Olen perhevapaalla/ hoidan lapsia kotona ☐ Olen omaishoitajana kotona ☐ Olen eläkkeellä ☐ Muu, mikä: _____ Ammattinne / koulutusalanne: _____</p>
<p>3.10. Asumismuoto: ☐ Asumisoikeus/Hitas ☐ Omistusasunto ☐ Vuokra-asunto ☐ Muu, mikä: _____</p>	<p>3.11. Asuintalotyyppi: ☐ Kerrostalo ☐ Omakotitalo ☐ Pien- tai rivitalo ☐ Muu, mikä: _____</p>
<p>3.12. Onko Teillä tai perheellänne omistuksessa tai säännöllisessä käytössä: ☐ Siirtolapuutarha Helsingissä tai lähikunnassa ☐ Vapaa-ajan asunto pääkaupunkiseudulla ☐ Vapaa-ajan asunto muualla Suomessa ☐ Ei ole kumpaakaan</p>	<p>3.13. Harrastatteko tai oletteko koskaan harrastaneet(?): ☐ Kaupunkiviljelyä ☐ Koiran ulkoiluttamista ☐ Puutarhan hoitoa (mökillä/ omalla pihalla) ☐ Ulkoliikuntaa (esim. kävely, hiihto, juoksu) ☐ Marjojen ja/tai sienten poimintaa ☐ Luonnonhoitoa (esim. purokunnostus)</p>
<p>JATKUU SEURAAVALLE SIVULLE, JOSSA VIELÄ YKSI KYSYMYS</p>	

3.14. Hyvinvointinne. Voisitko arvioida nykyisen terveydentilanteenne ja tyytyväisyytenne elämäntilanteeseenne asteikolla 1-5.

Hyvinvointini itsearvioituna	En lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Koen itseni terveeksi	1	2	3	4	5	0
Olen tyytyväinen elämäni	1	2	3	4	5	0

KIITOS PALJON VASTAUKSESTANNE JA HYVÄÄ KESÄN JATKOA!

LIITE 3. Haastattelututkimuksen vastaajajoukko.

			KANTAKAUPUNKI					VÄLIKAUPUNKI					ESIKAUPUNKI				
		Puistot yht.	Alppipuisto	Kaivopuisto	Pengerpuisto	Hesperian puisto	Yht.	Kauppala puisto	Pajalahden puisto	Meurmanin puisto	Annalan puisto	Yht.	Lampipuisto	Ala-Malmin puisto	Kirsikka puisto	Mustan kivenpuisto	Yht.
VASTAUS-PROSENTTI	Kysytyt (N)	905	61	76	63	68	268	65	87	60	88	300	73	84	70	110	337
	Vastatut (N)	596	50	51	48	52	201	50	50	50	50	200	50	51	42	52	195
	%	65,9	82,0	67,1	76,2	76,5	75,0	76,9	57,5	83,3	56,8	66,7	68,5	60,7	60,0	47,3	57,9
SUKUPUOLI	N	585	49	49	48	51	197	49	48	48	50	195	50	51	42	50	193
	Miehet	40,0	42,9	36,7	43,8	35,3	39,6	30,6	29,2	50,0	28,0	34,0	38,0	64,7	31,0	48,0	45,2
	Naiset	60,0	57,1	63,3	56,3	64,7	60,4	69,4	70,8	50,0	72,0	65,6	62,0	35,3	69,0	52,0	53,9
IKÄ	N	563	47	47	47	51	192	45	44	48	49	186	49	49	42	45	185
	18–24	14,9	27,7	8,5	21,3	17,6	18,8	33,3	6,8	27,1	4,1	17,7	12,2	8,2	7,1	4,4	8,1
	25–34	29,3	46,8	23,4	53,2	41,2	41,1	31,1	25,0	22,9	40,8	30,1	30,6	16,3	9,5	6,7	16,2
	35–44	21,0	25,5	21,3	17,0	19,6	20,8	11,1	31,8	35,4	20,4	24,7	16,3	18,4	14,3	20,0	17,3
	45–54	14,7	0,0	8,5	2,1	15,7	6,8	13,3	13,6	8,3	18,4	13,4	20,4	30,6	38,1	8,9	24,3
	55–64	8,9	0,0	8,5	4,3	3,9	4,2	2,2	11,4	2,1	12,2	7,0	10,2	18,4	9,5	24,4	15,7
	Yli 65	11,2	0,0	29,8	2,1	2,0	8,3	8,9	11,4	4,2	4,1	7,0	10,2	8,2	21,4	35,6	18,4
KOTITALOUEDET, JOISSA LAPSIDA	N	583	50	49	48	51	198	49	48	49	50	196	50	49	42	48	189
	%	29,5	28,0	20,4	25,0	27,5	25,3	10,2	35,4	46,9	28,0	30,1	48,0	26,5	33,3	25,0	33,3
SYNTYMÄMAA	N	581	48	49	48	51	196	48	46	49	51	194	50	50	42	48	190
	Suomi	87,8	83,3	87,8	87,5	90,2	87,2	95,8	89,1	91,8	94,1	92,8	74,0	76,0	88,1	95,8	83,2
	Muu	12,2	16,7	12,2	12,5	9,8	12,8	4,2	10,9	8,2	5,9	7,2	26,0	24,0	11,9	4,2	16,8
KIELIRYHMÄ	N	807	63	72	65	72	272	60	74	64	63	261	79	73	58	64	274
	suomi	65,6	63,5	59,7	69,2	63,9	64,0	76,7	59,5	71,9	73,0	69,7	55,7	57,5	67,2	75,0	63,1
	ruotsi	8,8	3,2	9,7	4,6	12,5	7,7	11,7	12,2	12,5	9,5	11,5	3,8	4,1	8,6	14,1	7,3
	englanti	12,4	12,7	12,5	13,8	15,3	13,6	5,0	17,6	10,9	11,1	11,5	13,9	17,8	8,6	6,3	12,0
	venäjä	2,2	3,2	2,8	4,6	1,4	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,3	1,4	1,7	4,7	3,6
	viro	1,2	0,0	2,8	0,0	0,0	0,7	1,7	0,0	0,0	0,0	0,4	3,8	2,7	3,4	0,0	2,6
	saksa	1,6	3,2	4,2	1,5	2,8	2,9	0,0	1,4	0,0	3,2	1,1	2,5	0,0	0,0	0,0	0,7

	Muu	8,2	14,3	8,3	6,2	4,2	8,1	5,0	9,5	4,7	3,2	5,7	13,9	16,4	10,3	0,0	10,6
KOULUTUSTASO	<i>N</i>	583	48	49	48	51	196	49	49	49	50	197	50	49	42	49	190
	Peruskoulu	11,8	6,3	0,0	12,5	0,0	4,6	6,1	10,2	12,2	4,0	8,1	28,0	24,5	11,9	26,5	23,2
	Toisen asteen tutkinto	33,4	33,3	28,6	29,2	27,5	29,6	36,7	22,4	28,6	28,0	28,9	40,0	38,8	52,4	38,8	42,1
	Korkeakou- lututkinto	54,7	60,4	71,4	58,3	72,5	65,8	57,1	67,3	59,2	68,0	62,9	32,0	36,7	35,7	34,7	34,7
TYÖTILANNE	<i>N</i>	582	48	48	48	52	196	48	49	49	50	196	50	50	42	48	190
	Töissä tai opiskelee	66,5	85,4	56,3	81,3	82,7	76,5	85,4	63,3	71,4	76,0	74,0	52,0	46,0	66,7	31,3	48,4
	Työtön	10,5	8,3	6,3	12,5	3,8	7,7	2,1	6,1	6,1	8,0	5,6	18,0	32,0	0,0	20,8	18,4
	Perhevapa- alla/omais- hoitaja	7,2	6,3	6,3	4,2	9,6	6,6	0,0	12,2	14,3	4,0	7,7	16,0	6,0	4,8	2,1	7,4
	Eläkkeellä	14,9	0,0	29,2	2,1	1,9	8,2	12,5	18,4	8,2	12,0	12,8	14,0	12,0	28,6	43,8	24,2
	Muu	0,9	0,0	2,1	0,0	1,9	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	2,1	1,6
ASUMISMUOTO	<i>N</i>	583	48	49	48	51	196	49	48	49	50	196	50	50	42	49	191
	Omistusas- unto	37,0	29,2	55,1	27,1	39,2	37,8	34,7	54,2	42,9	46,0	44,4	18,0	24,0	40,5	34,7	28,8
	Vuokra- asunto	58,0	64,6	38,8	72,9	56,9	58,2	63,3	45,8	49,0	48,0	51,5	78,0	70,0	54,8	53,1	64,4
	Muu	5,0	6,3	6,1	0,0	3,9	4,1	2,0	0,0	8,2	6,0	4,1	4,0	6,0	4,8	12,2	6,8

LIITE 4. Kävijöiden havainnoidut toiminnot tutkimuspuistoissa.

